DE

časopis slovenskih delavcev

št. 33

Glavni urednik Marjan Horvat

Odgovorni urednik Ciril Brajer

Telefon: 313-942

Naročnina in prodaja: 321-255

Telefaks: 311-956

Naslov: ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, Ljubljana

Ljubljana, 28. julija 1994, št. 33, letnik 53, cena 175 SIT

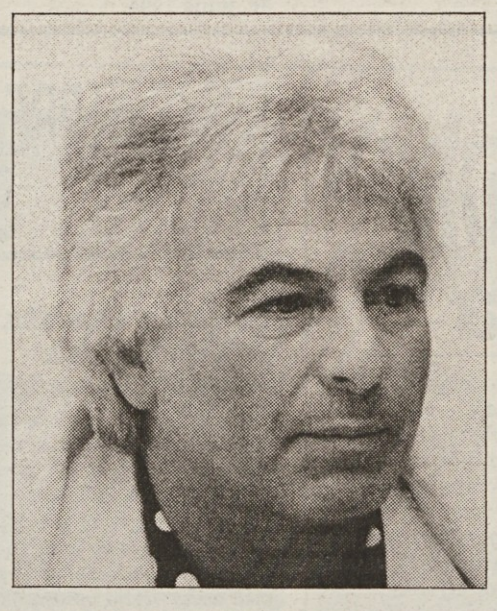

V mariborskem Tamu so te dni delavci prejeli šele majske plače. V tovarni stikalnih naprav Eling so delavci začasno prekinili stavko, s plačami so v tej tovarni dva meseca v zaostanku, regres za dopust je še vprašljiv. V drugih podjetjih so izplačali šele akontacije regresov, se pravi del regresa, ponekod pa imajo regres razdeljen na šestine in za dopust ne ostane praktično ničesar. Za Podravje je značilno, da delavci živijo iz rok v usta.
Tako pravi Edvard Ozimič, sekretar SKEI za Podravje – stran 11

SLOVENSKA SOCIALNA RIVIERA

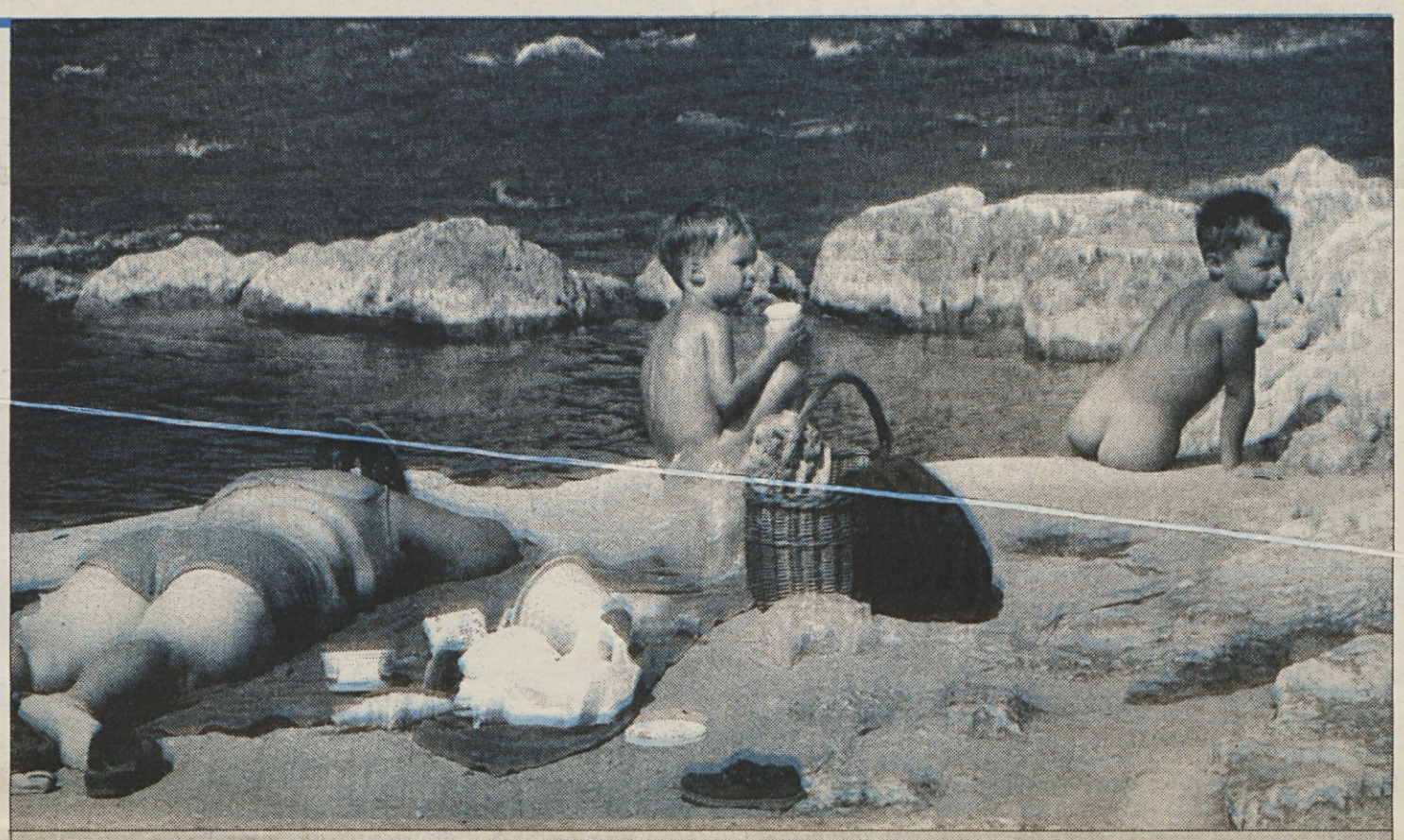

Pred šestimi leti si je v Sloveniji lahko privoščilo počitnice kar 42 odstotkov zaposlenih, danes si jih le kakšnih 20 odstotkov, preostali pa se hladijo na divjih plažah rek in jezer. Približno 80 do 90 tisoč družin letos nima nobene možnosti, da bi šlo na dopust.

Več o tem na strani 11.

Delodajalci predlagajo zmanjšanje soupravljalskih pravic delavcev

STRAN 5

Pogrebec podjetij – najdonosnejši posel v Sloveniji

Sindikat Avtotehne je reprezentativen

STRAN 6–7

Ali siva ekonomija ogroža industrijo?

Dagmar Šuster ima dokumente in argumente, da od vlade terja spremembo statusa in socialne zaščite nezaposlenih. Drnovšek obljubil analizo ogroženosti industrije zaradi sive ekonomije in ustrezne ukrepe – če bodo potrebni.

STRAN 8

Spomenice Antona Rousa slovenskim veljakom

Ko je Anton Rous, predsednik mariborske vlade, ob otvoritvi spomenika knezu Koclju spomnil slovenske veljake, nekatere Mariborčane in novinarje, kaj Maribor hoče, se je nanj usul plaz psovk.
Kaj Rous v resnici sporoča, preberite na strani 12.

DE, sreda 14.00

Pismo Vladi Republike Slovenije

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije je s podpisom Tarifne priloge k Splošni kolektivni pogodbi za gospodarstvo, podpisom kolektivnih pogodb dejavnosti in Dogovora o politiki plač v gospodarstvu za leto 1994 pomembno prispevala k uskladitvi politike plač. S podpisanimi kolektivnimi pogodbami dogovorjeni sistem plač upošteva osnovne funkcije plačnega sistema – socialno, ekonomsko in stroškovno.

V zadnjem obdobju najhitreje naraščajo plače zaposlenih, ki so v višjih tarifnih razredih, in plače po individualnih pogodbah. Z mehanizmi dogovora o politiki plač in doslednim spoštovanjem kriterijev in priporočil za individualne pogodbe o zaposlitvi, ki sta jih sporazumno oblikovala Združenje managerjev Slovenije in Gospodarska zbornica Slovenije, so izpolnjeni pogoji tudi za uskladitev teh plač v gospodarstvu s stvarnimi možnostmi.

V Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije pa že dlje časa opozarjamo na gibanje zlasti najvišjih plač v raznih skladih in javnih zavodih, kjer se kot delodajalec neposredno ali posredno pojavlja Vlada Republike Slovenije. Tako visoke mesečne plače povsem upravičeno povzročajo revolt zlasti pri delavcih, ki prejemajo nizke plače in še to neredno, poleg tega pa zaradi neusklajenega sistema dohodnin plačujejo poračune dohodnin in s tem zmanjšujejo že tako nizko kupno moč svojih plač.

Zato ponovno zahtevamo, naj gibanje plač spremljajo tudi ustrezni ekonomsko-fiskalni in socialni korektivi.

Ocenjujemo, da bo z uveljavitvijo novega zakona o razmerjih plač v negospodarskih dejavnostih prišlo do hitrejšega povečevanja plač v višjih tarifnih razredih in da se položaj navadnega uradnika, medicinske sestre, učitelja, kulturnika in manj kvalificiranih delavcev ne bo izboljšal. Takemu sistemu v Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije nasprotujemo in ponovno poudarjamo nujnost izenačevanja osnovnih plač vseh zaposlenih glede na ustrezne stopnje zahtevnosti dela.

V Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije nismo nikoli, in tudi sedaj ne, nasprotovali razlikam v plačah, ki so v sistemu tržnega gospodarjenja realnost. Nasprotujemo pa nerazumnim razlikam v ceni delovne sile (osnovnih plačah), ki zlasti delavcem z nižjo kvalifikacijo ne zagotavljajo dostojnega preživetja. Prav tako nasprotujemo tudi različnim sistemom nagrajevanja, ki favorizirajo tiste, ki imajo že tako višje osnovne plače.

Pričakujemo, da bo Vlada Republike Slovenije preverila in uskladila raven plač v skladih in javnih zavodih ter v najhitrejšem možnem času predlagala rešitve za bolj usklajen sistem plač v negospodarskih dejavnostih, s poudarkom na zagotavljanju dostojnega življenja delavcev z nižjimi plačami.

Mag. Dušan Semolič, predsednik ZSSS

Piše: Marjan Horvat

Cilj posvečuje sredstva

V torkovem popoldnevu vročina neusmiljeno pritiska. Ne gre mi iz glave včerajšnji spopad pri O. K. Coralu – tokrat je bila to ploščad pred Maximarketom, ko je neki krojaček junaček napadel poslanca I. Omerza. Bojda sta bila sobojevnika v Demosu, potlej pa so se njuna pota kajpak razšla. Dogodek ne bi bil omembe vreden, če bi se v naši politični srenji ne gradilo toliko na sovraštvu do drugače mislečih, politično drugače naravnanih in če bi se v slovenskem prostoru ne krepila fundamentalistična politična opcija, ki išče svoje rešitve v močnem voditelju, ki nas bo popeljal iz pekla sedanjosti v lepo in brezkonfliktno prihodnost. Nekaj podobnega smo že preživeli. Izkušnje iz predvojne Nemčije, ko se je vse začelo s pretepi črnosrajčnikov političnih nasprotnikov in Judov, nadaljevalo z razbijanjem lokalov, zažigom nemškega parlamenta in potlej z nacistično vladavino, pa so naravnost grozovite…

To noro početje je treba na slovenskih tleh zaustaviti! Zaustaviti danes in tukaj, kajti dovoljevanje političnega boja z anonimnimi pismi, civilnimi iniciativami, ponarejenimi dokumenti, pestmi – vse to vodi k urejanju družbenih razmerij po balkansko, ne pa po poteh pravne države. Zli duh je ušel z okopov; skrbno pritajeno nesoglasje, dokler si v vladni koaliciji ali pa na oblasti, se spreminja v negovanje sovraštva do nasprotnikov, razjarjenost zaradi neuspeha na volitvah pa se lahko spreminja v fašistoidno prakso političnega delovanja. In kje so tiste slovenske avtoritete iz znanstvenih, kulturnih, političnih in cerkvenih krogov, ki bi se ob takih pojavih in dogodkih morale oglasiti!? Ne zaradi Omerze ali pa krojača, temveč zaradi posledic takšnega delovanja, zaradi varnosti in integritete poslancev in političnih voditeljev, pa tudi zaradi negovanja političnega prostora, kjer imajo možnosti za uveljavljanje vse politične opcije, vendar z demokratičnimi sredstvi.

Vetor, ki se dela ob odstavitvi Žarka Petana s položaja glavnega direktorja slovenske nacionalne RTV, sodi med takšna sprenevedanja, da bog pomagaj. Naši politiki so sicer fascinirani z močjo televizijskega medija, saj drugače ne bi stalno po spremembi režima poslušali javkanja, kako TV konkurenčni stranki daje prednost, njeni liderji pa nastopajo ob vsaki pasji procesiji. Toda bistveno vprašanje bržkone ni odstavitev Žarka Petana – gre za povsem legalno potezo –, pač pa, ali je mogoče hkrati omogočati popolno medijsko svobodo in parlamentarni nadzor, ki bo skrbel za popularizacijo demokratičnih vrednot, ne pa posameznih strank in njihovih vodij. Razmišljanja v tem kontekstu seveda onemogočajo urednikovanje, ki sloni na politiki ekvidistance do leve in desne politične opcije, »moder« urednik pa z minutažo preverja, katera stran je v danem času dobila več minut na razpolago, katera manj, zato je treba v naslednjem obdobju to »krivico« popraviti. Jokajoči na TV za Žarkom Petanom škodujejo sami sebi, se postavljajo v položaj, kot da je njihov novinarski posel odvisen samo od tega, kdo bo glavni šef hiše, politizirajo to vprašanje še bolj, kot je to storjeno z moralno čudno odstavitvijo Petana, in sebi in hiši delajo medvedjo uslugo.

V interesu politične oblasti je, da ima na ključnih mestih svoje ljudi. To velja za vsak sistem in prav tako za parlamentarno demokracijo. Zganjati hrup okrog tega, pa je politično kratkovidno in v škodo novinarstvu, ki hoče biti verodostojno. Verodostojnost pa si lahko zagotovi – kar še posebej velja za nacionalno TV – s premišljenim in strokovnim delom brez navijaštva za politične stranke, kajti v kotlu, ki ga segrevajo naši politiki, navadno ne kuhajo čiste juhe. Zato je politizacija postavljanja in odstavljanja ključnih ljudi v takoimenovanih nacionalnih institucijah sicer normalen pojav, vendar zamegljuje bistvo pri iskanju odgovora, ali institucija opravlja svoje poslanstvo skladno z uveljavljenimi moralnoetičnimi in civilizacijskimi normami in nacionalnimi interesi ali ne.

Primer Romane Logar, še aktualne glavne direktorice SDK, je prav tako izbruhnil v javnost kot škandal brez potrebe. Najlepša direktorica SDK se je verjetno nehote znašla v primežu političnih spletk in zaenkrat samo insinuacij o njenem odstavljanju. Že tedaj, ko je veliki vodja desnice s svojih okopov pustil v javnost sporočilo o »pogumni gospe Logarjevi«, je postalo bolj ali manj jasno, da bo preoblikovanje Službe družbenega knjigovodstva na javni, zlasti še medijski sceni obremenjeno s sestavo sveta SDK in prihodnjim odločanjem o (ne)zaupnici vodstvu. Pravzaprav je res čudno, da edino obrambno ministrstvo ni šlo skozi roke inšpektorjev SDK, kar daje možnosti za takšna in drugačna sklepanja. Še posebej zato, ker imajo povsod v svetu ljudje v obrambnem ministrstvu diskrecijsko pravico odločati o pomembnih sredstvih, kar pa ne pomeni, da lahko delajo brez nadzora.

In namesto da bi se pogovarjali o preobrazbi SDK, kjer je bržkone zelo tvorno sodelovalo tudi vodstvo te institucije, se je vse »zgrnilo« na gospo Romano Logar. Njeni pribočniki, ki so bolj ali manj strankarsko razvidni, ostajajo tiho. Kar se lahko zgodi, je to, da bodo sposobni ljudje iz SDK, ekonomisti in pravniki, na katerih sloni delo te ustanove, rekli: »Dost mamo« in odšli na bolje plačana delovna mesta v gospodarstvo, različne agencije in sklade… Takrat pa bo res mogoče govoriti o tem, da se zaposlujejo v tako pomembni instituciji ljudje, ki niso dorasli svojemu poslu in brez hrbtenice. Doslej česa takega za SDK, razen za primere, ko so prišli na položaje s politično protekcijo in delitvijo mest med strankami, ni bilo mogoče trditi.

V tem prenapetem političnem vrvežu, ko se na novo delijo vloge, padajo tudi udarci. Toda zakaj bi se temu čudili, ko pa je na dlani, da ne človeške stiske ne barabije ne nedosledno ravnanje poslancev in ministrov ne »prizadenejo« ljudi toliko kot to, kdo bo na kakšnem mestu in kakšne strankarske barve je.

PREJELI SMO

Dr. Janezu Drnovšku, predsedniku vlade Republike Slovenije

Zahvaljujemo se vam za odgovor na naše javno vprašanje o pristojnosti za izdajo pravilnika o napredovanju delavcev v državni upravi, ki so nam ga predstavniki vašega kabineta posredovali 19. 7. 1994. Žal je v obdobju med zastavitvijo vprašanja in vašim odgovorom minister za pravosodje že izdal omenjeni pravilnik.

V vašem odgovoru navedeni predpisi, ki naj bi bili podlaga za pristojnost ministra za pravosodje tudi za področje organizacije in delovanja upravnih organov ter sistema sredstev za njihovo delo, dejansko določajo vse, kar navajate. Vendar pa navedbe v odgovoru niso popolne. V omenjenem 32. členu Zakona o Vladi Republike Slovenije ni nikjer določeno, da Ministrstvo za pravosodje nadaljuje delo na svojih dotedanjih delovnih področjih do nove zakonodaje s področja organiziranosti in delovnih področij ministrstev, temveč je zapisano: »do roka iz prejšnjega člena«. Prejšnji člen, 31., pa določa: »Organizacijo in delovno področje ministrstev iz drugih upravnih organov je treba prilagoditi določbam tega zakona najkasneje v treh mesecih po zaprisegi ministrov, imenovanih po tem zakonu.«

Minister za pravosodje je imel pristojnost za področje državne uprave oziroma upravnih organov še tri mesece po zaprisegi ministrov vaše sedanje vlade, torej do zadnjih dni v mesecu aprilu 1993, kasneje pa nič več. Na to smo v razgovoru pri generalnem sekretarju vlade, 6. maja letos, opozorili tudi prisotnega ministra zapravosodje.

Vemo, da se je zavlekel sprejem nove sistemske zakonodaje za področje državne uprave, vendar to ne spreminja določil veljavnih predpisov. Zato menimo, da minister za pravosodje ni pristojen minister za državno upravo in da je neupravičeno in nezakonito izdal pravilnik o napredovanju zaposlenih v državni upravi.

Zdravko Melanšek,
predsednik Policijskega sindikata Slovenije

Sovraštvo prenašajo tudi na Primorsko

Ne glede na to, koliko je bil kdo veren ali neveren, smo Primorci imeli povsem drugačen, strpnejši odnos do duhovščine, kot so ga imeli v notranjosti Slovenije, ki je pripadala kraljevini Jugoslaviji in so se v njej ljudje delili v dve nasprotujoči si skrajnosti. To je bilo še izraziteje v času NOB.

Primorska duhovščina je bila vedno na strani ljudstva. Še posebno se je ta enotnost ljudstva in duhovščine kazala v času fašizma in med drugo svetovno vojno, ko je bila duhovščina, razen redkih izjem po razpadu Italije, na strani NOB. Zato se tudi domobranstvo na Primorskem ni »prijelo«.

Po vojni je za zgrešeno kolaboracijo škofa Rožmana in večine njemu podrejene duhovščine, ki je v t.i. Ljubljanski pokrajini služila okupatorju, morala nositi posledice vsa duhovščina oziroma cerkev na Slovenskem. Tega mnogi nismo razumeli. Osebno sem imel na primorsko duhovščino lepe spomine, predvsem zaradi tega, ker so kljub hudemu pritisku fašizma in italijanskih cerkvenih oblasti v cerkvi obdržali slovenščino in nas pri verouku v zakristiji učili tudi slovenščino.

Sedanjim dogodkom sledim pretežno preko občin in mislim, da sem komaj sedaj začel dojemati odpor proti duhovščini (ne veri), ki so ga nekateri kazali že prej. V novih za cerkev ugodnejših, da ne rečem privilegiranih pogojih se je najprej pojavil škodljiv klerikalizem tam, kjer je že med vojno napravil veliko zla. Sovraštvo prenašajo celo na Primorsko, kjer klerikalizem, klerofašizem in belogardizem (domobranstvo) nikoli ni uspevalo.

Zgodovina, tudi najnovejša, je pokazala, da je cerkev vedno pridobila, kadar je bila zatirana ali vsaj nevtralna do posvetnih oblasti in dogajanj. Vedno pa je izgubila, kadar je bila na oblasti ali se je pretirano vmešavala v posvetne zadeve in hlepela po bogastvu, kot počne ravno sedaj.

Za primer vzemimo samo, koliko škode in prezira si je cerkev nakopala, ko se je z vso ihto spravila v bran nekega ministra, javno podprla lakotnike, ki so zahtevali predsednikov odstop, in zahteva vračilo tudi tistih gozdov, ki so jih prodali že avstro-ogrski državi.

Žarko Žbogar
Piran

Boleča izguba zaposlitve

Po polletni vladavini se je od direktorskega stolčka poslovil dosedanji generalni direktor RTV Slovenija g. Petan, ker ga novi svet RTV Slovenija ni potrdil. G. Petan si je zelo prizadeval, da bi direktorski stolček (in moč in dobro plačo) obdržal. V prizadevanjih so »nadstrankarskega« g. Petana podpirale nekatere opozicijske stranke in »neodvisni« mediji, ki bolj ali manj odkrito podpirajo te stranke.

»Nadstrankarska« generalna direktorica SDK ga. Logar si, tako kot g. Petan, tudi zelo prizadeva, da bi obdržala direktorski stolček (in moč in dobro plačo) in poskuša preprečiti reorganizacijo SDK. Iste stranke in isti »neodvisni« mediji, ki so podpirali g. Petana, podpirajo tudi ga. Logarjevo. Podpirali so pa (in še danes podpirajo) tudi nekdanjega ministra g. Janšo.

In g. Janša in g. Petan in ga. Logarjeva so zavestno šli v službo za določen čas (štiriletni mandat). Najbrž so se zavedali, da jih lahko tudi predčasno razrešijo. Visoke plače (in moč) so odtehtale ta riziko.

Kaj pa navadni državljani, ki so šli v službo za nedoločen čas, za neprimerno nižje plače in so sedaj, kot presežki, končali na zavodu za zaposlovanje?

Zakaj ti isti mediji niso reagirali niti približno tako ostro, ko je v enem samem mesecu službo zgubilo nekaj sto, celo nekaj tisoč delavcev, čeprav jim je pogodba o zaposlitvi zagotavljala službo za nedoločen čas?

Zato, ker stranke delavca potrebujejo enkrat v štirih letih, ob volitvah. In takrat bodo povzdignile glas v prid navadnemu malemu človeku. V vmesnem obdobju raje za malega človeka ustvarjajo afere, v katerih so umazani oni drugi. Za ustvarjanje afer pa potrebujejo koga, ki je pri viru informacij, in koga, ki presortirane informacije lahko plasira v javnost.

Jože Vrek

Janez, go please!

Popolnoma pravilno je, da so odstavili Žarka Petana s televizije, ko je pa on odgovoren, da so slovenskemu narodu, celo dvakrat, predvajali dokumentarno oddajo CIA, tako da je tudi najbolj zaslepljen lahko spoznal, kdo so največji zločinci in morilci na tem našem planetu. Ampak oni samo plačajo in naročijo poboj.

Zbode povedano, da pri tem včasih sodelujejo tudi predstavniki svete cerkve, čemur se jaz osebno niti ne čudim. Kdor bere v verskem listu Družina članke avtorjev, kot so Gril, Rebula, Ocvirk, Stres, ki kot zmaji ogenj kar bruhajo sovraštvo do nekakšnega boljševizma, bo razumel, da naštetih gotovo ne bi bilo težko pridobiti za poboje, kajti za njih lačni niso lačni, bosi niso bosi, revni niso revni, za njih je to komunistična golazen, ki jo je treba iztrebiti, češ da ogroža svetovno ureditev. Kar vidim, kako se jim kolca po časih inkvizicije, ki pa je, kot vemo, pobijala izključno nedolžne ljudi.

Spomnim se, da je Wili Brandt odstopil s položaja, ker so odkrili, da je njegova tajnica vohunka. To je menda kodeks v t.i. demokratičnih državah. Pri nas je seveda obratno. Pri nas bi eventualno morala odstopiti tajnica, saj vsi vemo, da sta oba naša predsednika agenta. Enega obiskuje predstavnik CIA, drugi pa prejema odlikovanja.

Zadnjič smo prebrali, da je prišel gospod Sachs in rekel Janezu, da mora Slovenija do konca leta končati tranzicijo. Nič hudega, če ne bi bil ta Janez predsednik slovenske vlade in če ne bi vsak Slovenec vedel, da lahko ukazuješ samo podrejenim!

Ta Janez ima pravzaprav nadnaravne sposobnosti. Nikdar se ni ukvarjal s politiko, pa je kljub temu kar naravnost iz Amerike prišel za predsednika pokojne Jugoslavije. Kot tak je prisegel na svojo čast, da bo delal po ustavi, ampak je držal figo v žepu. Časten in pošten človek spoštuje že svojo obljubo, kaj šele prisego.

Pa pride ta Janez nazaj v Slovenijo, poišče največje gnezdo, to je stranko, ki bi zmagala na volitvah in tudi je in kot premier sedaj zopet priseže na ustavo. Kako naj jaz zdaj temu krivoprisežniku verjamem, da zopet ne drži fige v žepu?

Kaže, da imam prav, da ne verjamem. Prejšnji teden je že izjavil, da bo Slovenija spremenila ustavo, na katero je prisegel, da bodo lahko tujci pokupili in dobili »nazaj« slovensko zemljo. Kaj je še sploh možno večje IZDAJSTVO slovenskega naroda? Zlorabil je svoj položaj, saj kot predsednik vlade nima prav nobene pristojnosti odločati o ustavi. In kot po čudežu nihče ne zahteva njegovega odstopa.

Očitno ga varuje sam nebeški oče. Kot premier si je pravzaprav sam izbral ministre. Zdaj jih enega za drugim odstavlja zaradi nekakšne »nesposobnosti«. Dejansko prikazuje, da on kot premier ni bil sposoben izbrati ministrov in bi skupaj z ministri moral leteti tudi sam. Ampak ne, gospod je svetnik, ogledalo vrline slovenskega naroda.

Še danes ne vem, zakaj se je znebil Jazbinškovega Mihca, kajti tista dva največja ruska goljufa ne sežeta našemu Mihcu niti do kolen. Miha Jazbinšek je namreč nam slovenskim državljanom uspešno prodal naša lastna stanovanja! Trideset let in več smo slovenski delavci plačevali eno desetino neto plače za stanovanja, sedaj pa nam je ta Miha prodal naša lastna stanovanja, in to še po znižani ceni. Le kam je vtaknil kupnino od teh stanovanj, še danes nihče ne ve. Takšna prodaja ni uspela še nikdar nobenemu v celotni zgodovini človeštva, čeprav so mu pri tem nekateri z Janezom na čelu pomagali.

Za prihodnje volitve si Janez išče novo gnezdo, ker je staro preveč zasvinjal. Ni se mu treba bati, saj bo CIA poskrbela, da bo še naprej ostal narodna, nedotakljiva svetinja.

Šentilj, 22. 7. 1994

Milivoj Manko, oec.
Šentilj 120 A

DE časopis slovenskih delavcev

Nanj se resda lahko naročite tudi pisno, toda zakaj bi se trudili: pokličite (061) 321-255

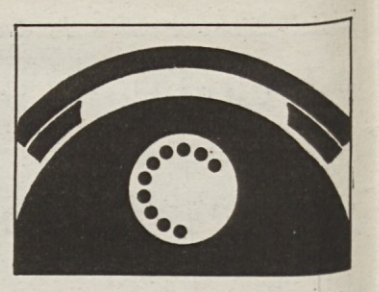

in poskrbeli bomo, da boste dobili časopis, brez katerega je vaše delo v (kateremkoli) sindikatu vsaj težje, če že ne nemogoče

PRAVKAR IZŠLO!

KNJIGA ESEJEV, KI SO RAZBURJALI…

Spomenka Hribar: **SVITANJA**

Spomenka Hribar v zbirki esejev Svitanja, nastalih v razponu od leta 1979 do danes, odpira nov dvogovor z bralci, tvega nove nesporazume, se spušča v svojevrstno avanturo. **Boj za vrednote, Avantgardno sovraštvo in sprava, Nujnost razglasitve konca državljanske vojne, Preteklost v parlamentu, Zaustaviti desnico, Čas za politično spravo, Zakaj me sovražite, tovariši, Živa legenda** so med eseji, ki ponovno razburjajo slovensko politično in kulturno srenjo.

Knjigo Svitanja lahko naročite na naslov: ČZP ENOTNOST, Dalmatinova 4, Ljubljana, ali po telefonu 321-255, 1310-033, ali po faksu 311-956.

Cena: 1900 SIT, s 5-odstotnim prometnim davkom 1995 SIT.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam(o) _____ izvod(ov) knjige SVITANJA.

Naročeno pošljite na naslov: _____

Ulica, poštna št., kraj: _____

Ime in priimek naročnika: _____

1. Račun bomo poravnali v zakonitem roku 2. Kot ind. naročniku mi pošljite po povzetju

Naročeno dne: _____ Žig _____ Podpis naročnika

DE časopis slovenskih delavcev

Delavska enotnost je bila ustanovljena 20. novembra 1942 ● DE – glasilo Svobodnih sindikatov Slovenije ● Izdaja ČZP Enotnost, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 479 ● Direktor in glavni urednik: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956 ● Odgovorni urednik: Ciril Brajer, telefon 1316-163, 313-942 ● Časopis urejajo: Sašo Bernardi (fotografija), Brane Bombač (oblikovalec), Marija Frančeškin (Življenjska razpotja), Ivo Kuljaj (Ravbarkomanda, Najpomembnejša stran), Damjan Križnik (Kažipot), Franček Kavčič (sindikati), Boris Rugelj (Na tržnem prepihu), Andrej Ulaga (Na tržnem prepihu), Bora Zlobec (lektorica), Igor Žitnik (Razum in srce) in Jožica Anžel (tajnica), telefon 313-942, 311-956 ● Naročnina: 321-255 ● Posamezna številka stane 175 tolarjev ● Žiro račun: 50101-603-46834 ● Tisk: Tiskarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 6, Ljubljana ● Časopisni svet: Mira Videčnik, Alojz Omejc, Ciril Urek, Edo Kavčič, Jernej Jeršan, Dušan Semolič

arena

Jelinčičev boj za Slovenijo

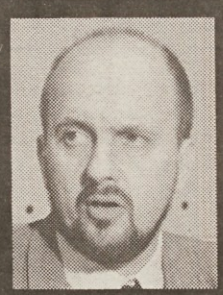

Slovenci znova na veliko dokazujemo, kako tuja nam je »velika politika«. Namesto da bi se v razmerah, ki so bile očitno spet naklonjene (hitrejšemu) reševanju odprtih vprašanj med Slovenijo in Hrvaško, enotno dogovorili za strategijo in taktiko na pogovorih s predstavniki Hrvaške, smo se nerodno (in nespametno) zapletli v medsebojne spore o tem, kdo je za Slovenijo in kdo jo poskuša na lahek način prodati Hrvatom.

● Najprej je agencija Morel lansirala (nepreverjeno?) informacijo, da naj bi Slovenija v zameno za Piranski zaliv Hrvatom prepustila Razkrižje, Trdinov vrh in še nekatera slovenska območja. Ob posebej zaznavni asistenci poslanca in liderja Slovenske nacionalne stranke Zmaga Jelinčiča so takoj (protestno) skočili na noge prebivalci Razkrižja, ki so hkrati odprli vse stare rane, neprijetne izkušnje in veliko nezadovoljstvo s še vedno trajajočo hrvaško cerkveno dominacijo nad njimi. Protest je potekal bliskovito na robu največje konfliktnosti, le vlada in premier dr. Drnovšek so z demantijem na govorice o »barantanju« s slovensko zemljo reagirali nepojmljivo počasi, z nedopustno zamudo. (Za dodatno zmedo in dodatne špekulacije je poskrbel zunanji minister Lojze Peterle, ki parlamentarnemu odboru za zunanjo politiko ni hotel v podrobnostih govoriti o poteku nedavnih pogovorov med hrvaškim predsednikom vlade Valentićem in premierom dr. Janezom Drnovškom, češ da gre za tako delikatna vprašanja, da bi njihovo predčasno razkrivanje samo škodilo pogajalskim interesom Slovenije...)

● Zmago Jelinčič se je v takšnih razmerah spet bučno in radikalistično postavil v bran »slovenskim pravicam«. Potem ko je pred nekaj tedni lansiral v javnost trditev, da se zunanji minister Peterle v sodelovanju z Vatikanom zavzema za nekakšno zvezo Slovenije in Hrvaške, ki naj bi postala tamponska cona za obrambo Zahodne Evrope pred Balkanom in muslimanstvom, je skupaj z dr. Dimitrijem Ruplom (LDS), Zoranom Thalerjem (LDS) in Borutom Pahorjem (ZL) obiskal istrske vasi Mlini, Škrile, Bužini in Škodelini. Ta obisk je zunanji minister ocenil za problematičnega, saj gre po njegovem za vasi na »spornem ozemlju«.

● Ministrski predsednik dr. Janez Drnovšek je na tiskovni konferenci javnost opozoril, »naj ne naseda provokatorjem, ki skušajo z neresničnimi govoricami (o predajanju slovenskega ozemlja Hrvatom – op. p.) uveljaviti svoje politične želje in še kaj drugega...« Na Drnovškova opozorila se je odzval Zmago Jelinčič, poudarjajoč, »da ima gospod premier Drnovšek še kako prav, ko mi očita, da skušam v primeru Razkrižja, Piranskega zaliva in drugega ozemlja, ki si ga lasti Hrvaška, tako kot vsi zavedni Slovenci, med katerimi pa očitno ni Drnovška, dejansko ‚uresničiti svoje politične želje'. To pomeni, da bom še naprej provokator, kajti ravno zaradi takšnih provokatorjev bo Piranski zaliv ostal slovenski, v Razkrižju se bo še naprej govorilo slovensko, Trdinov vrh se bo imenoval po starem pisateljskem bardu, meja v Istri pa bo na Mirni...«

● Zmago Jelinčič je v slovensko-hrvaških poslih zares vsestransko aktiven (in tudi površen). Nedavno tega je trdil, da v Brežicah izvajajo politiko zaposlovanja, ki protežira hrvaške delavce na škodo slovenskih, poznejša preverjanja v Brežicah in Posavju pa so pokazala, da ta Jelinčičeva trditev ne drži. Še posebej, ko gre za meddržavne odnose, Jelinčiču (pa tudi drugim politikom) ne bi škodilo malo manj radikalizma in malo več strpnosti in pripravljenosti za dialog.

● Sicer pa se tudi tokrat ponavlja stara zgodba: vselej tedaj, ko so na vidiku nekateri pozitivni premiki v odnosih med Slovenijo in Hrvaško, se na eni in drugi strani oglasijo radikali z radikalističnimi ekstremnimi zahtevami, ki v bistvu samo slabšajo splošno ozračje. Za takšne borce za »hrvaške« oziroma »slovenske« interese je nedavno v Panorami prof. dr. Zdravko Tomac zapisal, da jim je samo do tega, da bi z zaostrovanjem odnosov med Slovenijo in Hrvaško dobivali svoje politične točke. Dr. Tomac pravi, da so od začetka v Sloveniji in na Hrvaškem takšne sile, ki jim je najpomembneje pokazati »tem Hrvatom« oziroma »tam Slovencem«, kdo je močnejši, kdo je večji, kdo ima prav – in to v lastno in skupno škodo.

● Tudi na Hrvaškem so se spet oglasili »bojeviti novinarji«. V Vjesniku in Večernjem listu obširno pišejo o »slovenskem prilaščanju« jedrske elektrarne v Krškem, za katero se na Hrvaškem smatrajo za enakopravne lastnike s Slovenijo, Slovenija pa jim menda ponuja le 29,33-odstotni lastninski delež... Slovenski dopisniki iz Zagreba poročajo, da se »na prijateljsko ozračje, ki sta ga po trditvah hrvaških voditeljev ustvarila obiska slovenskega predsednika Milana Kučana v Zagrebu oziroma hrvaškega premiera Valentića v Ljubljani oziroma na Brdu zgrinjajo nevihtni oblaki, ki jih vidijo in občutijo v Zagrebu«.

● Konec preteklega tedna bi se morala spet sestati predsednik slovenske vlade dr. Drnovšek in hrvaški premier Valentić, vendar je bil obisk odložen. Dr. Drnovšek je to prikazal zgolj kot posledico dejstva, da so v slovenskih in hrvaških pogajalskih telesih prišli do točke, ko še ni potreben premierski sestanek. Valentić je obžaloval odpoved sestanka, do katere naj bi prišlo zaradi tega, ker so stališča do nekaterih spornih vprašanj še vedno preveč različna. Slišati je, da še posebej ni zbližanja pogledov o morski meji, pri čemer nekateri opozarjajo, da je mednarodna arbitraža o tem verjetnejša kot pa hrvaško-slovenski sporazum. Ali Slovenija (glede na notranjepolitično razklanost in antagoniziranje v pogledih na odnose s Hrvaško) sploh ve, kaj lahko pričakuje od takšne arbitraže in ali je sploh sposobna, da bi enotno ugotovila, kaj je lahko zanjo ugodnejše – arbitraža ali nadaljevanje pogovorov in iskanje kompromisov s Hrvati?

Boža Gloda

Vzdrževanje revolucionarnosti

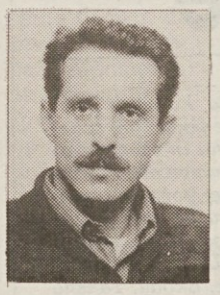

Piše: Martin Ivanič

Prosto po britanskem državniku W. Churchillu lahko rečemo, da sta kapitalizem in demokracija slaba sistema, vendar žal najboljša, kar jih poznamo. Zato smo se menda tudi Slovenci povrnili k njima. Svojčas smo ju odpravili z revolucijo, ker so nas prepričali, da zmoremo nekaj boljšega. Pokazalo se je, da v resnici ne zmoremo. Zamenjali smo vodnike in idole, ki so nas spet prepričali, da so nas prejšnji izkoriščali, zlorabljali in zaslepljevali. V glavo so nam vcepili, da je revolucija lahko zgolj zmerljivka.

Sedaj imamo tudi z njimi že nekaj izkušenj. Spomnimo se, da so nas že prejšnji prepričevali, da nas hočejo po vsej sili voditi zato, ker so nas njihovi predhodniki zaslepljevali in izkoriščali. Čudno je le to, kako lahkotno smo požrli dejstvo, da so si tudi sami dali kar dobro plačati svoje usluge, rekel bi vzdrževanje naše revolucionarnosti. Najbrž opažate, da kljub zasramovanju vsega revolucionarnega za našo revolucionarnost skrbijo tudi sedanji vodniki in idoli. Kaj mislim? Naj si pomagam s primerom! Globoko v socialističnih časih je – upam, da me spomin zastran osebe ne vara – politični veljak Franc Kimovec s plačami nejevoljnim učiteljem odgovoril, da so nizke plače sredstvo za ohranjanje (podžiganje) njihove revolucionarnosti. Ne gre, da bi delal reklamo za druge časnike, vendar moram reči: če želite ohraniti svojo revolucionarnost, tedaj berite Mladino. Tam boste skoraj po pravilu našli za svojo revolucionarno bojevitost dovolj spodbud. Morda bo kdaj pozneje spet kdo govoril podobno kot o komunistih, ki so po kritikah sodeč na Slovensko prišli za lastno zabavo s kakšnega domnevno neobljudenega planeta ali pa je šlo za trop razvajenih tolovajev, ki so jim po glavi rojile samo zlonamerne misli, kako bi pokvarili pravični pokoj rejenih in častivrednih kapitalistov. Ti bistrovidni kritiki so z enako hinavščino in sprenevedavostjo kot sedanji samoprivilegiranci lahkotno pozabljali, kaj vse so zasvinjali, da je imela revolucionarna ideologija tako plodna tla.

Zgovoren primer, kako dandanes vodniški troti skrbijo za našo revolucionarno gorečnost, so (bruto) plače direktorjev nekaterih javnih zavodov in skladov. Navedimo (po Mladini) samo tri primere: Janko Deželak (Agencija RS za sanacijo bank in hranilnic) čez 726.000, Edvard Oven (Stanovanjski sklad RS) čez 680.000 in Viktor Brezar (Sklad RS za razvoj malega gospodarstva) čez 610.000 SIT. Vse to je brez (menda nad 30-odstotne) uspešnosti. Ob tem sem se spomnil na svoj spis iz prejšnjega tedna o hajki raznih investicijskih skladov na naše certifikate, v katerem sem samo primeroma omenjal Staneta Valanta kot direktorja enega od njih, pa je gospod užaljeno reagiral.

Omenjenih treh »gospodov« sedaj ne navajam za to, da bi nekako pomiril Valanta. Nasprotno! Prav rekorder Deželak me prepričuje, da sem imel zastran Valanta še kako prav. Politika vodstva Ljubljanske banke je tudi zaslužna za to, da sedaj Deželak lahko vleče v nebo vpijočo plačo. Toda gre za nekaj drugega. Rekli smo: Naj (spet) živi kapitalizem! Naj živita zasebna pobuda in iznajdljivost! In res naj živita! Toda omenjene agencije, skladi in podobne ustanove so nedvomno še vedno svojevrstna družbena podjetja. Po kateri logiki tedaj njihovi direktorji prejemajo takšne plače? Mar zato, ker sami s svojo pametjo, delavnostjo in iznajdljivostjo veliko ustvarijo? Nikakor! Morda so možje (vmes so seveda tudi dame, denimo »nesrečna« direktorica SDK Logarjeva) res pridni, čeprav nisem opazil nobenih čudežev. S čim torej ustvarjajo tako veliko novo vrednost, da si lahko odmerjajo plače, ki za mnoge več kot marljive državljane deset in večkrat presegajo njihove plače? Z najbolj brezsramno samovoljo, da ne rečem krajo družbenega premoženja! Pogosto prav na rovaš že drugih in predhodnih barabij in nesramnosti, ki so povzročile sanacije, nujne revizije, stečaje in prenose podjetij npr. v Koržetov sklad ipd.

Pa recimo, da glede na zatečeno stanje takšne ljudi, »ki rešujejo zavožene zadeve«, res potrebujemo. Toda ali ne potrebujemo tudi vsakega produktivno zaposlenega rudarja, zdravnika, učitelja, pletilje, medicinske sestre? V končni fazi pa seveda ne gre za Deželake, Ovne in podobne dobičkarje. Pošteno povedano bi na njihovem mestu tudi sam skušal čim več prigrabiti. Za državo gre, za »demokratično, pravno in socialno državo«! Torej za njeno zakonodajno, izvršno in sodno oblast, ki jo sestavljajo konkretne osebe. Ta država oz. konkretne osebe s svojimi ambicijami in pohlepom tolerirajo vse to »revolucionizirajoče« roparstvo, ker je še vsaka oblast znotraj sebe bila več kot solidarna in tolerantna, ker v vsaki lumpariji vidi amnestijo za svoje konkretne, osebne lumparije. Tako pridete do tega, da nova oblast ne ukine izjemnih penzij, saj jih hoče tudi sama. Tako pridete tudi do tega, da boste iz svojih žepov za strankarske trote mesečno plačevali po 30 SIT za vsak glas, ki ste jim ga dali na volitvah (torej ne več po poslanskih sedežih!) in tako poslej dajali strankam dvakrat več kot doslej. Se morda vprašate, čemu bi morali strankam sploh plačevati, da z volilnimi lažmi pridejo na oblast, kjer delujejo tako, kot smo rekli spredaj? Če še niste dovolj revolucionarni, počakajte na položnico za plačilo dohodnine!

KJE JE DENAR OD OROŽJA?

Piše: Jože Smole

Mnoga politikantska početja pri nas spominjajo na požig Rajhstaga v Berlinu. Nacisti so leta 1933 podtaknili požar v poslopju nemškega parlamenta, požig pa pripisali komunistom. Hitler je to izrabil za razveljavitev državljanskih pravic.

Ko so se v našem parlamentu zastavila resna vprašanja o trgovini z orožjem in kam je šel denar, je tedanji obrambni minister J. Janša odgovoril s senzacionalnim »odkritjem« orožja na mariborskem letališču. Takoj ga je pripisal predstavnikom politične levice in namigoval, da je šlo za poskus državnega udara. S tem manevrom je preusmeril pozornost naše javnosti na izmišljene obtožbe. Prava vprašanja pa so bila skoraj pozabljena.

Sedaj ko se je z zbranimi podatki razgalilo Janševo neodgovorno početje z »odkritjem« na mariborskem letališču, bi se morali z vso resnostjo vrniti h ključnemu vprašanju: kje je knjižen denar, ki je bil pridobljen s prodajo orožja?

Vsakemu trezno mislečemu človeku je bilo že od začetka jasno, da se je iz Slovenije in preko nje prodajalo orožje Hrvaški in Bosni in Hercegovini. Čeprav je to pomenilo kršitev embarga in so to, potem ko je Slovenija postala članica Združenih narodov tudi prikrivali javnosti, je po izbruhu »orožarske afere« predsednik republike Milan Kučan imel dovolj poguma, da je v nekem trenutku javnosti povedal resnico: državno vodstvo Slovenije se je odločilo za vsestransko pomoč Hrvaški in Bosni in Hercegovini kot žrtvam srbske agresije. Takšna vsestranska pomoč pa je logično vključevala tudi orožje. In vse bi bilo v redu, če bi to počeli na odgovoren način in zlasti tega ne obešali na veliki zvon.

Janez Janša je s svojim politikantskim ravnanjem mlado slovensko državo že nekajkrat kompromitiral v očeh mednarodne javnosti. Najprej v knjigi Premiki z absurdnimi obtožbami velikega Slovenca Cirila Zlobca, s konstruktom na osnovi prisluškovanja telefonskemu pogovoru. S tem je pred svetom obelodanil, da je varnostna služba prisluškovala šefu diplomatsko-konzularnega predstavništva Italije. Ustrezna skupščinska komisija se je s to zadevo ukvarjala nekaj tednov. Čeprav je bilo že od začetka jasno, da so bila s tem prisluškovanjem grobo kršena zakonska določila, so bili člani komisije soočeni z mednarodno dilemo. Nekateri so menili, da tega ne smemo priznati preprosto zato, ker bi s tem škodovali našemu mednarodnemu ugledu. Katera država pa uradno prizna, da njeni organi prisluškujejo tujim diplomatskim predstavništvom?

Še bolj grobo pa je Janez Janša prizadel interese Slovenije s »senzacionalnim odkritjem« zabojnikov z orožjem, na katerih je bila oznaka humanitarne pomoči. Pred Evropo in svetom je odkril, da je bila Slovenija aktivna v početju, s katerim je kršila embargo oziroma določbe Združenih narodov. Države, ki to počno, tega niso pripravljene uradno priznati. Pri nas pa si je tedanji obrambni minister dovolil direktno denunciacijo slovenske države pred mednarodnimi forumi.

V času, ko je Slovenija zaradi mednarodnega ugleda in spoštovanja sprejetih obveznosti prikrivala pred svetom, da se ukvarja s prodajo orožja, je bilo maskiranje pridobljenega denarja vsaj delno opravičljivo. Sedaj ko trgovanja z orožjem ne more nihče več prikrivati pred mednarodno javnostjo, je nujno demaskirati tudi denar, pridobljen s prodajo orožja.

Nerazumno je, da se odgovorni državni organi še danes izmikajo pravim odgovorom na vprašanja, kje je bil knjižen denar od prodaje orožja in za kaj je bil uporabljen. Prav tako je že skrajni čas, da se obelodani, ali so se s prodajo orožja Hrvaški in Bosni in Hercegovini ukvarjali samo pooblaščeni državni organi ali pa morda tudi privatniki. Ali je ves denar od prodaje orožja šel v državni trezor ali je del šel v privatne žepe?

Stvari so preveč resne (saj gre očitno za velike vsote), da bi se še naprej prikrivale z raznimi političnimi floskulami in izmišljanjem novih afer, ki naj bi pozornost javnosti preusmerile na napačna področja. Prišli smo do točke, ko je treba konkretno obelodaniti, kam je šel denar od trgovine z orožjem. Ta podatek danes ne more in ne sme biti državna skrivnost.

KATOLIŠTVO S TEMNEJŠE STRANI

V predzadnjih prilogah Dela in Dnevnika sem prebral zanimiva članka, ki se nanašata tudi na katoliško cerkev pri nas. Napisala sta ju Andraž Zorko in Samo Resnik. Sta zelo kritična in razkrivata marsikatero bridko spoznanje in resnico o tej ustanovi. Dobil sem občutek, da bi v našem časopisju težko izšla v obdobju takoimenovanega enoumja. Uredniki bi verjetno ne tvegali objave, čeprav so preteklost radi razglašali za neversko ureditev. Pet dni pozneje smo v televizijskem tedniku gledali oddajo o novih odkritjih o križanju Jezusa Kristusa, ki vznemirjajo Vatikan. Vsi trije prispevki so me spodbudili, da o podobni temi nekaj napišem tudi na tem mestu.

Vodstvo katoliške cerkve na Slovenskem se zadnje čase večkrat sklicuje na statistiko, ki pravi, da se 70 odstotkov naših državljanov šteje za katolike. Preostali so ali druge vere ali pa neverujoči, saj se izraza nevernik ali brezvernik nihče ne upa uporabljati. Ima preveč žalostno vsebino in ozadje. Kogar je cerkev v preteklosti razglasila za brezvernika ali nevernika, ga je smela z ognjem in mečem ali spreobrniti v »pravo vero« ali pa uničiti. Prej navedeni odstotek naj bi cerkvi koristil zlasti pri iskanju ustreznega (privilegiranega) položaja v naši družbi: glede premoženja, javnih zastopstev, sporazumevanja z državo in podobno.

Ob tem nastane vprašanje, kolikšna je skladnost med oklicevanjem za katolika in dejanskim ravnanjem po naukih te veroizpovedi. Raziskovalci tega področja so razmeroma redki in še ti se pretežno usmerjajo na obiskovanje verskih obredov, ki naj bi bilo eno pomembnih meril za vernost. So pa še druge plati, ki so bolj skrite ali povsem zapostavljene. Ena od njih je naša kriminalnost. Stopnja kriminalitete je bila najnižja prva leta po končani drugi svetovni vojni, zadnje desetletje pa se je precej povečala. Statistika pove, da je večina kaznivih dejanj – okoli 80 odstotkov – povezanih s premoženjem. Najtežja pa so tista, ki zadevajo človekovo življenje. Ali se kdo vpraša, koliko je med osumljenimi in obsojenimi takih, ki se štejejo za katolike? Vera pač uči, da se ne sme krasti, ubijati in drugega, da ne naštejem vseh deset božjih zapovedi. Kriminologija večinoma prišteva med vzroke, pogoje ali okoliščine kriminalitete tudi vero. Raziskave take vrste so sicer redke, pri nas pa jih praktično ni. Pa bi bile potrebne in koristne, če se razglašamo za svobodno in demokratično družbo. Gornjemu vprašanju se ne bo mogla izogniti niti naša cerkev, pa če je še tako boleče.

Druga, prav tako temnejša plat so samomori. Za vernike naj bi bil to velik greh, ki ga je bilo treba poplačati celo s pokopom na neposvečenem delu pokopališča. Spomnim se 57. številke Nove revije, kjer je bil zadnji objavljen prispevek namenjen samomorom med Slovenci. Kaže, da se piščev optimizem, povezan s spremembo sistema, ni uresničil. Še več, domnevati je moč, da se je stanje še poslabšalo, saj se število okoliščin za samomorilnost ni zmanjšalo, ampak je verjetno celo porastlo. Morda bi se dalo sem uvrstiti tudi stališče cerkve do prekinitve nosečnosti, ki je povsem nasprotujoče dejstvu, da se število rojstev pri nas nezadržno manjša.

Vodstvo naše cerkve, ki se rado sklicuje na večinskost, avtohtonost in večnost, bi se moralo vprašati o kakovosti opravljanja svojega verskega poslanstva. To bo težavno v razmerah njenega vse večjega zanimanja za posvetne stvari, ki se vrtijo zlasti okoli besed: premoženje, denar... Če tega ni zmožna storiti sama, bi pričakoval od znanosti, da se bo lotila preučevanja navedenih pojavov v naši družbi. To bi bilo v korist večine in ne le 70 odstotkov Slovencev.

Pavle Čelik

Piše: Metka Tekavčič

Tudi za preobrazbo SDK gre

Pred dnevom ali dvema sem se pošteno zamislila, ko me je sicer dobro informirana znanka zaprosila, naj ji vendarle pojasnim, zakaj je v teh vročih dneh potrebno dvigovati toliko prahu in zaostrovati delo v parlamentu zaradi zakona, ki omogoča zamenjavo direktorice SDK. Čarobna moč političnega preigravanja je torej povsem zasenčila pomen zahtevnega projekta preoblikovanja Službe družbenega knjigovodstva in v javnosti ustvarila vtis, da v poslanskih klopeh spet enkrat grmi predvsem zaradi neenakih pogledov na rešitev matematičnega problema kadrovske kombinatorike. Škoda. Takšno javno mnenje ni v čast niti dosedanjim strokovnim prizadevanjem SDK-ja niti parlamentu, hkrati pa povsem po nepotrebnem postavlja pod vprašaj tudi vsebinsko primernost preobrazbe sedanje SDK.

V sklop dela današnje SDK sodi pet vsebinsko obsežnih nalog: opravljanje plačilnega prometa, kontroliranje, inšpiciranje, statistika z informiranjem in revidiranje. Predlog preoblikovanja službe vsebuje zamisel, da bi njene dosedanje naloge prevzele različne za to usposobljene inštitucije. Tako bo revizija javnih financ prešla pod pristojnost računskega sodišča, medtem ko bodo komercialno revizijo opravljale ustrezne revizijske družbe. Del nalog statistike in infomiranje naj bi prešel na Republiški zavod za statistiko in Center za boniteto, del pa pod okrilje Uprave za javne prihodke Ministrstva za finance. Slednje naj bi bilo pristojno tudi za vse naloge inšpiciranja in del nalog kontroliranja, medtem ko naj bi drugi del kontroliranja, vključno s celotnim plačilnim prometom, prevzel ustrezni javni zavod za plačilni promet ali morebiti kakšna druga za to primerna in usposobljena inštitucija. Poudariti pa velja, da je na področju modernizacije plačilnega sistema pomembno delo že opravila prav sedanja SDK.

Nobenega dvoma ni, da bo moral državni zbor do dokončnega preoblikovanja SDK opraviti še obsežno delo. Zakona o računskem sodišču in Agenciji za plačilni promet, nadziranje in informiranje predstavljata šele prvi korak na tej poti. Računsko sodišče, ki naj bi pričelo delovati z začetkom leta 1995 (po prvotni zamisli in dogovoru med Ministrstvom za finance in SDK, ki je temeljil na predpostavki že opravljenih revizij lastninskega preoblikovanja podjetij, pa najkasneje 1. 9. 1994), bo prevzelo le en del nalog sedanje SDK, in sicer nadzor nad javno porabo in državnim kapitalom, medtem ko bo vse druge naloge zaenkrat prevzela Agencija za plačilni promet, nadziranje in informiranje. Slednja bo s pričetkom leta 1995 – za razliko od sedanje SDK, ki je pod nadzorom parlamenta – odgovorna vladi, s tem da bodo nadzor nad lastninskim preoblikovanjem podjetij v vsakem primeru do konca obdržali poslanci državnega zbora. Takšna rešitev je strokovno gotovo korektna in ji pravzaprav tudi v SDK ne nasprotujejo. In v čem je potem kamen spotike?

V skladu z dobrimi običaji se je zapletlo pri vprašanju, kdo bo kdo v novonastali Agenciji. Iz centrale SDK so prišli siloviti ugovori prevladujoči parlamentarni odločitvi, po kateri bo novoizvoljeni svet Agencije odločal o potrditvi ali zavrnitvi mandatov vodilnih delavcev SDK, ki sta jih imenovala bodisi državni zbor bodisi svet SDK. Res je sicer, da je takšna zakonska rešitev morda nenavadna, je pa gotovo razumljiva. Pot do dokončnega preoblikovanja SDK je še dolga in vlada, ki bo morala pripraviti ustrezne zakonske podlage za to preoblikovanje, ter Agencija jo bosta morala prehoditi z roko v roki. Končno pa bosta za uspeh ali neuspeh predlaganih rešitev odgovorni vlada in vladajoča koalicija, zato je logično, da si obe skušata zagotoviti kadrovsko varovalko, ki jima bo pri tem pomagala. Nenazadnje je taprincip dosledno zagovarjala tudi direktorica SDK vselej, ko je svetu SDK predlagala v potrditev direktorje posameznih podružnic, pa četudi so zaposleni v podružnici morda mislili drugače. In tako kot je bilo logično, da želi delati z ljudmi, ki bodo lahko kos nalogam, s katerimi se sooča sedanja SDK, je logično, da tudi vladajoča koalicija želi uresničevati projekte z ljudmi, s katerimi lahko sodeluje. Glede na to, da večjih vsebinskih razhajanj med sodelujočimi v projektu preobrazbe SDK ni, pa tako ali tako ni pričakovati večjih kadrovskih zamenjav v SDK širom po Sloveniji, zlasti še, ker je inštitucija menda, tako vsaj trdijo njeni odgovorni delavci, politično povsem nevtralna. Kadrovskih problemov potemtakem ni pričakovati (ali pač, kolikor se kdo od vodstva želi tudi politično angažirati) in gre predvsem za preobrazbo SDK. Tej pa vsekakor strokovno ne nasprotuje nihče.

Plače skozi oči statistike

Statistični podatki so večinoma suhoparne številke, zanimive le za poznavalce problematike, ki edini lahko razvozlajo fino prepletene niti vzrokov in posledic, ki se skrivajo v tabelah, grafikonih in kolonah številk v statističnih obrazcih. Običajni smrtniki navadno poznamo o čudežnem ozadju statističnih podatkov le dve šali o definiciji statistike: tisto, da ti je v povprečju toplo, če stojiš z eno nogo v hladilniku in z drugo na vročem štedilniku, ali pa tisto, da sta dva v povprečju oba pojedla segedin, čeprav je eden jedel samo zelje, drugi pa meso. Je seveda še več bolj ali manj duhovitih razlag dejavnosti, ki se imenuje statistika, vendar namen tega članka ni, da bi jih ponavljali. Tokratni naš namen je bil pokukati za statistične podatke o gibanju plač, ki jih je Zavod za statistiko obdelal za mesec maj (podatki o plačah so v statistiki vedno obdelani z zamikom dveh mesecev).

Statistika je ugotovila, da so se nominalne bruto plače maja povečale za 1,8 % glede na aprilske, za 28,8 % glede na plače lanskega maja in za 24,1 %, če primerjamo rast plač v prvih petih mesecih letos z enakim obdobjem lani. Ti podatki veljajo za vse plače v povprečju. Če pa malo odgrnemo tančico in izračunamo gibanje plač za gospodarstvo in negospodarstvo posebej, nastanejo vidne razlike: v gospodarstvu so se plače v primerjavi z aprilom povečale za 1,9 % (v negospodarstvu za 1,2 %), glede na lanski maj v gospodarstvu za 32,6 % (v negospodarstvu za 17,3 %) in v primerjavi petmesečnih obdobij obeh let v gospodarstvu za 28,5 %, v negospodarstvu. pa za 11 %. Mimogrede, statistika še pravi, da so se v povprečju vse plače realno maja povečale za 0,7 % glede na april in za 6,6 % glede na lanski maj, v petih mesecih pa za 3 %. Skratka, globlje ko zahajamo v podrobnosti, večje razlike nastajajo in manj so pomembni povprečni podatki. Ti so očitno važni le za makroekonomiste in vlado, kadar pred sindikati maha s podatkom o rasti povprečnih plač.

Podatek o povečanju majskih bruto plač za 1,8 % pa je videti iz perspektive posamezne panoge takole: v 64 panogah so se plače dvignile za več kakor 8 %, največ pa v predelavi kavčuka, in sicer za 10,1 %, v političnih in interesnih organizacijah za 8,9 %, v ladjedelništvu pa za 8,2 %. V preostalih 61 panogah so se dvignile manj kot za 8 %, v enajstih pa so se celo znižale (vse te primerjave so narejene za majske plače v primerjavi z aprilskimi, v nominalnih bruto zneskih). Najbolj so se plače znižale v PTT dejavnosti in sicer za 21,1 %. Potem dolgo ni nič, za »samo« 5,8 % so se zmanjšale plače zaposlenim v pridobivanju rud barvnih kovin ter za 4,5 % zaposlenim v proizvodnji bazičnih kemičnih izdelkov.

S statistiko je nekako tako kot z modernim zvezdogledništvom. Tudi ona lahko uporabi pri gledanju podatkov različne »filtre« in opazuje v raznih »spektrih« in vsakič se ji pokaže posebna, drugačna slika, ki vsebuje seveda podatke druge vrste. Opazovanje v drugem spektru je za statistiko denimo primerjava plač z enakim mesecem lanskega leta ali primerjava v enakih časovnih obdobjih.

V primerjavi z lanskim majem so se plače letošnjega maja dvignile v povprečju za 28,8 %. Toda: v dejavnosti finančnih in drugih poslovnih storitev so se povečale za 43 % in za več kakor 30 % še v 6 področjih dejavnosti. V sedmih področjih dejavnosti pa so se dvignile od 7,9 % v gozdarstvu do 29,2 % v trgovini. Pregled po panogah pa pokaže, da so se v letu dni najbolj dvignile plače v zračnem prometu, za 79,9 %. Za več kakor polovico so se dvignile še v treh panogah in v šestih za 40 do 50 %. V enoletnem obdobju so plače padle v nominalnem znesku v naftni industriji, in sicer za en samcat odstotek.

Letos so se glede na raven plač v lanskih petih mesecih najbolj povečale plače (vseskozi pišemo o bruto plačah in nominalnih zneskih) v finančnih in drugih poslovnih storitvah, za 37,1 %, v osmih panogah pa za več kakor za petino. Najmanj pa so se letos plače povečale v javni upravi, zaposlenim v skladih, združenjih in organizacijah (za 1,4 %). K tem podatkom je treba dodati, da so bila v maju izplačana zaostala plačila, in sicer v povprečnem znesku 377 tolarjev na zaposlenega (0,4 % povprečne plače v maju, izplačane nadure pa so povečale povprečno slovensko plačo za 1578 tolarjev ali za 1,7 %.

Skratka, da lahko zasledite določene zakonitosti, je treba obdelati goro podatkov, in to na več načinov. Tokrat smo samo malo pogledali, kaj se »skriva« za suhoparnim podatkom, da so plače zrasle ali padle v povprečju za neki odstotek. Več o tem, kako gore podatkov obdeluje Zavod za statistiko, ki naredi okoli 400 različnih raziskav, pa kdaj drugič.

B. R.

Statistika pravi, da so se edinole v predelavi naftnih derivatov plače v maju v primerjavi s plačami lanskega maja nominalno zmanjšale, in sicer za 1,4 odstotka.

ISKRA ELEKTROOPTIKA UBRALA SVOJO POT

Ta čas, ko poteka hud boj za lastništvo blagovne znamke Iskra med Iskra Holdingom ter skupino 15 podjetij Iskre, je nekako potihem, vendar po večletnih pripravah (če smemo tako reči) blagovno znamko Iskra opustilo še tretje Iskrino podjetje. Za Rotomatiko iz Idrije in Domelom iz Železnikov je to storila še Iskra Elektrooptika iz Ljubljane. Zdaj se to podjetje imenuje Fotona, in kot nam je povedal namestnik direktorja Dušan Bevc, je bila osamosvojitev bolj formalne narave, saj Elektrooptika že dosedaj ni imela trdnih poslovnih vezi s Holdingom. Njen proizvodni program, laserji, zahtevne optične naprave itd., je tak, da izdelki niso iskali poti do kupcev prek ustaljene mreže Iskre Commercea, pač pa povsem po svoje. Glavni kupci so bili iz vojaškega sveta.

»Osamosvojitev je visela v zraku pravzaprav že več let,« nam je dejal Dušan Bevc. »Ločitev je potekala korektno z obeh strani in upam, da bodo odnosi korektni tudi v bodoče. Holding ima namreč 130-odstotni lastniški delež v Fotoni. Na blagovno znamko Iskra pa tako nismo bili preveč navezani nikoli, saj so bili naši kupci vojska in torej običajni tržni postopki in odnosi niso veljali.«

Fotona je že prej večino izdelkov, kakih 85 %, izvažala, zato je razpad Jugoslavije in pretrgani poslovni odnosi z vojsko v tej državi niso preveč prizadeli. Števila zaposlenih in obseg dela niso kaj prida zmanjševali, so pa se predvsem morali potruditi, da so si poiskali dodatne kupce na Zahodu, saj tudi takoimenovane neuvrščene dežele, nekdaj glavni kupci Fotoninih izdelkov, niso več zanesljiv partner. Zahodna Evropa, ZDA, Daljni vzhod so zdaj države, kjer Fotona trži največ izdelkov. Obenem pa daje vse večji poudarek izdelkom za civilno uporabo. V kratkem bi želela izdelati (in prodati) seveda) najmanj toliko izdelkov za civilno rabo kot izdelkov, namenjenih vojaški rabi.

Ali bi Iskrina razvejana prodajna mreža po svetu prišla prav morda v bodoče, zavoljo vse večjega obsega izdelkov za nevojaške namene? No, v Fotoni so se odločili, da bodo trg še naprej obdelovali sami. Adut v rokavu so nekateri izdelki na osnovi laserske tehnike in optične komunikacije. Predvsem omenjajo kot najbolj obetaven izdelek laserski medicinski instrument za zobozdravstvo, ki mu obetajo svetlo prihodnost na nemškem trgu, saj prodajo vse, kar jih naredijo. Zelo močno pa spodbujajo zanimanje zanj z obširno promocijsko akcijo. Ob tem se seveda zastavlja vprašanje, ali ne bo uveljavljanje nove, lastne blagovne znamke Fotona za podjetje dražje, kot bi bilo sodelovanje pri vzdrževanju blagovne znamke Iskra? V Fotoni so prepričani, da vzdrževanje lastne blagovne znamke ne bo dražje, kot bi bil drag prispevek za Iskrino blagovno znamko. Po mnenju precejšnjega števila podjetij v okviru Iskre Holding zaračunava odločno previsoko ceno za uporabo in vzdrževanje blagovne znamke, ki po mnenju petnajsterice podjetij sploh ni samo njeno lastništvo. 450 delavcev Fotone pa ta spor tako ne zanima več.

B. R.

V Fotoni, nekdanji Iskri Elektrooptiki, še vedno največ izdelkov naredijo za potrebe vojske. Trudijo pa se, da bi v dveh letih za vojaške potrebe izdelovali le še polovico svojih izdelkov.

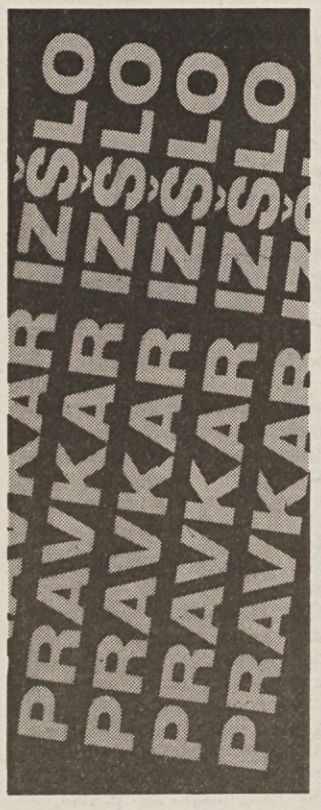

To je prva slovenska knjiga o diplomaciji. Njen avtor je znan družbenopolitični delavec, publicist in doajen slovenske diplomacije.

Knjiga v prvem delu govori o razvoju, teoriji in praksi diplomacije, drugi del pa je zgodovinski pregled dela in deleža Slovencev v diplomatski dejavnosti do danes.

Cena knjige 2.000 SIT, s prometnim davkom 2.100 SIT.

Osrednja junaka sta mlad partizan in na smrt obsojena vohunka, ki jo mora predati štabu divizije.
Odlika tega dela je poglabljanje v samo tkivo sveta in pisateljeva odpoved slehernemu opredeljevanju, ki bi bilo nad njim.

V dogajanje je močno vpeta Suha krajina s svojo tipično problematiko in znano tragiko.

Cena 2.400 SIT, s prometnim davkom 2.520 SIT.

Obe knjigi lahko naročite pri ČZP ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefoni 321-255, 1310-033, 313-942, faks 311-956.

Delodajalci predlagajo zmanjšanje soupravljalskih pravic delavcev

Združenje delodajalcev Slovenije je prejšnji teden obravnavalo potek in rezultate pogajanj o sklepanju kolektivnih pogodb dejavnosti. Podatki strokovne službe gospodarske zbornice in nekatere delodajalske razprave kažejo na precejšnje razhajanje s sindikalnimi partnerji. Delodajalci se nagibajo k čimvečji veljavi splošne KP za gospodarstvo. Delodajalci so razpravljali tudi o spremembah zakona o soupravljanju delavcev. Razpravljalci so med drugim menili, da je ta zakon invalidna verzija samoupravljanja in da uvaja razredni boj.

Ton razpravi o spremembah zakona o soupravljanju je dal predsednik Združenja delodajalcev Miran Goslar, ki se je začudil nad poslanci državnega zbora, ker so zavrnili vladin predlog sprememb tega zakona. Goslar misli, da je soupravljanje po tem zakonu invalidna verzija samoupravljanja. Spremembe zakona so nujne zlasti zaradi tujcev, ki postajajo lastniki naših podjetij. Goslar misli, da zakon o soupravljanju ne upošteva, da so delavci tudi solastniki podjetij. Ker bodo delavci soupravljali kot lastniki in kot zaposleni, bodo dobili večino v vseh organih družb. Goslar ugotavlja, da je zakon o soupravljanju kopija nemškega modela, vendar ne upošteva, da je v Nemčiji med delničarji le pet odstotkov prebivalstva, v Sloveniji pa bomo praktično vsi. Razpravljalci so se strinjali z nujnostjo popravka zakona. Največ besed so namenili delavskemu direktorju in menili, da njegova vloga ni jasna. Predstavljanje delavcev po njihovem mnenju ni združljivo s članstvom v upravi podjetja. Nekateri so menili, da je delavski direktor pravzaprav šef delavskih zaupnikov oz. oseba, ki v njihovem imenu opazuje delo uprave. Eden od delodajalcev pa je menil, da delavski direktor omogoča ponovno uveljavljanje razrednega boja v podjetjih. Razpravo je Miran Goslar sklenil z ugotovitvijo, da bo Združenje delodajalcev nadaljevalo prizadevanja za spremembo spornega zakona o soupravljanju in tudi za zmanjšanje pravic zaposlenih.

Pisno gradivo gospodarske zbornice za razpravo o rezultatih kolektivnih pogajanj v dejavnostih pravi, da so v delovnopravnem in tarifnem delu usklajene le pogodbe za trgovino, gostinstvo, grafično in časopisno dejavnost ter za stanovanjsko gospodarstvo. Po tem gradivu so kolektivne pogodbe za poslovne banke, cestno gospodarstvo in za celulozno ter papirno industrijo usklajene le v delovnopravnem delu. V nasprotju s tem pa je kolektivna pogodba za kemijo usklajena le v tarifnem delu. Gradivo ugotavlja, da pretežna večina pogodb še ni usklajena. Avtorji gradiva menijo, da za dejavnosti, ki nimajo usklajenih kolektivnih pogodb, nastopijo po 1. juliju 1994 tele posledice:

– če dejavnost sploh nima KP oz. ta ne velja več, se neposredno uporablja splošna KP za gospodarstvo in njena tarifna priloga;

– če dejavnost še ni uskladila tarifne priloge, se plače določajo skladno s 4. točko tarifne priloge splošne KP za gospodarstvo.

Miran Goslar je tem pisnim ugotovitvam dodal še nekaj drugih podatkov. Kolektivna pogodba za kmetijstvo je že podpisana. Pogajanja za kovinsko dejavnost in železarstvo so po njegovem mnenju zastala, ker sindikat vztraja pri izhodiščnih plačah, ki izvirajo iz dosedanje kolektivne pogodbe, na kar pa delodajalci ne morejo pristati. Razlika med predlogi SKEI in gospodarske zbornice pri plači za prvi tarifni razred je nekaj več kot 4.000 tolarjev. Goslar vidi možnost kompromisa, če bi višina izhodiščnih plač, ki jo predlagajo sindikati, veljala le za podjetja, ki bi priznala kolektivno pogodbo dejavnosti. Ta kompromis je po njegovem mnenju potreben zaradi zelo velikega števila podjetij iz različnih dejavnosti, ki so tudi v zelo različnem položaju.

Miran Goslar je omenil tudi KP za zaposlene pri obrtnikih, o kateri bo verjetno morala odločati arbitraža.

Razpravljalci so k vsemu temu dodali, da dodatne zahteve sindikatov po višjih plačah zaposlenih v bankah in zavarovalnicah niso sprejemljive. Sindikalnim predlogom oporekajo zlasti zato, ker zdaj dobivajo delavci dobrih in slabih bank enako visoke plače.

Predstavnik sekcije delodajalcev pa je omenil velik napredek v pogajanjih za sklenitev KP za gradbeništvo in dejal, da vidi možnost za skorajšnji podpis.

Združenje delodajalcev se je v posebni točki dnevnega reda priključilo k pobudi za spremembo zakona o denacionalizaciji. Predlog je pripravil konzorcij za vračilo državnega premoženja, ki načrtuje zbiranje 5.000 podpisov, potrebnih za zakonodajno pobudo. Konzorcij, vodi ga Jože Šketa, predlaga, naj bi upravičenci po novem imeli pravico le do odškodnine in ne do premoženja v naravi.

Franček Kavčič

KDO BO SPRAVIL GRADBINCE?

Združenje gradbeništva je aprila 1993 enostransko odpovedalo kolektivno pogodbo za gradbince. Sindikat delavcev gradbenih dejavnosti (SDGD) se z odpovedjo ni strinjal, ker pogodbe načelno ne more odpovedati stranka, ki je ne spoštuje. Od spomladi 1993 je SDGD večkrat skušal začeti pogajanja. Pravih rezultatov ni bilo, ker so partnerji iz združenja gradbeništva vseskozi odlagali že napovedane sestanke in se izogibali razpravi o strokovno utemeljenih predlogih sindikata. Tudi 18. julij 1994, zadnji rok za dogovor o sestanku pogajalskih skupin je, kot ugotavlja **Jernej Jeršan,** propadel, ker so partnerji nenapovedano odšli na letni dopust.

Za boljše razumevanje odnosov med delodajalci in sindikati gradbeništva je treba omeniti tudi nekaj dogodkov in dosežkov iz preteklosti. Jernej Jeršan pravi, da je njihov sindikat leta 1991 zaradi recesije in težkih razmer v gospodarstvu pristal na enoletni moratorij za izvajanje tarifnega dela KP. Večina gradbenih podjetij je zato izplačevala le izhodiščne plače po splošni KP, zmanjšane za 20 odstotkov. Izhodiščne plače v KP za gradbince pa so bile zaradi ugotovljenih težkih delovnih razmer 12 odstotkov višje od zneskov v splošni KP.

Jernej Jeršan, sekretar delavcev gradbenih dejavnosti Slovenije

Jeršan pravi, da povečane plače gradbincev temeljijo na 20 let veljavnih strokovnih ocenah, ki jih še nihče ni izpodbil.

Predstavniki delodajalcev so letal 1991 obljubili, da bo kolektivna pogodba dobila vso veljavo po zmanjšanju števila zaposlenih za 24 odstotkov. Jeršan danes ugotavlja, da so na to obljubo takoj pozabili, saj se je število zaposlenih v gradbeništvu skoraj prepolovilo.

Po letu 1991 so se gradbinci le dvakrat resnično pogajali. Pogajalci iz gospodarske zbornice niso bili pripravljeni poslušati sindikalnih argumentov. Jeršan misli, da je možen razlog za takšno obnašanje njihovih partnerjev tudi sestava pogajalske ekipe, v kateri imajo glavno besedo direktorji podjetij z velikimi težavami.

Na zadnjem sestanku v mesecu juniju so predstavniki SDGD predlagali kompromisno in postopno uveljavitev nove kolektivne pogodbe za gradbeništvo. Po njihovem predlogu bi se izhodiščne plače vsaka dva meseca povečale za dva oz. 2,5 odstotka in januarja 1995 dosegle za 12 odstotkov višjo raven, kot jo določa splošna KP za gospodarstvo. Predstavniki delodajalskih organizacij na ta sindikalni predlog še niso odgovorili.

Jernej Jeršan ugotavlja, da se zaradi vsega tega v gradbeništvu še naprej uporablja splošna KP za gospodarstvo. Ta pogodba omejuje zlasti opekarne in projektantske organizacije, ki brez težav izplačujejo 100-odstotne plače. Tolikšne plače imajo tudi delavci trboveljske Cementarne. Sindikalisti se želijo o svojih predlogih pogajati. Menijo, da morajo iztržiti vsaj nekaj več kot jim daje splošna KP. Podpis nove KP je nujen tudi zaradi izjemno velikega nereda na plačnem področju. Jernej Jeršan je ob zaključku pogovora izrazil upanje, da se bodo pogajanja kmalu nadaljevala, in prepričan je o utemeljenosti zahtev SDGD.

Franček Kavčič

SINDIKAT IN SVETOVNEMU TRGU IZPOSTAVLJENO PRIVATIZIRANO PODJETJE

Piše: Lučka Böhm

Od 21. do 24. junija letos je v Dublinu potekal seminar »Evropske fondacije za izboljšanje življenjskih in delovnih razmer« o privatizaciji državnih podjetij in o odnosih med sindikati in delodajalskimi organizacijami na evropskem Vzhodu in Zahodu. Zahodnjaki so na seminarju skušali vzhodnjakom posredovati svoje izkušnje o privatizaciji državnih podjetij. Seminarja za države, pridružene članice, in za države, kandidatke za pridruženo članstvo v Evropski uniji, se je kot predstavnica slovenskih sindikatov udeležila Lučka Böhm iz Zveze svobodnih sindikatov Slovenije. V nekaj zaporednih člankih bo predstavila temeljna sporočila seminarja.

Vsebinsko poročilo o dublinskem seminarju, ki je bil pretežno posvečen privatizaciji podjetij v državni lasti, velja začeti s poročilom o usodi privatnega in s tem seveda tudi privatiziranega podjetja, kakor je bila predstavljena udeležencem seminarja. Kot je to usodo na kratko opisal Peter Cressey z britanske Univerze v Bathu, je kapitalizem danes izpostavljenost podjetja konkurenci na svetovnem trgu. Svetovni trg pa je veliko bolj neusmiljen in brutalen od, pa čeprav tržno usmerjenega, domačega trga. Države sveta so se odločile. Povezujejo se v globalne trgovinske povezave in v meddržavne povezave, kot je evropska unija. Vsi ti dogovori pa odstranjujejo ovire, ki ščitijo domače gospodarstvo pred svetovno konkurenco.

Vse se je začelo z dvema OPEC-ovima naftnima krizama v 70-tih letih, ki ju je nekdanja Jugoslavija nekako prespala, sta pa do temeljev zamajali zahodne države. Proračuni vseh zahodnih držav so se porušili. Vlade so ugotovile, da jim davki ne omogočajo več subvencioniranja pred konkurenco zaščitenih javnih podjetij. Obenem je razvoj tehnologije omogočil konkurenco privatnega javnemu.

Vlade so se odločile: sklenile so javna podjetja izpostaviti konkurenci s privatizacijo in odpiranjem meja mednarodni konkurenci. Podjetja so ugotovila, da je mogoče konkurenco svetovnega trga preživeti le tako, da spreminjajo filozofijo svoje organiziranosti. Iz regulirane (dogovorjene) situacije so prehajala v deregulirano. **Konkurenčnost je sredstvo preživetja. Namesto socialnega učinka je v ospredje postavljen dobiček.**

Čez noč se na domačem trgu, ki ga je doslej obvladovalo nekaj podjetij (ali celo eno monopolno državno oziroma javno podjetje), pojavi 100 tujih in kasneje tudi novih domačih podjetij. Ta ponujajo isti izdelek ali storitev po svetovnih (beri: nižjih) cenah. Domače podjetje izgubi svoj trg, če ne zniža svoje cene na svetovno raven. Žal pa zgolj znižanje cene ne pomaga. Nizko ceno je mogoče zdržati le, če se znižajo tudi stroški. In tu se podjetje zaplete v začarani krog agresivnega in nenehnega vlaganja v novo tehnologijo, ki je zmožna proizvajati kakovostnejši izdelek z manj zaposlenimi in za nižjo ceno.

Organizacija podjetja, ki je brez državnih zaščitnih ukrepov izpostavljeno svetovni konkurenci, se je seveda prilagodila novi filozofiji preživetja. Predavatelji na seminarju so priznavali, da Evropa pri tem le ubira stopinje, ki so jih prva prehodila ameriška podjetja, kjer je načelo preživetja »vsak zase« doma. V Evropi so najbolj dosledno po tej poti krenili v Veliki Britaniji. Tisti, ki smo se doslej srečevali zlasti z nemškimi pogledi, smo bili presenečeni, kako zelo so Britanci odpisali sindikate. Kot rečeno, Britanci in Nemci drugače ravnajo, ko urejajo položaj zaposlenih v podjetjih v razmerah konkurence na svetovnem trgu. Toda tudi nemški predavatelji na seminarju niso ugovarjali pravilnosti opisa sprememb v organizaciji podjetja, ki se znajde izpostavljeno svetovni konkurenci.

Gre za proces, v katerem so nekateri žrtve, drugi pa so na boljšem. Žrtve so: brezposelni, sindikati in srednji sloj menedžerjev. Na boljšem so: potrošniki (širša izbira, kakovostnejši izdelki in nižja cena), **delničarji** (dividende so odvisne od dobička) **in država** (iznebi se dela svoje odgovornosti, ni ji treba več subvencionirati javnih podjetij, ohrani pa svoj vpliv).

Privatna in privatizirana zahodna podjetja so svojo organizacijo prilagodila tako, da so segmentirala (razbitje na dele) obstoječa podjetja. **Velika podjetja so se zdrobila v mala in bila prodana. Ohranjeno je bilo samo jedro dejavnosti, spremljajoča dejavnost je bila odprodana.** Privatizirana podjetja so se pričela globalno (svetovno) povezovati in iskati svetovni trg namesto usmerjenosti predvsem v domačega. Novi centri moči v podjetju so se oblikovali tam, kjer se dobiček ustvarja. Organizacija privatiziranega podjetja se je prilagodila različnim načinom ustvarjanja dobička. Zniževanje stroškov (toda ne na račun kakovosti izdelka oziroma storitve) je od podjetja zahtevalo izredna vlaganja v posodobitev tehnologije, ki omogoča odpuščanje in izreden porast produktivnosti. Nova organizacija dela mora omogočiti bistveno več opravljenega dela z bistveno manj zaposlenimi.

Privatizirano zahodnoevropsko podjetje je torej postalo fleksibilno v strategiji, strukturi in kadrovskem planiranju. Hkrati s privatizacijo je potekalo prestrukturiranje nekdaj javnega podjetja. Razbitje starega podjetja in ustvarjanje novih podjetij v podjetju izredno otežuje oceno, kdo je odgovoren in odloča. Popolnoma nova situacija za sindikate, ki bi se radi pogajali o pravicah zaposelnih.

Za kolektivno pogajanje je pomembna še ena posledica izpostavljenosti podjetja svetovni konkurenci. **Kolektivno pogajanje, ki pomeni popolno regulacijo, se je sprevrglo v pogajanje o koncesijah: »Če mi daš toliko večji odstotek produktivnosti, ti dam toliko večjo plačo.«** Menedžment ponuja vse bolj suhe in hudobne pogodbe, se je izrazil angleški predavatelj Peter Cressey. Delodajalec se noče več pogajati o »standardiziranem« delovnem učinku (normalna, pričakovana delovna uspešnost, ki jo nagrajuje plača po v kolektivni pogodbi določenih tarifnih razredih). **Plača in napredovanje sta poslej odvisna od »tekmovalnega« delovnega učinka** (tistega, ki je boljši od standardnega). **Zato se delodajalci z zaposlenimi nočejo več pogajati preko sindikata, ampak individualno. Število ljudi, za katere se sindikati sploh lahko še kolektivno pogajajo, drastično upada. Skokovito pa narašča število tistih, ki imajo individualno pogodbo o zaposlitvi.** Posamezna privatizirana britanska podjetja so število individualnih pogodb v zadnjih 15 letih povečala več tisočkrat. Načrtno se je izredno povečalo število ljudi, ki pogodbeno sodelujejo s podjetjem. Tudi ti niso v okviru kolektivne pogodbe. Istočasno so izredno obsežno odpuščali zaposlene. Brezposelni ne potrebujejo kolektivne pogodbe.

Novi menedžer od zaposlenega po individualni pogodbi ne pričakuje standardnega, napovedljivega delovnega učinka, ampak predanost delu. Kot se je izrazil predavatelj Fondacije Philippe Meyer, je nihalo od kolektivizma zanihalo v fazo poudarjanja individualizma. **Sindikati se s svojimi zahtevami po kolektivnem pogajanju vse manj vklapljajo v to sliko. V Veliki Britaniji jih zato vlada in delodajalci preprosto ignorirajo.** Lep primer, kako za časom so sindikati, je po mnenju gospoda Meyerja prestrukturiranje javnega podjetja, kot je francoski letalski prevoznik Air France. Tam se sindikati niso strinjali s ponujenim programom prestrukturiranja javnega podjetja po načelih svetovne konkurenčnosti (znižanje cen in stroškov). Delodajalci so po Meyerjevem mnenju nekaj časa nasedali in mislili, da se morajo pogajati s sindikati. Končno so za mnenje vprašali zaposlene. 83 % zaposlenih je glasovalo za (videli so perspektivo preživetja vsaj jedra podjetja), in sindikate so obšli. Tudi v Veliki Britaniji so se sindikati najprej upirali. Prve stavke so bile zlomljene in danes si sindikati novih enostavno ne upajo napovedati, ker si jih finančno ne morejo privoščiti. Pazijo samo še na to, da je v privatizacijskih programih poglavje o pravicah zaposlenih in odpuščenih.

Poleg sindikatov so jo slabo odnesli tudi srednji menedžerji. Nova tehnologija jih ne potrebuje več. Hierarhična struktura podjetja se je sploščila. Pomembnejši od menedžerjev so strokovnjaki, ki znajo ustvarjati novo tehnologijo. **Zato sedaj nastajajo menedžerski sindikati, ki menedžerje učijo, na kaj naj pazijo, ko podpisujejo individualno pogodbo o zaposlitvi.**

Tako predstavniki sindikalistov kot predstavniki delodajalskih organizacij med zahodnoevropskimi predavatelji so poročali, da njihove organizacije izgubljajo članstvo. Samo v Nemčiji se je število članov sindikatov po letu 1991 zmanjšalo za 1,5 milijona. Toda celo v Veliki Britaniji, kjer so sindikate skoraj zlomili, je preko 90 % še redno zaposlenih delavcev včlanjenih v sindikat. Menda zaradi občutka negotovosti zaradi množičnih odpuščanj. Delodajalske organizacije pa izgubljajo članstvo zato, ker po mnenju nekaterih delodajalcev podpisujejo preugodne kolektivne pogodbe.

Kot rečeno, je na seminarju prevladoval britanski pogled na sindikate in kolektivno pogajanje. Že Irci, prvi sosedje Britancev, pa se odvračajo od britanskega modela in iščejo nemške izkušnje. O tem v enem prihodnjih nadaljevanj.

Prav gotovo pa niso bila pretirana poročila o učinkih izpostavljenosti konkurenci ameriških in japonskih podjetij. Predavatelji so nam skušali dopovedati, naj se pripravimo na hujše odpuščanje, kot smo ga na evropskem Vzhodu kdaj doživeli dosedaj. Razlika med odpuščanjem, ki ga doživljamo v Sloveniji danes, in tem, ki so nam ga opisovali zahodni predavatelji za njihova privatizirana podjetja na svetovnem trgu, je namreč bistvena. Pri nas odpuščajo podjetja, ki se rešujejo pred stečajem. Na Zahodu pa vsako leto množično odpuščajo podjetja, ki dosegajo največji dobiček na tem planetu. Odpuščajo zato, da se jim ne bi zmanjšal dobiček in da ostajajo konkurenčni. In pri tem ni sentimentalnosti. Menedžerji vedo, da bodo prvi, ki bodo odpuščeni zaradi malenkost slabših poslovnih uspehov, prav oni sami.

(Prihodnjič: Kako je bil privatiziran British Telecom)

sindikalni ZAPOSLENI

Sindikalna lista

Prvi del	Julij 1994 SIT
1. Dnevnice	
– cela dnevnica (nad 12 do vključno 24 ur odsotnosti)	4.197
– polovična dnevnica (nad 8 do 12 ur odsotnosti)	2.099
– znižana dnevnica (od 6 do 8 ur, če se potovanje začne dve uri pred začetkom delovnega časa in konča dve uri po njem)	1.461
2. Kilometrina (od 1. 4. 1994 dalje)	21,60
3. Ločeno življenje	28.550
4. Prenočišče se izplačuje po predloženem računu, skladno z navodilom na potnem nalogu. Če na nalogu ni drugače določeno in delavec ne predloži računa, ima pravico do povračila v višini	1.259
5. Regres za prehrano	6.078

Drugi del

V prvem delu sindikalne liste smo objavili zneske materialnih stroškov. V drugem pa objavljamo povprečni osebni dohodek za obdobje od marca 1994 do maja 1994 kot osnovo za uveljavljanje pravic iz neposredne skupne porabe. Povprečni osebni dohodek v gospodarstvu Slovenije od marca 1994 do maja 1994 znaša 54.850,00 tolarjev.

1. Jubilejne nagrade	
– za 10 let	27.425,00
– za 20 let	41.138,00
– za 30 let	54.850,00
2. Nagrada ob upokojitvi	164.550,00
3. Solidarnostne pomoči	54.850,00

Vir: podatki Zavoda RS za statistiko

KAJ DELAJO

v republiških odborih

Sindikat delavcev trgovine Slovenije

V skladu z ugotovljeno rastjo drobnoprodajnih cen v obdobju april–junij 1994 se izhodiščne plače povečajo za 1,3% za obdobje julij, avgust in september 1994, in so takšne:

Tarifni razred		Izhodiščna bruto plača v SIT za polni delovni čas za junij 94	za julij, avg., sept. 94
I.	ENOSTAVNA DELA	37.619 SIT	38.108 SIT
II.	MANJ ZAHTEVNA DELA	41.382 SIT	41.920 SIT
III.	SREDNJE ZAHTEVNA DELA	46.271 SIT	46.873 SIT
IV.	ZAHTEVNA DELA	51.538 SIT	52.208 SIT
V.	BOLJ ZAHTEVNA DELA	58.310 SIT	59.068 SIT
VI.	ZELO ZAHTEVNA DELA	69.595 SIT	70.500 SIT
VII.	VISOKO ZAHTEVNA DELA	79.001 SIT	80.028 SIT
VIII.	NAJBOLJ ZAHTEVNA DELA	94.048 SIT	95.271 SIT
IX.	IZJEMNO POMEMBNA, NAJBOLJ ZAHTEVNA DELA	112.858 SIT	114.325 SIT

Kolektivna pogodba dejavnosti trgovine Slovenije je objavljena v Uradnem listu št. 43 z dne 15. julija 1994.

Franc W. Petek, predsednik

Sindikat kmetijstva in živilske industrije Slovenije

Izhodiščne plače po 46. členu Kolektivne pogodbe za kmetijstvo in živilsko industrijo Slovenije:

Tarifni razredi	Zahtevnostna skupina	Izhodiščna burto plača v SIT za polni delovni čas JULIJ 1994
I.	enostavna dela	38.653
II.	manj zahtevna dela	42.519
III.	srednje zahtevna dela	47.542
IV.	zahtevna dela	52.954
V.	bolj zahtevna dela	59.912
VI.	zelo zahtevna dela	71.507
VII.	visoko zahtevna dela	81.172
VIII.	najbolj zahtevna dela	96.632
IX.	izjemno pomembna dela	115.958
Upoštevana rast življenjskih stroškov po eskalacijski klavzuli		1,3%

Na podlagi 43. člena Kolektivne pogodbe za kmetijstvo in živilsko industrijo Slovenije sindikalni zaupnik prejme za svoje delo 10-odstotni dodatek (3.865 SIT), če zastopa manj kot 50 delavcev, in 20-odstotni dodatek (7.730 SIT) izhodiščne plače za prvi tarifni razred, če zastopa več kot 50 članov.

Jovo Labanac, sekretar

Sindikat komunalnega in stanovanjskega gospodarstva

Delovno – športne igre

Prejšnji teden je organizacijski odbor jubilejnih 10. delovno-športnih tekmovanj delavcev komunalnega in stanovanjskega gospodarstva Slovenije razposlal vabila in razpis vsem potencialnim udeležencem. Organizacijo letošnjih iger sta prevzela Komunala Koper in Rižanski vodovod Koper. Prireditev se bo začela v petek, 16. septembra s strokovnim posvetovanjem. V soboto, 17. septembra, pa pričakujemo številčnejšo udeležbo na tekmovanjih. Ta bodo na prostorih Adrie Cenoventa v Ankaranu. Delovna tekmovanja obsegajo namestitev vodovodnega priključka, namestitev kanalizacijskega priključka in odvoz odpadkov.

Športniki bodo tekmovali v malem nogometu, kegljanju, streljanju in vlečenju vrvi. Ekipe so lahko v mešani sestavi. Na udeleženca je predvidena kotizacija 3.500 tolarjev. Po sklepni slovesnosti s podelitvijo priznanj bo družabno srečanje. Ekipe se morajo prijaviti najkasneje do 28. julija, informacije daje Rado Lorencon na Komunali Koper. Organizatorji tudi letos pričakujejo veliko udeležencev. Sindikalni zaupniki naj preverijo prijave v podjetjih in se pravočasno dogovorijo za sodelovanje.

Miloš Mikolič, sekrztar

SVOBODNI SINDIKAT AVTOTEHNE JE REPREZENTATIVEN

Nedavno smo v DE objavili sporočilo generalnega direktorja Avtotehne Štefana Krajnca delavcem, da svobodni sindikat v tem podjetju ni reprezentativen. Dnevnik, ki je raziskal ozadje tega sporočila, je pisal o »sindikalnih zaupnikih kot črnih ovcah«. Predsednik Avtotehninega svobodnega sindikata in njegovi kolegi pa pravijo, da je bil njihov sindikat ves čas reprezentativen in da je šlo le za tehnični nesporazum. Iz njihovih besed pa lahko sklepamo tudi na napetosti s poslovodstvom, do katerih prihaja zaradi pokončne drže sindikalistov.

Predsednik svobodnega sindikata **Marjan Gršič** in sindikalna zaupnika **Smajo Džafić** in **Nevenka Mihelčič** so za začetek povedali, da so že leta 1990 vodstvo podjetja pisno obvestili o konstituiranju svobodnega sindikata in imenih sindikalnih zaupnikov. Svobodni sindikat je edini sindikat v podjetju, vanj je vključeno 230 do 300 zaposlenih. Pred koncem leta 1990 je sindikat z vodstvom podjetja podpisal kolektivno pogodbo, po kateri še danes izplačujejo plače. Pogodba pa ni usklajena ne z novo splošno KP za gospodarstvo ne s KP za trgovce. Poslovodstvo se je brez soglasja sindikata odločilo, da znaša osnovna plača 60 odstotkov, stimulacija pa 40 odstotkov plačne mase.

Sindikalni zaupniki, s katerimi smo se pogovarjali, imajo različno mnenje o višini dejanskih plač. Smajo Džafić trdi, da ima on sam in njegovi sodelavci primerne plače. V nasprotju z njim pa je Nevenka Mihelčič mnenja, da večina delavcev zasluži slabo, še posebej tisti, ki ne dobivajo stimulacije, o kateri odločajo direktorji sektorjev. Džafić, ki je vodja saldakontov pravi, da mesečno dobiva po sto tisočakov. Mihelčičeva, ki je zaposlena kot samostojni komercialist, pa pravi, da prejema le 50 tisoč. Zaposlenim pripadajo tudi dividende, ki se obračunavajo po Markovićevi zakonodaji. SDK še ni končala revizije poslovanja Avtotehne. Podjetje še ni odpustilo nobenega delavca.

Mnenja sogovornikov o veljavnosti kolektivne pogodbe za Avtotehno so bila različna. Podpisani se strinja s tistimi, ki menijo, da je pogodba zelo zastarela in neskladna s politiko, ki jo vodijo svobodni sindikati. Prav bi bilo, da poslovodstvo in sindikat Avtotehne čimprej odpravita njene pomanjkljivosti.

Dopisovanje med poslovodstvom in svobodnim sidnikatom Avtotehne se je stopnjevalo po sporu med upravnim odborom in generalnim direktorjem, ki se je leta 1992 končal z zamenjavo upravnega odbora. Predsednik svobodnega sindikata Marjan Gršič pravi, da takrat ni pristajal na vse, kar je govoril generalni direktor. V imenu sindikata je zastavil tudi več vprašanj, o katerih pa se poslovodstvo ni želelo pogovarjati.

Avtotehnino poslovodstvo je v zadnjih dveh letih brez soglasja sindikata premestilo dva sindikalna zaupnika. Eni od zaupnic so najprej omogočili dokončanje ekonomske fakultete in jo zatem premestili na drugo delo. Novega dela, evidence osnovnih sredstev, ni opravila skladno s pričakovanji. Zaradi tega so ji najprej odpovedali delovno razmerje, kasneje pa izrekli še suspenz. Isti dan so ji sporočili tudi sklep o imenovanju komisije, ki naj bi spremljala in ocenila njeno delo. Sindikat ni dal soglasja k naknadnem imenovanju komisije. Sindikat je zavrnil tudi predlog za imenovanje arbitraže. Avtotehna se je zaradi takšnega odnosa svobodnega sindikata podjetja obrnila tudi na sodišče, ki pa je zavrnilo njeno zahtevo, naj sindikat prvi določi člane arbitražne komisije.

Tudi o tem primeru imajo sindikalni zaupniki Avtotehne različna mnenja. Nevenka Mihelčič misli, da gre za manipuliranje z delavci, ki opravljajo sindikalne funkcije, in dodaja, da se to dogaja zlasti ženskam, ki rade govorijo. Mihelčičeva meni, da so delavko spravili v brezizhoden položaj. Opravljeno delo evidence osnovnih sredstev, pri kateri je morala uskladiti popise treh inventurnih komisij, bi lahko ocenili tudi pozitivno, saj se je pri delu zelo trudila. V nasprotju z Mihelčičevo pa Džafić meni, da delavka ni opravila naloženega ji dela in da je tudi pred tem med sodelavci veljala za slabo delavko. Prizadeta sindikalna zaupnica zdaj domačka na razplet. Avtotehna se je po uporu sindikata in odločitvi sodišča omehčala le toliko, da ji plačuje 60-odstotno nadomestilo plače. Zaplet s sindikalno zaupnico omenjamo tudi zato, ker to ni prvi takšen primer v podjetju. Sogovorniki se bojijo, da je vodstvo podjetja odločeno, da še enega zaupnika odstrani iz organizacije.

Avtotehnini delavci delajo v izjemno lepih poslovnih prostorih. Zdi se, da kljub temu vsi niso v enako dobrem položaju.

Iz besed sindikalnih zaupnikov sklepamo, da so Avtotehnini šefi odrekli reprezentativnost svobodnemu sindikatu v času aktivnosti za oblikovanje sopravljalskih organov. Dopis generalnega direktorja, objavljen v DE, je bil namenjen članstvu. Podoben dopis je namestnik generalnega direktorja **Jordan Kocjančič** poslal tudi predsedniku svobodnih sindikatov Dušanu Semoliču. Iz dokumentacije, ki jo je zatem predložil sindikat podjetja in območna organizacija svobodnih sindikatov za Ljubljano, izhaja, da ni nobene podlage za izpodbijanje reprezentativnosti svobodnega sindikata Avtotehne. Zdi se, da bi poslovodstvo, ki predpise pozna boljše kot sindikalisti, to moramo vedeti.

Zaplet je torej odstranjen. Tisti, ki so o njem obvestili javnost, o tem niso dali nobenega obvestila, zato smo se v DE obrnili na prizadete sindikaliste. Iz tega, kar so povedali za naš časnik, je jasno, da je v Avtotehni več vrst delavcev in da se to pozna tudi v vrstah sindikalnih zaupnikov. Treba je upoštevati, da so sindikalni zaupniki izpostavljeni pritisku poslovodstva donosnega in uglednega podjetja. **Poskusi razbitja in razvrednotenja svobodnega sindikata Avtotehne niso dali sadov. Podpisani meni, da je večji problem nepravičnost plačevanja delavcev. Če hoče sindikat v podjetju obstati, pa mora ta problem čimprej odpraviti.**

Franček Kavčič

RAZPOREJANJE DRŽAVNIH URADNIKOV V PLAČILNE RAZREDE

Republiški odbor sindikata delavcev državnih in družbenih organov je prejšnji teden pisno opozoril predsednike sindikatov upravnih organov na navodilo kadrovske službe vlade Republike Slovenije o razporejanju delavcev na podlagi pravilnika o napredovanju. Podobno navodilo so občinski upravni organi prejeli od ministrstva za pravosodje. Iz opozorila, ki ga je podpisal sekretar sindikata **Drago Ščernjavič**, povzemamo glavne poudarke.

Predstojniki državnih organov bodo morali oceniti vse delavce in jih razporediti v plačilne razrede. Vlada Republike Slovenije bo v začetku septembra obravnavala rezultate razporejanja in ocenila posledice za proračun. Vlada ocenjuje, da se bodo plače v prvi tarifni skupini povečale za 9,8, v drugi za 9,4, tretji za 8,4, četrti za 9,5, peti za 13, šesti za 5,3 in v sedmi skupini za 13,5 odstotka.

Predstojniki organov so po kolektivni pogodbi za negospodarske dejavnosti dolžni obveščati delavce in sindikat o ocenjevanju delavcev in o spremembah organizacije in sistemizacije. Sindikalisti v državnih organih so dolžni preprečevati subjektivno in pristransko ocenjevanje posameznih delavcev. Vsak delavec mora biti pisno seznanjen s svojo oceno.

Republiški odbor sindikata delavcev družbenih in državnih organov bo zaradi obravnave teh vprašanj sklical konference posameznih dejavnosti, ki bodo po 20. avgustu.

Iz navodila vladine kadrovske službe o prvem razporejanju delavcev na podlagi pravilnika o napredovanjih pa povzemamo:

Prvo razporeditev bo treba opraviti v 60 dneh od uveljavitve pravilnika, ki je začel veljati 27. julija letos. Navedeni rok velja za vse zaposlene razen za funkcionarje. Delavce, ki bodo sklenili delovno razmerje po 27. juliju, bo treba razporediti na podlagi 31. člena pravilnika.

Republiški upravni organi in kadrovske službe posredujejo vse predloge strokovni službi vlade v predhodno kontrolo do 20. avgusta. O napredovanjih višjih upravnih delavcev bo odločala komisija vlade Republike Slovenije za kadrovske in administrativne zadeve na predlog predstojnikov, o napredovanju drugih zaposlenih pa odloča predstojnik.

Vsi pravilniki o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest, sprejeti po 8. avgustu 1991, ostanejo veljavni. Treba je pripraviti predloge novih količnikov in morebitno povečanje plače po posebnih predpisih in uredbi. Predloge pravilnikov o spremembah notranje organizacije in sistemizacije bo potrjevala komisija vlade Republike Slovenije za kadrovske in administrativne zadeve.

Za neusklajene akte o notranji organizaciji in sistemizaciji se še naprej uporabljajo dosedanji nazivi delovnih mest, osnovne količinke pa je treba uskladiti z zakonom.

Naziva državni podsekretar in generalni sekretar, ki sta predvidena z uredbo, se ne dodeljujeta do uveljavitve zakona o upravi.

Uporabniki proračuna bodo za mesec september obračunali plače zaposlenih na podlagi razporeditev po novih predpisih. Poračun razlike pa bo opravljen skladno s sklepom vlade Republike Slovenije št. 113-091/93-6 z dne 24. junija letos.

Ministrstvo za finance bo uporabnikom proračuna nakazalo ustrezna sredstva za plače po novih količnikih na podlagi zbirnika novih količnikov po plačilnih razredih po stanju dne 1. septembra 1994.

Sredstva za delovno uspešnost bo republiškim upravnim organom mesečno dodeljevala kadrovska služba vlade Republike Slovenije, upoštevajoč razpoložljiva sredstva v skupni višini 2 odstotka od plač na podlagi osnovnih količinkov zaposlenih.

Ministrstvo za finance bo uporabnikom proračuna nakazalo sredstva za poračun za obdobje od 23. aprila do avgusta letos predvidoma pri nakazilu plače za oktober v višini, ki jo bodo sporočili uporabniki.

Sredstva iz naslova poračuna se ugotovijo tako, da se dejansko izplačane plače v obdobju od 23. aprila do avgusta letos primerjajo z obračunanimi plačami po novem zakonu za isto obdobje.

To navodilo kadrovske službe vlade Republike Slovenije je podpisal predstojnik Marko Kromar.

Pripravil: F. K.

NAJDONOSNEJŠA SLUŽBA V SLOVENIJI – POGREBEC PODJETIJ?

Sindikalni zaupniki povsod po Sloveniji, še zlasti pa v Mariboru in Podravju, kjer je že več kot 50 podjetij v stečajnem postopku, so več let zahtevali, naj postanejo nagrade stečajnim upraviteljem javne. V številnih podjetjih v stečaju so se namreč med delavci, ki so jih stečajni upravitelji za več kot skromne plače poklicali nazaj na delo zaradi dokončanja začete proizvodnje, razširile govorice o bajnih nagrada stečajnih upraviteljev. Te govorice so med delavci, ki so ob uvedbi stečajnega postopka čez noč izgubili delo in redno zaposlitev, povzročile veliko hude krvi, jeze in razočaranja. Mnogi delavci so dobili občutek, da stečajni upravitelji kujejo srečo na njihovi nesreči.

*Želje in zahteve sindikalnih zaupnikov so po nekaj letih končno uresničene. **Minister za pravosodje Miha Kozinc je tik pred svojim odstopom podpisal »Odredbo o merilih za določanje nagrad stečajnim upraviteljem in upraviteljem prisilne poravnave«**, ki določa merila, po katerih sodišča v stečajnem postopku in v postopku prisilne poravnave določajo nagrade stečajnim upraviteljem. Stvari so torej sedaj jasne in javne.*

Odredba določa, da morajo sodišča za odločanje o nagradah stečajnim upraviteljem upoštevati ta merila: vrednost stečajne mase, dosežene za poplačilo upnikov; nadaljevanje proizvodnje in opravljanje drugih tekočih poslov po začetku stečajnega postopka; število zaposlenih na začetku stečajnega postopka; število prijavljenih terjatev; težavnost stečajnega postopka glede na vrste in oblike premoženja stečajnega dolžnika in zahtevnost njegovega vnovčenja.

Stečajni upravitelji v podjetjih, ki imajo do 10 milijonov stečajne mase, bodo dobili do 800 tisoč tolarjev nagrade in še tri odstotke nad 10 milijonov stečajne mase zraven. Stečajni upravitelji v podjetjih, ki imajo od 100 do 500 milijonov stečajne mase, bodo dobili za izpeljavo stečajnega postopka 2,6 milijona tolarjev nagrade plus 1,7 odstotka nad 100 milijonov stečajne mase. Stečajni upravitelji v največjih podjetjih pa bodo dobili od 9,4 milijona do 12 milijonov tolarjev nagrade.

***Stečajni upravitelj v nobenem primeru ne more prejeti višje nagrade od 12 milijonov tolarjev za en stečaj.** Prav nič pa ministrova odredba ne govori o tem, koliko stečajnih postopkov lahko vodi en človek. V praksi se je izkazalo, da en in isti človek vodi več stečajnih postopkov, zato bo po ministrovi odredbi deležen tudi več nagrad za opravljanje stečajnega postopka.*

O tem, ali je 12 milijonov tolarjev (nekaj več kot 150 tisoč mark) v naših razmerah velika nagrada za izvedbo stečajnega postopka ali ne, najlaže presodijo tisti delavci, ki so dobili začasno delo v svojem nekdanjem podjetju v stečaju. Mnogim delavcem v teh tovarnah stečajni upravitelji niso priznali večjih plač kot neto 25 tisoč tolarjev na mesec. S takšno plačo bi morali ti delavci delati za 12 milijonov tolarjev natanko 40 let. Žal pa ti delavci, ki delajo samo za 25 tisoč tolarjev na mesec, ne zmorejo delati v več podjetjih hkrati – tako kakor to zmore prenekateri stečajni upravitelj.

***Kdo ve, ali v Sloveniji nekateri »pogrebci podjetij« iz državne blagajne ne prejemajo več kakor predsednik države in predsednik vlade skupaj**, da jih z uspešnimi podjetniki, ki ustanavljajo nova podjetja niti ne primerjamo!*

Gorje državi, v kateri se bolj splača biti »pogrebec« kakor tisti, ki prizadevno dela in ustvarja bodisi nove proizvode ali nova podjetja.

Tomaž Kšela

Tekstilci podpisali novo kolektivno pogodbo

Delovnopravni del nove kolektivne pogodbe za tekstilce vsebuje vrsto izboljšav v primerjavi z dosedanjo ureditvijo. Pravice delavcev podjetij v zasebni in mešani lastnini bo varoval paritetno sestavljen odbor. Izhodiščne plače po kolektivni pogodbi dejavnosti so enake kot v splošni kolektivni pogodbi za gospodarstvo. Delodajalci, ki bodo hoteli zniževati plače zaradi slabih rezultatov, pa bodo morali dobiti soglasje sindikatov in organov upravljanja.

Osrednje novosti v delovnopravnem delu tarifne priloge so:

5. člen

Odbor za varstvo pravic delavcev v podjetjih, ki nimajo družbene lastnine, je sestavljen iz enakega števila predstavnikov delavcev in delodajalcev. Če se obe strani ne moreta sporazumeti o predsedniku odbora, ga imenuje sodišče za delovne spore.

9. člen

Postopek ugotavljanja znanja in zmožnosti se lahko začne le za delavca, ki najmanj tri mesece zaporedoma ne dosega pričakovanih rezultatov dela.

12. člen

Delavca ni možno razporediti na delo iz kraja v kraj brez privolitve, če:
– neguje težje prizadetega člana družine,
– nima urejenega varstva otrok
– bi se mu čas prevoza povečal za več kot dve uri na dan.

13. člen

Če delavcu, ki je bil prevzet na delo v drugo organizacijo, preneha delovno razmerje brez njegove krivde prej kot v dveh letih, ima pravico do odpravnine od prejšnje organizacije.

17. člen

Delovni čas v tekstilni industriji traja do 42 ur na teden. Podjetja lahko delovni čas skrajšajo do 36 ur na teden. Delovni čas se razporedi z letnim načrtom – delovnim koledarjem. Delavci s šolobveznimi otroki imajo pravico do dveh tednov dopusta v času šolskih počitnic.

19. člen

Nočno delo lahko podjetje uvede le, če je delavcem zagotovljeno varstvo otrok, mlajših od treh let, in če podjetje organizira malico in topli napitek.

27. člen

Zamujanje na delo, malomarno opravljanje dela, neprimeren odnos do sodelavcev pomeni lažjo kršitev delovnih obveznosti, prekoračitev pooblastil, neopravičen večdnevni izostanek z dela, neopravičena odklonitev dela prek polnega delovnega časa, prihod na delo v vinjenem stanju, kršitev sklepov organov upravljanja, pomeni hujšo kršitev delovnih obveznosti, za katero se izreče denarna kazen do 15 odstotkov mesečne plače.

Med hujše kršitve delovnih obveznosti, za katere se mora izreči ukrep prenehanja delovnega razmerja, pa spada:

– neizpolnjevanje delovnih obveznostih, ki vpliva na upočasnitev delovnega procesa;

– kršitev predpisov o varstvu pri delu;

– zloraba pooblastil in nezakonito razpolaganje s sredstvi podjetja.

28. člen

Delavcu v disciplinskem postopku je treba vročiti zahtevo za postopek, vabilo za zaslišanje, odločbo o ugotovitvi odgovornosti.

O vsakem disciplinskem postopku mora biti obveščen tudi sindikat. Sindikat mora biti obveščen tudi o naroku za zaslišanje in disciplinsko obravnavo, odločitvi o disciplinskem prestopku. Sindikalni zaupnik ima pravico v osmih dneh vložiti ugovor na organ, ki odloča na drugi stopnji.

29. člen

Odškodnine, ki jo plača delavec, ki naklepno ali iz hude malomarnosti povzroči škodo, katere ni možno natančno oceniti, lahko znaša polovico plače tega delavca.

37.

Delodajalec je dolžan delavce obveščati o letnih planih, poslovnih rezultatih in pomembnejših odločitvah, spremembah v organizaciji, predlogih aktov, ki urejajo delovna razmerja. V organizacijah z več kot dvesto delavci je pisno obveščanje obvezno.

To je kratek povzetek posebnosti kolektivne pogodbe za tekstilno industrijo, o kateri so pogajalci dosegli potrebno soglasje. Kot sta nam povedali sekretarka sindikata **Branka Novak** in strokovna svetovalka **Ana Križanič**, je bilo najtežje najti rešitev oz. skupni pogled na reševanje presežnih delavcev. Problem so rešili le tako, da so kumulativne kriterije, ki temeljijo na delovni uspešnosti, prestavili v posebno prilogo kolektivne pogodbe.

F. K.

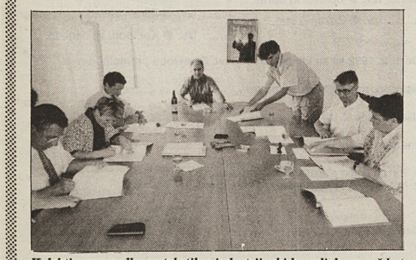

Kolektivno pogodbo za tekstilno industrijo, ki bo veljala za več kot 40 tisoč delavcev, so podpisali: Alojz Omeje za Sindikat delavcev tekstilne in usnjarske industrije Slovenije, Božo Kuharič za Združenje tekstilne industrije in Majda Kosem za Sekcijo delodajalcev za tekstilno industrijo.

Sindikati negospodarstva zahtevajo pomirjenje

Ker je vlada zavrnila predlog za povečanje izhodiščnih plač zaradi rasti cen v zadnjem četrtletju, so se prizadeti sindikati odločili za postopek pomirjanja. Kot so na tiskovni konferenci povedali Vinko Kastelic, Zdravko Melanšek, Janez Strgar, Bojan Hribar, Zvone Vukadinović in Drago Ščernjavič, je iz vladinega odgovora očitna namera nespoštovanja podpisanega aneksa h kolektivni pogodbi za negospodarske dejavnosti. V vladinem odgovoru namreč piše, da povečanje plač ne bo mogoče, ker bo ves denar iz proračuna uporabljen za realizacijo novega zakona o razmerjih plač. Vlada je izračunala, da se bodo plače v negospodarstvu zaradi tega zakona v povprečju povečale za 15 odstotkov. Sindikalisti pa so prepričani, da je več kot 4-odstotna rast cen v zadnjem četrtletju in še večja rast življenjskih stroškov v tem obdobju prava podlaga za takojšnja pogajanja o povečanju izhodiščnih plač. Funkcionarji negospodarskih sindikatov so prepričani, da bo zaradi vladinih namer prizadeto zelo veliko delavcev. Opozarjajo, da se v nasprotju z načrti za postopno izenačitev plač med gospodarstvom in negospodarstvom te razlike v zadnjem letu povečujejo.

Predstavniki šolskih sindikatov so izračunali, da se bodo zaradi zakona o napredovanju plače učiteljev v povprečju povečale le za 4 odstotke, medtem ko vlada trdi, da bo povprečno povečanje znašalo 12 odstotkov. Predstavniki sindikatov s področja zdravstva pa so ugotovili, da bodo prizadeti tudi delavci zdravilišč v državni lasti, ki bodo plačani bistveno slabše kot njihovi kolegi v olastninjenih zdraviliščih.

Sindikati s področja negospodarstva zaradi vsega tega načrtujejo trdnejše medsebojno povezovanje v koordinaciji podpisnikov kolektivne pogodbe za negospodarske dejavnosti. Če se vlada na predloge za pomirjenje ne bo odzvala, pa bodo dali pobudo za skupne stavkovne aktivnosti in mogoče tudi za skupno stavko.

F. K.

Sindikat gozdarstva Slovenije

Kratka in uspešna pogajanja

Pogajalski skupini sta uskladili zelo dobro besedilo nove kolektivne pogodbe za gozdarstvo. O besedilu bodo zdaj odločali partnerji – podpisniki kolektivne pogodbe. Če bodo predlogi obveljali, bo izhodiščna plača za I. tarifni razred 38 tisočakov.

Pričakujemo, da bo kolektivna pogodba za gozdarstvo podpisana v začetku septembra.

Sindikat lesarstva Slovenije

VIŠINA POVRAČIL STROŠKOV V ZVEZI Z DELOM IN DRUGIH PREJEMKOV, KI SE NE VŠTEVAJO V OSNOVO ZA DAVEK OZIROMA SE PRIZNAVAJO KOT ODHODEK

V skladu z Uredbo o višini povračil stroškov v zvezi z delom in drugih prejemkov, ki se pri ugotavljanju davčne osnove priznavajo kot odhodek (Ur. l. RS, št. 72/93), in glede na nove statistične podatke:

– povprečna bruto plača v gospodarstvu RS za maj 94 znaša 87.150 SIT (55.776 SIT neto)

– povprečna bruto plača v gospodarstvu RS za obdobje marec–junij 1994 znaša 85.821 SIT (54.850 SIT neto)

– povprečna bruto plača zaposlenih v RS za maj 1994 znaša 91.209 SIT

oziroma ceno bencina veljajo od 23. julija 1994 naslednji zneski povračil omenjenih stroškov (zneski so maksimalni po uredbi):

1. Regres za prehrano med delom	8.582 SIT preračunano za 22 delovnih dni oz. 176 ur
2. Povračilo stroškov prevoza na delo in iz dela	do višine stroškov za prevoz z javnimi prevoznimi sredstvi
– če je možnost prevoza z javnimi sredstvi	10,80 SIT/km
– če ni možnosti javnega prevoza	
3. Dnevnice	
– od 6–8 ur	1.493 SIT
– od 8–12 ur	2.145 SIT
– nad 12 ur	4.291 SIT
4. Stroški prenočevanja	
– nočitev v hotelu (razen de luxe)	do višine računa
– kategorija de luxe	3.750 SIT
– brez računa	1.287 SIT
5. Kilometrina	21,60 SIT
6. Terenski dodatek (dnevno)	901 SIT
7. Službena potovanja v tujino	Uredba (Ur. l. RS, št. 38/94)
8. Nadomestilo za ločeno življenje	15.448 SIT
– povračilo stroškov stanovanja	18.881 SIT
– povračilo stroškov prehrane	70% plače, določene za DM, za katerega se usposablja
9. Plača pripravnika	
10. Mesečno plačilo učencem, dijakom in študentom za opravljeno obvezno praktično delo v vzgojno-izobraževalnem procesu	13.681 SIT
11. Regres za letni dopust (bruto)	87.150 SIT
12. Jubilejne nagrade	
– za 10 let	27.425 SIT
– za 20 let	41.137 SIT
– za 30 let	54.850 SIT
13. Odpravnina ob upokojitvi – ali 3 delavčeve neto plače zadnjih treh mesecev, če je to ugodneje	164.550 SIT
14. Solidarnostna pomoč	54.850 SIT

Za izračun kilometrine se upošteva maloprodajna cena 98-oktanskega motornega bencina.

Zelo trda pogajanja

Pogajanja za novo kolektivno pogodbo lesarstva, ki so bila 14 julija prekinjena zaradi letnih dopustov, so potekala zelo trdo in počasi.

Po osmem krogu pogajanj smo uskladili približno polovico pogodbe, usklajen je normativni del. O višini izhodiščnih plač in drugih materialnih prejemkov delavcev pa ni možno reči še ničesar. Pogajanja se bodo nadaljevala v septembru.

Marjan Ferčec, sekretar

KNG Sindikat kemične, nekovinske in gumarske industrije

Izhodiščne plače po kolektivni pogodbi za kemično, nekovinsko in gumarsko industrijo znašajo:

I. skupina

Mesec	Tarifni razredi I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	Količnik rasti po eskal. l.
IV. 94	35.828	39.411	44.068	49.084	55.533	66.281	75.239	89.570	107.484	–
V. 94	35.828	39.411	44.068	49.084	55.533	66.281	75.239	89.570	107.484	–
VI. 94	35.828	39.411	44.068	49.084	55.533	66.281	75.239	89.570	107.484	–
VII. 94	36.294	39.923	44.641	49.722	56.255	67.143	76.217	90.734	108.881	1.013
VIII. 94	36.294	39.923	44.641	49.722	56.255	67.143	76.217	90.734	108.881	–
IX. 94	36.294	39.923	44.641	49.722	56.255	67.143	76.217	90.734	108.881	–
X. 94										
XI. 94										
XII. 94										

II. skupina

Mesec	Tarifni razredi I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	Količnik rasti po eskal. l.
IV. 94	37.619	41.382	46.271	51.538	58.310	69.595	79.001	94.049	112.858	–
V. 94	37.619	41.382	46.271	51.538	58.310	69.595	79.001	94.049	112.858	–
VI. 94	37.619	41.382	46.271	51.538	58.310	69.595	79.001	94.049	112.858	–
VII. 94	38.108	41.920	46.873	52.208	59.068	70.500	80.028	95.272	114.325	1.013
VIII. 94	38.108	41.920	46.873	52.208	59.068	70.500	80.028	95.272	114.325	–
IX. 94	38.108	41.920	46.873	52.208	59.068	70.500	80.028	95.272	114.325	–
X. 94										
XI. 94										
XII. 94										

III. skupina

Mesec	Tarifni razredi I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	Količnik rasti po eskal. l.
IV. 94	39.411	43.352	48.475	53.992	61.086	72.909	82.763	98.527	118.232	–
V. 94	39.411	43.352	48.475	53.992	61.086	72.909	82.763	98.527	118.232	–
VI. 94	39.411	43.352	48.475	53.992	61.086	72.909	82.763	98.527	118.232	–
VII. 94	39.923	43.916	49.105	54.694	61.880	73.857	83.839	99.808	119.769	1.013
VIII. 94	39.923	43.916	49.105	54.694	61.880	73.857	83.839	99.808	119.769	–
IX. 94	39.923	43.916	49.105	54.694	61.880	73.857	83.839	99.808	119.769	–
X. 94										
XI. 94										
XII. 94										

Izhodiščne plače se usklajujejo vsake tri mesece, količnik je objavljen v Uradnem listu RS, in sicer: – za obdobje julij–september 1994 (1.013) v Uradnem listu RS št. 39/94 z dne 5. 7. 1994.

Zajamčeni osebni dohodek za obdobje julij–september je 27.918 SIT (Ur. l. RS 40/94).

INDUSTRIJA NE PRIVLAČI NIKOGAR VEČ

Ljudje se gredo raje sivo ekonomijo, kot da bi iskali delo v industriji, kjer je treba garati za slabšo plačo

Siva ekonomija – neprijavljena in neobdavčena storitvena, redkeje proizvodna dejavnost aktivnega in nezaposlenega prebivalstva – je vedno bila kamen spotike. Za oblast zato, ker se je ta dejavnost izmikala polnjenju proračuna, za redno dejavnost zato, ker ji je lahko konkurirala z nižjimi cenami. Vendar so oblasti v njej videle tudi nekaj dobrega: na Zahodu so v posameznih državah menili, da sive ekonomije nima smisla preganjati, saj sicer marsikateri »fušar« sčasoma tako poveča obseg poslov, da jih ne zmore več sam, zato mora dejavnost razširiti in – legalizirati. Skratka, vsak, ki ga »fušanje« resno »zgrabi«, bo prej ali slej sam padel v naročje davkariji. Naša nekdanja, socialistična oblast pa je ob sivi ekonomiji mižala na eno oko zaradi tega, ker je tako prikrivala, kako slabo so ljudje plačani. Da so zaradi tega tisoči visokokvalificiranih kadrov potrošili najbolj ustvarjalna leta na gradbiščih svojih hiš (ker si niso mogli privoščiti gradbenega podjetja in pravih obrtnikov), je kaj dosti ni motilo. Zdaj pa dobiva siva ekonomija pri nas negativen prizvok: da ogroža redno gospodarsko dejavnost, predvsem nekatere industrijske veje.

Franc Grašič: Naročil imamo toliko, da bi lahko zaposlili še 200 delavcev.

Bojan Starman: Imamo delo za 300 delavcev, pa ne dobimo primerne lokacije v Sloveniji.

To je povedal nedavno tega predsednik gospodarske zbornice Dagmar Šuster predsedniku vlade dr. Janezu Drnovšku, ta pa je odvrnil, da problem vlada pozna in da bo proučila vzroke. Če bo treba, bo skrčila socialne pravice za nezaposlene, ki nočejo sprejemati dela v podjetjih, ker da rajši poleg podpore za nezaposlenost poprimejo za delo na črno in tako skupno zaslužijo precej več, kakor bi v tovarni.

Šuster je dejal: »Imamo dokumente in argumente, da terjamo nekatere spremembe tako glede statusa nezaposlenega kot socialne zaščite. Po naših podatkih tretjina podjetij ne more dobiti delavcev, ki jih išče. Skoraj tretjina direktorjev zatrjuje, da so nezaposleni preveč zaščiteni in da zato nočejo poprijeti za delo.«

Predsednik GZ je podatke črpal iz ankete zbornične Službe za konjunkturo in ekonomsko politiko, ki pa ni bila dovolj obsežna niti ne globoka, da bi pokazala vso razsežnost vpliva sive ekonomije na uspešnost rednega gospodarstva. Zato nameravajo v tej službi anketo jeseni ponoviti, seveda razširjeno z vsemi potrebnimi vprašanji. Kljub temu so podatki dovolj alarmantni, da zaslužijo pozornost, čeprav na temeljno vprašanje, ali siva ekonomija ogroža gospodarstvo, odgovora ni mogla dati. Vprašani direktorji so menili, da so med glavnimi vzroki, da ne morejo dobiti novih delavcev, pomanjkanje ustreznih poklicnih profilov in pa manjkajoča dodatna znanja, ki jih zahtevajo. Zelo pomemben vzrok je po njihovem prevelika socialna zaščita nezaposlenih in prenizke plače, ki jih lahko ponudijo. Polovica direktorjev pa je potarnala, da ima težave s pridobivanjem kadrov za vodenje proizvodnje, za področje financ in trženja.

Ker je bila anketa anonimna, smo se odpravili sami v »bazo«: povprašali smo v nekaterih uspešnih podjetjih na Gorenjskem, kako pri njih občutijo problem, ki ga je izpostavil predsednik GZ Dagmar Šuster in ki utegne po parlamentarnih počitnicah jeseni postati predmet razprave v parlamentarnih strokovnih telesih in na koncu tudi v državnem zboru. Na Zavodu za zaposlovanje v Kranju, ki pokriva vseh pet gorenjskih občin, pa so nam povedali, da kaže predvsem na strukturno brezposelnost. Težavo podjetjem in nezaposlenim povzroča tudi nesimpatična, vendar povsem razumljiva navada, da v podjetjih iščejo zlasti mlajše delavce, tja do 35 let starosti nekako, vendar pa je mladih nezaposlenih premalo za vse potrebe. Malo pa je tudi ustreznih delavcev v bližini delovnega mesta, kar menedžerji zelo cenijo. Tako namreč prihranijo stroške za prevažanje delavcev na delo.

V kranjski Savi nam je direktorica kadrovskega sektorja Vanda Pečjak odgovorila, da siva ekonomija ogroža redno industrijsko dejavnost toliko, kolikor ne odvaja prispevkov in davkov. Sami ta hip potrebujejo 20 do 30 delavcev v proizvodnji s tretjo in četrto izobrazbeno stopnjo. Plača bi po uvajalnem obdobju bila med 50 in 60 tisoč tolarjev neto, v začetku pa 40 tisočakov. Ker jih ne dobe, vzamejo tudi delavce s končano osnovno šolo, ki pa je za moderno strojno opremo, s kakršno potem delajo, nekoliko prenizka.

Podobne težave imajo v podjetju Modena v Tržiču. To podjetje se je pred tremi leti preimenovalo v Modeno iz »Oblačila novost«. Imajo 64 zaposlenih, takoj pa bi zaposlili 5 izučenih šivilj, kasneje pa še pet. V Modeni šivajo konfekcijo za nemške partnerje in radi bi razširili posel, za to pa potrebujejo izučene (ne priučene) šivilje. Takih pa ta hip ni mogoče dobiti.

»V preteklih letih nas je zapustilo precej šivilj,« je povedal direktor Ciril Sitar. »Odprle so lastne salone ali pa so šle v kako privatno firmo, ki je v začetku ponudila boljši zaslužek kot mi (40 do 45 tisoč tolarjev neto). Lon posel je poleg tega še garaško delo – za sorazmerno slabo plačilo – in ljudje se ga otepajo. Skratka, ugotovili smo, da je dobre kadre mogoče pritegniti le z boljšim zaslužkom, tega pa je v našem poslu težko zagotoviti. Zato smo prisiljeni zaposliti slabše usposobljeno delovno silo, kar pa nas kasneje ovira pri pridobivanju novih poslov ali razširitvi starih.«

Še huje je v čevljarski industriji. Pogovarjali smo se z direktorjema Alpine in Peka, Bojanom Starmanom in Fracem Grašičem. Neposrednega odgovora na vprašanje, ali siva ekonomija ogroža industrijo, nismo dobili, smo pa izvedeli, da ti dve podjetji vsako na svoj način iščeta nove delavce in jih – ne dobita.

Bojan Starman je povedal, da se trudi preseliti kooperacijo iz Hrvaške v Slovenijo, vendar pri tem težko uspeva, saj mu ponekod lokalne oblasti postavljajo ovire, kot da jim ne bi bilo mar za nekaj sto delovnih mest. Alpina bi namreč potrebovala okoli 300 novih delavk, ki jih v poljanski dolini v neposredni okolici Žirov ni več, zato išče širom po Sloveniji ustrezno lokacijo oziroma objekt z ustrezno izučeno delovno silo. Doslej sreče pri tem niso imeli.

Franc Grašič išče ta hip 100 čevljarjev za šivanje zgornjih delov obutve. Spomladi, pravi, so jih uspeli dobiti samo toliko, da so obdržali dotedanje število zaposlenih v proizvodnji. Ker ne dobe delavcev, se rešujejo s kooperanti na Hrvaškem, odkoder so na začasno delo pripeljali delavce. Naročil je toliko, da bi lahko takoj zaposlili 200 novih delavcev, vendar jih na tem koncu, za plačo okoli 35000 tolarjev, ni mogoče dobiti. Zaposlili pa bi nekvalificirane delavce, priučene in take s poklicno šolo. Zaradi premalo delavcev so zmogljivosti neizkoriščene v celoti, stroški proizvodnje na enoto proizvoda višji in tako naprej.

Podobne težave imajo tudi v krajih, ki so bliže meje z Avstrijo in Italijo, kjer ljudje rešujejo svoj socialni položaj z delom v tujini – bodisi legalnim, bodisi z delom na črno, ki je tudi tam precej razpaseno in tamkajšnjim podjetnikom dobrodošlo. Doma pa se ljudje rešujejo bede z begom iz klasičnih industrijskih dejavnosti, kjer so plače za dobro garanje komajda kaj višje od podpore za nezaposlenost. Jeseni, kot je napovedal premier, se bo s tem vprašanjem spopadla tudi vlada, in če bo odkrila kako rešitev, bo potem njen predlog dobil v roke tudi parlament. Mi smo že zdaj poskušali na nekaterih pristojnih ministrstvih izvedeti, ali proučevanje vpliva sive ekonomije in ustreznih ukrepov že teče, pa nismo imeli srečne roke. Ali je bila za to kriva naša premajhna vnema pri iskanju ustreznih sogovornikov ali pa prezaposlenost državnih uradnikov, ki pred množičnim odhodom na dopust hitijo postoriti še zadnje delovne naloge, v teh vročih dnevih nismo bili sposobni presoditi. Se pa bomo k temi, kot smo zapisali, vrnili jeseni.

Boris Rugelj
Foto: Sašo Bernardi

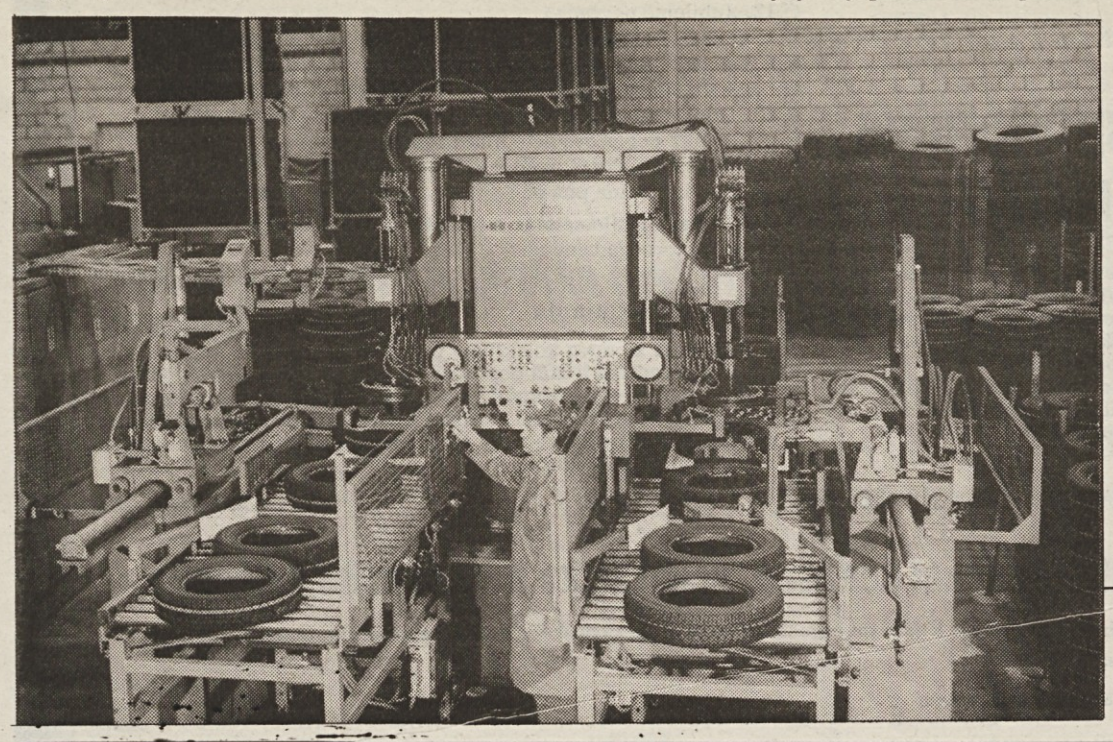

Sava Kranj: Ker ne dobe primerno izšolanih ljudi, jemljejo delavce z nižjo izobrazbo od potrebne, to pa škoduje kakovosti dela.

PRIROČNIKI ZA SINDIKALNE ZAUPNIKE, STROKOVNE SLUŽBE PODJETIJ IN POSAMEZNIKE

- **več avtorjev**
  MOJE PRAVICE NA DELOVNEM MESTU
  Cena 350,00 SIT
- **Mira Becele**
  STANOVANJSKA RAZMERJA PO NOVEM
  Cena 520,00 SIT
- **Bogdan Kavčič**
  DELAVCI IN UPRAVLJANJE
  Cena 460,00 SIT
- **Stane Uhan**
  PLAČNI SISTEM V REPUBLIKI SLOVENIJI
  Cena 400,00 SIT
- **Emil Rojc**
  KARIERA KOT SPREMINJANJE
  Cena 850,00 SIT
- **Več avtorjev**
  SOCIALNA DRŽAVA
  Cena 600,00 SIT
- **Aleksej Cvetko**
  ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE PO NOVEM
  Cena 580,00 SIT
- **ZAKON O LASTNINSKEM PREOBLIKOVANJU PODJETIJ IN SINDIKATI**
  Cena 1.800,00 SIT
- **KOLEKTIVNA POGODBA ZA NEGOSPODARSKE DEJAVNOSTI V REPUBLIKI SLOVENIJI S KOMENTARJEM**
  Cena 950,00 SIT + 5% p. davek

NAROČILNICA ZA KNJIGE – PRIROČNIKE

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo

..... izv. ● Moje pravice na
..... izv. ● Stanov. razmerja
..... izv. ● Delavci in uprav.
..... izv. ● Zakon o last.
..... izv. ● Plačni sistem
..... izv. ● Kariera kot...
..... izv. ● Socialna država...
..... izv. ● Zdrav. zav...
..... izv. ● Kol. pog. za negosp...

Od 1. 2. 1992 se za knjige zaračunava 5-odstotni prometni davek.

Naročeno mi pošljite na naš naslov: .....

Ulica, poštna št. in kraj: .....

Ime in priimek podpisnika: .....

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku.
2. Kot ind. kupec bom plačal po povzetju.

Dne: ..... Žig ..... Podpis naročnika

Vse informacije o knjigah – priročnikih objavljamo v časopisu »DE«. Časopis DE in knjige lahko naročite pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefoni (061) 321-255, 1310-033, 313-942, 311-956. Fax. (061) 311-956.

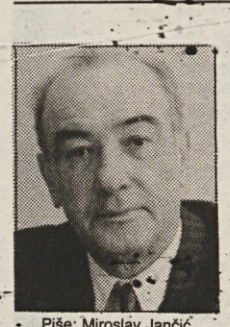

Piše: Miroslav Jančić

Pismo s Poljske

Težavna pot privatizacije

Ob nedavnem obisku ameriškega predsednika Billa Clintona na Poljskem, ki so ga ocenili za uspešnega, so njegovi najvišji sogovorniki dali nekaj izjav, ki še danes odmevajo v varšavski politični javnosti. Na besede poljskega predsednika visokemu gostu, da je »socializem pustil Poljsko v ruševinah«, je takoj, prav tako v Clintonovi navzočnosti, reagiral predsednik parlamenta in dejal, da to ni povsem točno. Na to je Lech Walensa odvrnil, da je škoda, da so bili na sprejemu tudi nekateri »novi-stari« levičarji, denuncianti itd...

Vsa polemika se nanaša v prvi vrsti na položaj v poljskem gospodarstvu, ki je vse prej kot rožnat. Lani so dosegli celo štiriodstotno rast proizvodnje, inflacija je znosna (julija 2,4 odstotka), vendar je čutiti utrujenost po začetnih uspehih privatizacije. Očitno bodo sedaj, ko je bil končan en gospodarski ciklus, potrebne nove finančne intervencije Zahoda. Tudi med obiskom ameriškega predsednika, ki je izrazil veliko razumevanje za splošno poljsko stanje, je bilo nekaj pomembnih obljub v tej smeri, pa tudi konkretne pomoči, vendar...

Poljsko gospodarstvo in ekonomija sodita, da so med najmočnejšimi med tistimi v Vzhodni Evropi, ki so opustili socialistični način upravljanja. Vendar ostaja nerešeno vprašanje, če ni to morda rezultat premalo temeljite privatizacije ali celo ohranitve starega načina upravljanja v večini podjetij (»vseeno je, če je kozarec do polovice poln ali pa napol prazen«). Poljska namreč pri privatizaciji gospodarstva zaostaja za Madžarsko in Češko republiko. Kar okoli 5.300 podjetij je še vedno v rokah države. Poljski parlament je sprejel kar vrsto zakonov, ki spodbujajo privatizacijo, vendar ta v praksi poteka počasi in zelo previdno.

Poseben problem pomeni tisti del pretežno težke in petrokemične industrije, ki je bil organsko povezan in v dobršni meri surovinsko odvisen od bivše Sovjetske zveze, kjer je privatizacija šele na začetku. Partnerji s tega območja, ki poslujejo po starih načelih, sedaj od Poljske zahtevajo državne garancije za vsak posel. Vlada v Varšavi tega ne sprejema, saj vztraja pri tržnem poslovanju. Tako so se številna Poljska podjetja v omenjenih industrijskih panogah – gre pa večinoma za velikanske kolektive z več tisoč delavci – znašla v precepu med »novim« in »starim«, kar močno odseva v njihovi proizvodnji in perspektivah, povzroča val stavk in podobno.

Oblasti v posameznih vojvodstvih, ki imajo precejšnje pristojnosti na področju gospodarstva, sedaj ustanavljajo posebne konzorcije za pospešeno privatizacijo in restrukturiranje. Tako so v vojvodstvu Tarnobžeg ustanovili »Investicijsko menežersko skupino Sendomiria«, ki jo vodijo zahodnoevropski strokovnjaki s precejšnjimi pooblastili. V načrtu ima restrukturiranje in privatizacijo več kot dvajsetih podjetij v vojvodstvu, od gradbeniškega kombinata s 1.200 delavci do rečne ladjedelnice s samo sto delavci.

Težava je v tem, da privatizacija in restrukturiranje za vsako ceno naletita na precejšen odpor delavcev, ki jim grozi množično odpuščanje. Dokaj razširjeno je prepričanje, da sta »Solidarnost« in njen slavni voditelj veliko izgubila med delavci, pa tudi drugimi ljudmi, prav zaradi pristajanja na »rušenje ruševin«. Po drugi strani pa v sejmu poteka ostra polemika zaradi tega, ker si sredstva javnega obveščanja, predvsem radio in televizija, prizadevajo nevtralizirati množične stavke in jih skoraj redno vnaprej obsojajo na neuspeh.

GLEJ ME V OČI!

S časopisnih strani, z malih zaslonov in celo z uličnih plakatov nas gleda čedalje več resnih lepo urejenih, postriženih, obritih mož, lepo oblečenih v temna poslovna oblačila, čeprav je zunaj vroče kot le kaj. Kdo so? Večinoma predsedniki ali podpredsedniki novo nastalih družb, ki bodo v bodoče upravljale naše certifikate, za nas kupovale delnice samih dobrih podjetij, da bi nam prinesla vložitev certifikatov v njihovo družbo kar največji dobiček. Izraz njihovih lic, njihovih oči govori samo eno: zaupajte nam svoje certifikate, kajti mi, naša družba, smo najboljši, najbolj pošteni, najbolj upravičeni, da za vas upravljamo vaše premoženje. Mi in nihče drug! Težko bi kje našli bolj poštene obraze. Pač, z eno samo nam znano izjemo, pa še ta je nekaj let stara. Neki prodajalec je na živilskem trgu takole podučil kupca, ki je hotel preverjati kakovost zelenjave: »Šta ima da gledaš robu? Gledaj mene u oči i kupi!«

Torej, bodoči delničarji in vlagatelji certifikatov: ne preverjajte bonitet, glejte raje v oči. To je najbolj zanesljiv kažipot za vaše finančne naložbe.

Sicer pa je »bitka« med investicijskimi družbami za certifikate vse bolj razvneta. Doslej je dobilo dovoljenje za delo 15 družb, svoj čas pa se je govorilo, da bi slovenski prostor prenesel največ kakih 30 takšnih družb. Pa tudi vse več je podjetij, ki so lastninjenje že izpeljala ali pa delavci vsaj vedo, kolikšen del njihovega certifikata bo treba vložiti v lastno podjetje, če so se za to odločili. In kajpak, kolikšen del certifikata bodo lahko vlagali po svoji presoji.

Po dosedaj zbranih podatkih, ki pa so bolj osebna opažanja, večina vlagateljev certifikatov ne povpraša po podatkih o investicijski družbi, pred katere uradnikom sedijo, ampak v resnici »gledajo v oči«.

Najbrže večini ljudi podatki o posamezni družbi, o njenih namerah glede vlaganja pridobljenih cetifikatov, ne povedo ničesar otipljivega, ali pa so si tako podobna med seboj, da so razlike med družbami zakrite.

Prave razlike se bodo seveda pokazale kasneje, po letu ali dveh ali treh, ko bodo družbe imele za seboj že nekaj gospodarjenja s pridobljenim kapitalom. Zdaj so podobne novorojenčku (in to dejansko tudi so), za katerega ni mogoče reči, ali se bo razvil v genija ali v bedaka, poštenjaka ali barabo. Ljudje to nagonsko uganejo – in jih zapisani podatki o posamezni investicijski družbi ne zanimajo preveč.

Glede na nerazločljivost med invsticijskimi skladi domnevamo, da bodo njihova kar precej močna konkurenca podjetja, ki se bodo odločila za javno prodajo dela delnic. Vsaj pri njih lahko bodoči delničar bolje vidi, kako perspektivno je kupovanje delnic takega podjetja, saj ima le-to svojo zgodovino (tradicijo), svoje dosedanje poslovne rezultate in dokaj dobro razvidne poslovne načrte. Zato bo najbrže kar velik izziv za marsikaterega lastnika certifikatov razmislek, ali zaupati svoj kapital skladu, ki ga bo v njegovem imenu vlagal po lastni presoji ali pa sam izbrati podjetje, v katerem ga bo mogoče oplemenititi.

B. R.

Poštena cena za pošteno delo

Čeprav objavljamo podatek pozno, saj se je sezona gradbenih in obnovitvenih del na hišah že zdavnaj začela, menimo, da še ni prepozno in da bomo marsikateremu zasebnemu »investitorju« prihranili kak tolar, če se bo le ravnal po njem. Zavod za statistiko je objavil podatek o vrednosti delovne ure. Povprečna bruto plača za plačano uro v podjetjih in drugih organizacijah je znašala maja (tu je pač mala slabost statistike, ker objavlja podatke o plačah z dvomesečnim zaostankom, vendar se bistveno med tem niso spremenile) reči in piši 521 tolarjev. Ponavljamo: bruto plač, se pravi, da so v tem znesku upoštevani vsi prispevki, ki jih »fušarji«, kot je znano, nikomur ne odvajajo. Graditelji, pomolite ta podatek pod nos »fušarju« zidarju, ko bo terjal od vas za uro dela od 7 do 10 mark, plačljivo v sit, ali keramičarju, ki terja od 12 do 20 mark za kvadratni meter položenih ploščic. Če ne bo pristal na vašo tarifo, mirno poiščite drugega! Če pa to ne bo pomagalo – pač plačajte, kolikor bo mojster terjal, in bodite veseli, da lahko vsaj kak delavec svojemu delodajalcu (to ste žal v tem primeru vi) postavi pošteno ceno za svoje delo in jo tudi izterja.

B. R.

ATRIS

Borza sindikalnega turizma

BORZNO SPOROČILO ŠTEVILKA 30

ATRIS – BORZA SINDIKALNEGA TURIZMA, Ljubljana, Dalmatinova 4, sprejema ponudbe prostih počitniških možnosti, posreduje proste zmogljivosti, organizira zamenjavo, nakup ali prodajo počitniških objektov, stanovanj, bungalovov, prikolic in drugih možnosti.

Pišite nam ali telefonirajte na telefon 061 131 00 33 int. 384, 385, 061/326 982 ali 322 975; naš telefaks je 061/326 982 ali 317 298 žiro račun 50101-601 92077 – Atris.

Poslovni čas za stranke vsak delovnik od 9. do 15.30 ure.

A. POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI VAM JIH NUDIMO

Hribi

1. **Rogla** apartmaji z opremljeno kuhinjo, bivalni prostor, kopalnica, skupno za 4 osebe. Cena 52 DEM v tolarski protivrednosti in 5% davek. Termini v avgustu.

2. **Pokljuka** apartmaji: za 4 osebe 54 DEM, za 2 osebi 35 DEM, prijavna taksa 1,5 DEM turistična taksa 1,10 DEM v tolarski protivrednosti. Prosto 13. 8. do 20. 8.

PONUDBA MOŽNOST ZA LETNI DOPUST

Borza sprejeme prijave za letni dopust. Ob potrjeni rezervaciji se vplača 40% odstotkov, znesek pa mora biti v celoti poravnan 10 dni pred odhodom na dopust, v republiki Hrvaški 15 dni pred odhodom. Možnost plačila v dveh obrokih ali z turističnim kreditom.

1. **PENSIONI V FIESI** – sobe za 3 do 4 osebe z kopalnico, predprostorom in teraso, pensionska ali polpensionska usluga od 29. julija do 26. avgusta. Cena pensiona za odrasle 49 DEM za otroke do 10 let 37 DEM v tolarski protivrednosti. Cena polpensiona za 4 DEM nižja. MOŽNA OBROČNA VPLAČILA. **Termini po sedem dni: zamenjave vsako soboto.**

2. **POČITNIŠKI APARTMAJI V PIRANU** – sodobno opremljeni za dve ali štiri osebe 85 oz. 100 DEM dnevno. Termini 2. 8. do 23. 8.

4. **POČITNICE NA POKLJUKI V DVO ALI ŠTIRIPOSTELJNIH APARTMAJIH** od 27. avgusta do 1. oktobra. Cene veliki app. 56 DEM mali app. 37 DEM v tolarski protivrednosti. Termini vsako soboto. Turistična taksa ni vključena.

5. **POČITNIŠKI DOM V BOHINJU** – šest app. za štiri in dva app. za osem oseb, cena 60 oz. 120 DEM za večjo enoto. Termini od 20. 7. do 31. 7. in od 20. 8. dalje. Veliki app. od 20. do 30. avgusta. MANSARDNI APARTMA 50 DEM.

6. **APARTMAJI V NASELJU PICAL, APARTMAJI LUNA**

OD 29. 7. do 19. 8.	**App za 3 osebe**	**za 4 osebe**	**za 6 oseb**
PICAL CENE	80 DEM	87 DEM	108 DEM
LUNA CENE	80 DEM	90 DEM	

POLPENSIONSKE USLUGE

Hotel Kristal	16. 7. do 18. 8.	56 DEM v 1/2 sobah
Hotel Diamant	16. 7. do 18. 8.	56 DEM v 1/2 sobah
Hotel Neptun	16. 7. do 18. 8.	49 DEM v 1/2 sobah

Ta hotel priporočamo aktivnejšim gostom.

Hotelsko naselje SPLENDID

18. 7. DO 18. 8. 42 DEM

AKCIJA ATRISA AKCIJA ARTISA AKCIJA

HOTEL TAMARIS POREČ visoka B kategorija, lasten bazen, tenis igrišča, padala, vodni športi.

Polpenzionske usluge v dvoposteljnih sobah 46 DEM na osebo, po 16. juliju pa 56 DEM na osebo. Termini po lastnem izboru. REZERVACIJE SPREJEMAMO DO 5. AVGUSTA.

7. **GAROSNJERE V ČERVARJU** – za štiri osebe, opremljena kuhinja. CENA 48 DEM. Posamezni termini v avgustu.

8. **HIŠICE NA ROGLI** – za štiri osebe, termini 7 ali 10 dni, cena dnevnega najema 58 DEM. Prosto od 28. 7. do 5. 8.

9. **KOPE** – garsonjere za 4 osebe, termini do 24. 7. in od 31. 7. dalje. Cena 35 DEM.

10. **OTOK PAG Gajac** – enosobno stanovanje v času od 19. 8. do 29. 8. Cena 45 DEM.

11. **Postavitev prikolic na VRANSKEM** – brezplačna uporaba bazena. CENA celoletne najemnine prostora 500 DEM.

12. **Prikolica v Martuljku** – za štiri osebe. Prosti termini v septembru, cena 32 DEM na dan.

13. **POČITNIŠKI DOM V KRANJSKI GORI** – tri in štiriposteljne sobe, penzionska usluga sedemdnevni paketi zamenjave vsako soboto 245 DEM. TO PONUDBO PRIPOROČAMO.

13. **POČITNIŠKE HIŠICE V ZAMBRATIJI, SAVUDRIJA** pension, hišice za 4 ali 5 oseb, spalnica, otroška soba, predprostor, kopalnica. Cena polnega penziona 39 DEM, otroci do 10. leta 31 DEM. Termini po 6. avgustu.

14. **POČITNIŠKI DOM SAVUDRIJA** tri- ali štiriposteljne sobe, penzion. Cena 43 DEM. Prosti termini v avgustu.

ŠOLA V NARAVI ŠOLA V NARAVI ŠOLA V NARAVI

Organizatorje šole v naravi obveščamo, da imamo v mesecu septembru prosta dva počitniška doma z do 100 ležišči. Cena za polni penzion je 35 DEM.

POSAMEZNI TERMINI ZA ODDIH

ATOMSKE TOPLICE	OD 20 DO 30. 8.	CENA 89 DEM
	OD 6. 8. DO 13. 8.	CENA 79 DEM
ČERVAR GARSONJERA	OD 19. 8. DO 28. 8.	CENA 46 DEM
NOVI GRAD	OD 14. 8. DO 24. 8.	CENA 45 DEM
	OD 2. 9. DO 15. 9.	CENA 40 DEM
BARBARIGA	OD 19. 8. DO 29. 8.	CENA 48 DEM

MAREDA dvosobno stanovanje za pet oseb najem

	OD 21. 8. DO 31. 8.	CENA 53 DEM, 3 OBROKI
	OD 31. 8. DO 9. 9.	CENA 42 DEM
	OD 9. 9. DO 19. 9.	CENA 42 DEM

MIHOLAŠČICA GARSONJERE ZA 4 osebe

	OD 11. 8. do 21. 8.	CENA 51 DEM
	OD 21. 8. DO 28. 8.	CENA 51 DEM

TERME ZREČE PETDNEVNI POČITNIŠKI PAKET 300 DEM POLNI PEN.
DESETDNEVNI POČITNIŠKI PAKET 530 DEM POLNI PEN.
Pokličite telefon 063 762 451
RATEČE PLANICA PRIVATNI PENZIONI OD 15. 7. do 15. 8. 1994
CENE APARTMA ZA 2 OSEBI 50 DEM
ZA 4 OSEBE 70 DEM
ZA 6 OSEB 100 DEM

KRANJSKA GORA garsonjera za 4 osebe od 23. 7. do 30. 7. cena 47 DEM

BLED turistični apartmaji 1. kategorije za 4 ali 8 oseb cena 70 oz. 130 DEM. Nočitev z zajtrkom 35 DEM.

PONUDBA V MESECU SEPTEMBRU

Prikolice v Luciji, Belvederju, Ankaranu, Fiesi, Koversadi cena 45 DEM

B. SEJEMSKA PONUDBA

1. **PARIZ mednarodni sejmi mode PAPF in SEHM,** sejm ženske konfekcije od 2. do 5. septembra in moške ter deške mode od 3. do 5. septembra.

2. **Mednarodna razstava vozil IAA Hannover** 3. do 11. 9. 1994 odhod aviona 6. 9. Cena tridnevnega potovanja 990 DEM.

3. **MILANO MODIT** tridnevni ogled mednarodnih sejmov od 30. 9. do 4. 10. CENA 360 DEM.

4. **PHOTOKINA KOELN OD 22. DO 29. SEPTEMBRA** sejem fotoaparatov, video, hifi, tehnika za film, radio, TV. Štiridnevno potovanje z avionom 1.295 DEM.

5. **MILANO sejem orodjarskih strojev** tridnevni ogled sejma v času od 29. 9. do 4. 10. CENA 360 DEM

6. **PARIZ EUROPLAST** sejem plastike, izdelkov iz gume, surovine, stroji in obdelave. Štiridnevni ogled od 2. 10. do 6. 10. CENA 664 USD.

IZLET PO LJUBLJANICI

Vsakodnevni izlet z rečno ladjo po Ljubljanici. Barka sprejme do 40 gostov. Možen piknik na barki in ob pristanku v vasi Vrba. Dnevni najem barke za 6 ur 30.000 tolarjev, ostale ure po 2.000 tolarjev.

KONCERTI

1. Rock koncert pink floydi PINK FLOYDI Dunaj 19. 8. cena 130 DEM VKLJUČUJE PREVOZ IN VSTOPNINO. VSTOPNICE ŽE V PRODAJI.

POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI JIH POTREBUJEMO

1. **Počitniške hišice** v ČATEŽU, ATOMSKIH TOPLICAH ali MORAVSKIH TOPLICAH.

2. **Počitniške zmogljivosti v Slovenskem primorju in v Istri.** POSEBNO SE ZANIMAMO ZA STANOVANJA V MAREDI IN NA OTOKU LOŠINJU. Ponudba je lahko pensionska ali pa kot najem opremljenih apartmajev.

K ponudbi vabimo tudi lastnike vikendov ali počitniških stanovanj v ANKARANU, Izoli. LUCIJI, Piranu in v ISTRI OD KANEGRE do ROVINJA.

PRODAMO NEPREMIČNINO

1. **Trisobno stanovanje z garažo v Ljubljani,** 72 m² prodamo za 105.000 DEM, cena brez garaže 95.000 DEM. Stanovanje je drugem nadstropju, centralno ogrevanje.

Informacija gostom Atrisa

PLAČILNI POGOJI: Ob potrditvi rezervacije zahtevamo plačilo 40% celotnega zneska. Pri odpovedi nad 20 dni pred odhodom za že rezerviran termin zaračunamo stroške poslovanja in nastale stroške; **najmanjši znesek stroškov odpovedi je 4000 tolarjev, pri krajši odpovedi zaračunamo stroške in 30% celotnega zneska.** Cene veljajo le za že v celoti plačane aranžmaje, če se te ne spremenijo za več kot 7%. Po vplačilu gostje prejmejo našo napotnico.

V primeru, da naše napotnice ne prejmete sedem dni pred odhodom nas nujno pokličite. Reklamacije v skladu s turističnimi uzancami razrešujemo sporazumno.

ATRIS je povsod, kjerkoli ste.

Metod Zalar, DIREKTOR BORZE

Kakšen faktor potrebujejo te gracije?

Pod Gradom je Ljubljana dobila lončarski in keramični center

Država je priznala očetovstvo, alimentov pa jim ne plačuje

Stara Ljubljana, biser naših mestnih jeder, je pod Gradom dobila tudi Lončarski center. Kdo neki bi mislil, da se bo k tej, bolj ali manj v slovenskih vaseh tradicionalni in danes izumirajoči obrti, zatekla najprej študentarija in potem odrasli, ki žele lončene izdelke ustvariti sami s svojimi rokami in po svoji pameti. Vse življenje se učimo in ni nam treba biti nerodno, če zaenkrat še ne znamo delati na lončarskem kolovratu. Se bomo pa naučili! Življenje v Evropi teče po tej poti!

Gornji trg 7, dolg hodnik, nato atelje s keramičnimi pečmi, ki jim od Dunaja do Aten ni para. Skoraj desetletje dolga porodna doba in prvi primer državnega zavoda, ki mu je država priznala očetovstvo, alimentov pa nič. Ampak drugače sploh ni šlo. Mesto Ljubljana se s svojo skupščino sestaja samo še na slavnostnih sejah. Še za te je treba imeti 850 let dolgo pisno imensko zgodovino nemškega izvora, republika pa se duši v aferah vseh vrst – razen kulturniških. Vidite, zato je trajala tako dolgo samovolja trmavcev, ki nekaj hočejo. Po tej poti je nastalo tudi Poletje v stari Ljubljani.

Drugače pa: glina je mehkoben material, ki ga je moč poljubno oblikovati. Lahko ga prevlečete tudi s porcelanom. In vse to napravite s svojimi rokami pod strokovnim vodstvom Boža Petka. Ta vam bo rad pomagal, tako kot vsakomur, ki zaide v novonastalo kulturno središče v stari Ljubljani in si zaželi stika z zemljo. Ja, tako je!

Na grajskem pobočju je terasa, ves dan obsijana s soncem, pod njo pa prostori z vrhunsko lončarsko keramično tehnologijo.

Ampak, sprejeti lončarstvo za del umetnosti in predvsem ustvarjalnosti, je za mnoga naša ugledna likovna imena razprava pod njihovo (strokovno) častjo. Toda slej kot prej bodo morali prežvečiti tudi to jabolko. Lončarstvo in na njem zasnovana keramika vse bolj cveti po vsej Sloveniji.

Eni to že občutijo in skušajo priti blizu, ker se njihovemu strokovnemu ugledu seveda že spodobi, da bi jih vlak nove mode ne obšel. Drugi pa so kar naprej v »Evropi«. Ti se bodo srečali z novim in pri tem spoznavali, da lončarska keramika postaja samostojna zvrst. O njej ne bo mogoče le nekaj vedeti, ampak jo bo treba tudi poznati.

Šele po tem jo bo mogoče soditi zares strokovno; ko bo že šla na svojo pot, kot si jo je izbrala sama s svojimi nosilci. Ljubosumnost pa ob stran. Tokrat se je začelo tudi pri nas v Sloveniji.

Zavod lončarski in keramični center v Ljubljani se mora preživljati s svojimi sredstvi in je edini tovrsten zavod v Sloveniji. Tudi dohodek, ki ga ustvari, mora biti namenjen njegovemu razvoju in razvoju dejavnosti nasploh. To je tisto, kar je prinesla demokracija, in dobro je.

Le polen pod noge naj jim ne potiskajo tisti, ki za svojo institucionalno dejavnost in v njej zaposlene dobivajo redne dvanajstine. V takšnem modelu neprofitnega zavoda, kot ga je ustanovila občina Ljubljana Center, hoteč podpreti zanesenjaško idejo, ki je čakala na življenje desetletje, vidijo napad na svojo institucionalno integriteto, obarvano predvsem s tem, da je skrb države skrb zanje in njihovo delo.

Lončarski in keramični center svojo vlogo že odigrava in najbolj je ob danih pogojih trn v peti samemu sebi. Vržen v vodo po dolgem iskanju, hvala bogu, zna in zmore plavati. Bo pa zato kakšen monopol manj nad slovensko umetnostjo, kajti v danem primeru gre za tisto, kar je običajnim ljudem blizu. Tisti vzvišeni pa bodo morali ugotoviti, da z umetnostjo lahko komunicira tudi plebs. Civilizacija je to. Naša skupna?!

Milan Bratec

Slika: Sašo Bernardi

R + 340 (Slovenija zoper centralizem)

Na tiskovni konferenci v ljubljanski gostilni Šestica je založba ČZP Enotnost predstavila drugo, dopolnjeno izdajo knjige dr. Cirila Ribičiča »Centralizem zoper Slovenijo«. Knjiga vsebuje aktualen dodatek tridesetih drobno tiskanih strani, na katerih avtor, profesor ustavnega prava in predsednik državnozborovske komisije za lokalno samoupravo, polemično pojasnjuje dogajanja v zvezi z referendumom o lokalni samoupravi, ko je prepričljiva večina volilk in volilcev zavrnila razdrobitev Slovenije. Ta del knjige je avtor naslovil »R + 340 (Slovenija zoper centralizem)«, v njem pa je najti vrsto zanimivih in pikantnih podrobnosti in dokazov o sprenevedavosti poslancev. Ali, kot pravi zadnji stavek v knjigi: V Sloveniji imajo politiki ljudstvo, kakršnega ne zaslužijo.

Profanost in prešernost življenja

Vedno sem užival, ko sem kot otrok na ulici lahko slišal lajnarja. Kako lepo je bilo, ko so v celjskem mestnem parku bile ob nedeljah dopoldne v paviljonu promenade »plehmuzike«. Poletje je imelo svoj šarm in mulci smo viseli na ograji paviljona, potem pa domov na kosilo. (Jeseni, pomladi, in pozimi, pa smo v paviljonu, ki ga danes več ni, igrali hokej s palicami, odrezanimi v bližnjem gozdu.)

Zato sem si pred dobrim desetletjem začel prizadevati za ulično kulturo. Kaj je lepšega kot na pomladni dan poslušati na trgu ali ulici glasbeni pozdrav pomladi, pa potem poletju, jeseni in zimi. Vse to je mogoče pripraviti z malo truda in malo denarja, mesto, trg ali vas pa dobijo dogodek zbliževanja in povezovanja ljudi. Spomnim se avstralskega filma, ko je mož, ki je ostal brez dela, vzel saksofon in igral na ulici. Policaj ga je pregnal, pa ni beračil.

Na koncu koncev, ko gre za ljudi, res ne potrebujemo konjedercev, ki bodo ljudi preganjali kot potepuške pse in mačke.

Tega početja v naši policiji ni, ga ne pozna in je po tej plati kultivirana.

Vsakokrat, ko se po Ljubljani sprehodim po Čopovi, uživam, ker so ulično prodajo bižuterije nadomestili glasbeniki, ki počasi postajajo simbol mestnega življenja.

Zadnje čase muzicira mož s harmoniko in ni nič nadležen, vrste se skupine iz Latinske Amerike s svojimi vročimi ritmi, pa dva otroka, ki prepevata slovenske narodne in menjajoč se igrata na njima prilagojeno harmoniko, pa harakrišne s svojim orientalskim melosom, pa kitarist, ki poje starogradske pesmi... pač vsak dan kaj novega.

In tisto, kar nas dela ljudi je, da nihče ne ugovarja, policaji, ko gredo mimo, prisluhnejo, ljudje se ne razburjajo in vse dogajanje od Prešernovega spomenika do Slona je dobilo svoj šarm in ritem, ki nam ga lahko zavida marsikatero mesto.

Ni nam več treba uvažati Skadarlije, niso nam potrebne kmečke ohceti, kajti tisto, kar je bilo ljudem odvzeto in dopuščeno le ob posebnih priložnostih, je čez poletje in tudi v drugih letnih časih postalo naš vsakdan. Zmagala je profanost življenja in naj tako ostane.

Vrsto let sem se trudil za takšen pristop in sedaj doživljam rezultate svojega dela. Mesto niso zgolj hoteli, bari, gostilne ter železniška in avtobusna postaja. So tudi ulice, kjer zmoremo ljudje živeti drug z drugim, si prisluhniti in uživati v dogajanju, ki se nam ponuja samo po sebi. Kdor zmore, pa lahko po svoji volji vrže v škatlo tudi kakšen novec. To ni beračenje, to niso žene, ki z doječimi otroki sede na ulici in stegujejo roko. Mesto ima različne obraze!

Milan Bratec

Tradicionalna poletna gledališka šola

S tradicionalnim prikazom tistega, kar so se naučili – tokrat je bilo to sedem gledaliških predstav – so udeleženci poletne gledališke in lutkovne šole zaključili svoje druženje.

Tradicionalna poletna gledališka šola je bila letos v Tolminu, udeležilo pa se je eden manj kot sto udeležencev, zvečine mladih gledališčnikov in lutkarjev. Večina jih je bila srednješolcev in študentov, letošnja novost pa je bila, da so se jim pridružili še osnovnošolski pedagogi, gledališki mentorji.

Gledališke predstave so nastajale pod vodstvom mentorjev uveljavljenih igralcev in režiserjev Barbare Hieng Samobor, Igorja Samoborja, Nataše Barbare Gračner, Barbare Orel, Igorja Štromajerja, Sebastjana Horvata, Branka Potočana, Saše Jovanoviča in Mitje Vrhovnika Smrekarja, nosilka projekta gledališko lutkovne šole pa je bila samostojna svetovalka za gledališko in lutkovno dejavnost pri Zvezi kulturnih organizacij Slovenije Metka Zlobec.

Ob praktičnem delu, ki je bilo za udeležence najbolj zanimivo, so ob večerih poslušali tudi teoretična predavanja o aktualnih gledaliških problemih. Skupni imenovalec zadovoljnih udeležencev, ki so se uspešno predstavili na končnih produkcijah, je težko in lahko najti. Nekateri imajo profesionalne gledališke želje in so poletno šolo poskušali izrabiti za priprave na sprejemni izpit na akademijo za gledališče, film, radio in televizijo, drugi spet sploh nimajo poklicnih ambicij in jim zadošča gledališki amaterizem, čutijo pa, da za to potrebujejo strokovno podlago in znanje. Vsem pa je gotovo skupna velika predanost in ljubezen do gledališkega ustvarjanja in gledališka in lutkovna šola je gotovo pripomogla k temu ,da bodo gledališču, igri in lutkam ostali še doglo zapisani in zvesti.

Tudi Tolminci – lani je bila gledališka in lutkovna šola v Cerknem – so z velikim zanimanjem sprejeli mlade gledališke zanesenjake medse. Nudili so precejšnjo pomoč in podporo in želijo, da bi gledališčnike gostili tudi v prihodnje.

I. Ž.

Slovenska socialna riviera

V teh pasjih dnevih se valijo dolge kolone vozil proti morskim plažam slovenske obale, Istre ali Kvarnerja. Mnogi želijo tako ubežati neznosni vročini v mestih. Toda veliko je tistih, ki si morske plaže ne morejo privoščiti. Ti se po osvežitev zatekajo k drugim plažam, ki so se divje razrasle ob bregovih slovenskih rek in jezer. Lahko bi jim rekli socialne plaže slovenskih delavcev.

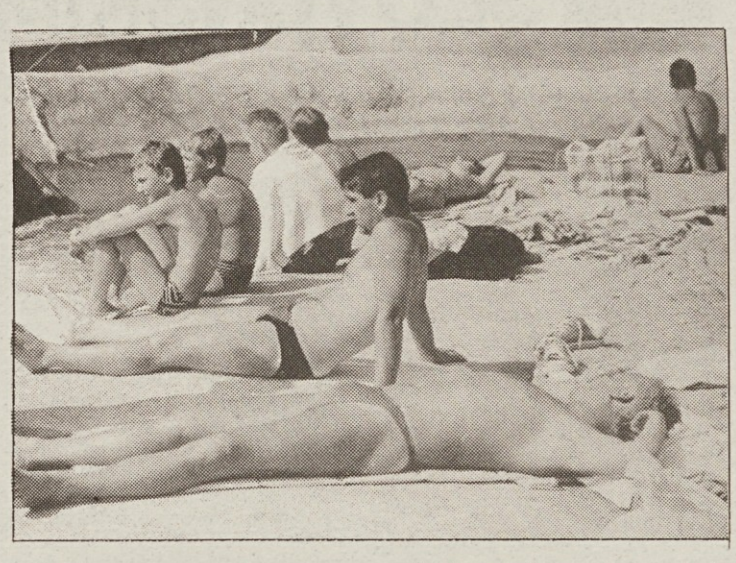

»Kdo hodi na dopust? Ugotavljamo, da je tudi na tem področju prišlo do izrazitega socialnega razlikovanja,« ocenjuje **Metod Zalar**, direktor Atrisa, borze sindikalnega turizma. »Javljajo se tudi delavci z najnižjimi dohodki, a ko jim izračunamo enotedenski paket za 4-člansko družino, nas celo zmerjajo, kako si sploh dovolimo priti na dan s takimi številkami.«

Veliko ljudi bi šlo na morje le za nekaj dni, da ga vsaj vidijo, da ga pokusijo, koliko je slano, a kaj, ko so aranžmaji zvečine enotedenski. Včasih se dogaja, da nekateri vzamejo na morju najmanjši apartma za dve osebi, potem pa nastopijo težave na kraju samem, ko se jih v majhno sobico natlači trikrat več…

Kot nam je povedal Metod Zalar, si je leta 1988 približno 42 odstotkov zaposlenih delavcev po Sloveniji privoščilo dopust, zdaj pa le še kakšnih 20 odstotkov zaposlenih, kajpak tistih z nadpovprečnimi plačami. Počitniških zmogljivosti, kjer so lahko delavci uživali počitnice po dostopnih cenah, skorajda ni več. Po eni strani zaradi neurejenih odnosov s Hrvaško, kjer je glavnina slovenskih počitniških domov, po drugi strani pa zaradi lastninjenja.

Podjetja, ki jim grozi stečaj ali pa so tik pred likvidacijo, se najprej znebijo počitniških domov in denar, ki ga iztržijo, takoj potrošijo za poravnavanje dolgov ali preprosto za plače. S tem, kakšna škoda se pri tem dela, si nihče ne beli glave. »Na tem področju ni nobene dolgoročne politike,« pravi Metod Zalar. »Sindikati sicer imajo svoje generalno stališče o tem, v konkretni obliki pa so nemočni.«

Dve tretjini delavcev Podravja je doma

Mnogi delavci sploh ne razmišljajo o tem, da bi šli na dopust, saj nimajo denarja niti za plačilo položnic. Ubadajo se z računi, kako bodo kupili šolske potrebščine svojim otrokom. »Po naši oceni si kar dve tretjini zaposlenih v kovinski in elektroindustriji Podravja ne more privoščiti dopusta, saj se iz meseca v mesec komaj preživljajo,« je rekel **Edvard Ozimič**, sekretar območnega sindikata SKEI za Podravje.

V mariborskem TAM-u so te dni delavci prejeli šele majske plače. V tovarni stikalnih naprav Eling so delavci začasno prekinili stavko, s plačami so v tej tovarni dva meseca v zaostanku, regres za dopust je še vprašljiv. Prekinili so stavko tudi v tovarni kos in srpov Lovrenc na Pohorju, kjer delavci še lanskega regresa za dopust niso dobili, kaj šele letošnjega. V drugih podjetjih so izplačali šele akontacije regresov, se pravi le del regresa, ponekod pa imajo regres razdeljen na šestine in za dopust ne ostane praktično ničesar. Za Podravje je značilno, da delavci živijo iz rok v usta. Ves denar, ki ga dobijo, je namenjen za preživetje, o dopustu lahko le sanjajo…« je ogorčen Edvard Ozimič. »To bi moral biti alarm za stranke, vlado, parlament.«

In potem je tu še 123.000 brezposelnih, med katerimi jih približno polovica ne prejema nobenih nadomestil. Med počitnicami si ponavadi iščejo priložnostno delo, saj imajo takrat več možnosti za zaposlitev. Po krajši anketi, ki so jo v začetku tega tedna med svojimi člani opravili na Sindikatu brezposelnih in socialno ogroženih v Ljubljani, večina tistih, ki so brez dela, ne hodi na dopust. Odkar so brez redne zaposlitve, pa tudi svojih otrok ne pošiljajo na počitnice, razen v bazene.

Kot nam je povedal **Andrej Magajna**, predsednik sindikata, je med njihovimi brezposelnimi člani večina takšnih, ki ne prejema nobenih nadomestil, 20 odstotkov pa je takih, ko sta oba zakonca brez službe in vezana na socialno podporo. Največ, kar si takšne družine med počitnicami lahko privoščijo, je piknik ob Savi ali kateri koli najbližji reki. Sem sodijo tudi mnogi delavci z zajamčeno plačo, pa tudi tisti, ki prejemajo osebni dohodek pod slovenskim povprečjem, takšnih pa je 52 odstotkov zaposlenih v Sloveniji. Približno 80 do 90 tisoč družin v Sloveniji nima nobene možnosti, da bi letos šla na dopust.

Starši doma, mladi potujejo

»Letos beležimo pri nas fenomen mladinskega turizma,« pravi Metod Zalar. In to zato, ker si mladi iščejo najcenejše različice, potujejo z avtobusi, na avtostop, z ladjami v Grčijo, velikokrat prespijo pod milim nebom, bolj lačni kot siti, željni novih doživetij. Starši jim primaknejo nekaj denarja, da imajo vsaj za najnujnejše potrebe, rekoč: Če že ne moremo vsi letovati, naj vsaj otroci. Velikokrat si otroci sami zaslužijo za počitnice. Za družinski dopust ni več denarja. Mladinski turizem ni naša posebnost, saj je danes ne le evropski, ampak že kar svetovni fenomen.

Najtežje je za osnovnošolsko mladino. Ponekod je priskočila na pomoč Zveza prijateljev mladine, a kaj, ko tudi ta izgublja svoje zmogljivosti na Hrvaškem in ne more nuditi šolskih počitnic v takšnem obsegu kot nekoč. Kljub vsemu bo po ocenah letos letovalo okrog 200 do 250 tisoč Slovencev. Nekateri si privoščijo tujino, drugi toplice, velika večina pa je letos zasedla otoke, pa tudi nekatera istrska mesta, kot denimo Poreč z okolico. Takšnega navala na otoke ne pomnijo v najboljših turističnih letih.

Slovenski počitniški domovi na Hrvaškem so poglavje zase. Nekateri so zasedeni z begunci, drugi so razprodani, tretji preprosto samevajo, ker jih zaradi neurejenih političnih odnosov s Hrvaško nihče ne vzdržuje. Metod Zalar: »Če štejemo le ležišča in starost objektov, je vrednost slovenskih objektov na Hrvaškem blizu 500 milijonov mark. Če pa štejemo zraven še vso infrastrukturo (ceste, kanalizacija, telefon) se po naših izračunih iz leta 1988 ta vrednost giblje okrog dveh milijard mark.«

Kar 40 km slovenske obale

Slovenski počitniški domovi so leta 1988 šteli na obali 53.000 ležišč, od tega jih je bilo 80 odstotkov na Hrvaškem. Blizu 40 kilometrov obale so praktično uredili Slovenci in vzdrževali infrastrukturo. Čeprav smo že tri leta samostojni, več kot polovica podjetij ni uredila položaja svojih objektov na Hrvaškem. Jedro problema je v tem, da nimamo gospodarskega sporazuma s Hrvaško. Hrvaški sabor je že od aprila v blokadi in ne sprejema s tem v zvezi nobenih odločitev. Počitniški domovi na Slovenskem pa nemoteno prehajajo v zasebne roke. Ob tem je treba povedati, da je kar 80 odstotkov vseh počitniških domov kupljenih iz sklada skupne porabe, praktično iz plač delavcev, zdaj pa se bodo s tem premoženjem okoristili drugi, namesto da bi poiskali ustreznega lastnika tega imetja, ki nudi delavcem turistične storitve po znosnih cenah.

Medtem ko se Italija in Avstrija ponašata z odlično urejenim sindikalnim turizmom, sledita ji Francija in deloma Nemčija, ostajajo slovenski delavci praznih rok. Čeprav smo že imeli to področje zgledno urejeno.

Delavcem z najnižjimi plačami in armadi brezposelnih ostane na voljo le slovenska socialna riviera, to so najbližji bregovi rek in jezer, kjer si lahko ohladijo razgrete glave. Znano pa je, da je velika večina slovenskih rek močno onesnaženih in nevarnih za zdravje, še posebej ob velikih industrijskih središčih, kot so Ljubljana, Maribor, Kranj, Celje. Bolj kot se bo socialno razlikovanje poglabljalo, bolj bo naraščala množica na teh divjih plažah.

Marija Frančeškin
Slika: Sašo Bernardi

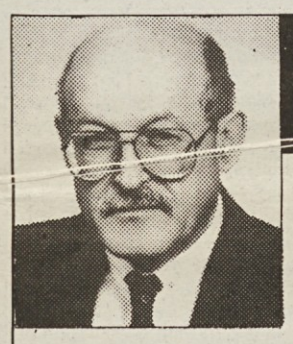

OBRATNA AMBULANTA

Piše: prim. doc. dr. Anton Prijatelj

Ne bodite prašiči

Jože Biščak je v Delovi prilogi Delo in dom, zapisal hudo besedo tistim, ki ne mislijo na druge. Zapisal je takole: Ne bodite prašiči, ko boste zapuščali prostor, kjer ste si med dopustom ali kar tako omislili piknik v družinskem ali prijateljskem krogu. Seveda je svoj članek ilustriral s fotografijami iz okolice Ljubljane, še zlasti pločevinke, ostanke avtomobilskih delov in »cvetoče« grmovje, kjer so bili cvetovi ostanki raztrganih plastičnih vrečk.

Pred leti sem bil na pikniku s študenti gozdarstva. Tako so jih vzgajali in tudi vzgojili, da sem lahko na lastne oči videl, kako se gozdarji bojijo gozdnih požarov. Predno se niso prepričali, da so ostanki ognja popolnoma ugasnjeni, kljub zgodnji jutranji uri niso zapustili jase v gozdu, kjer je bil piknik.

To je torej eno osnovnih pravil. Kraj piknika moramo izbrati tako, da ni nevarnosti požara. Seveda, tudi kuriti je treba znati. Poleg ognja moramo imeti dovolj vode, da morebitni pobegli plamenček ugasnemo, predno postane plamen ali pa celo požar. Skavti ali taborniki se pridno učijo takih veščin.

Skorajda ni časopisa, ki ne bi v teh poletnih dneh pisal kaj o dopustu. Nekateri si privoščijo slike lepših plaž z nagicami ali brez njih. Popolnoma brez v bolj drznih časopisih in samo zgoraj brez v bolj umirjenih. Drugi zopet objavljajo fotografije domačih turističnih krajev, so pa tudi taki, ki nas navdušujejo nad tujimi ali nekateri celo eksotičnim čudesi.

Eden največjih problemov piknikov in malomarnih ljudi so odpadki. Le malo je tistih, ki znajo za seboj pospraviti ostanke svojih zabav. Pa naj bo to papir, plastika, kovina ali pa organski odpadki. Najenostavneje bi bilo, če bi vsak za seboj pospravil vse odpadke. V nekoliko večjo plastično vrečo in doma v kontejner.

Velika pridobitev našega časa – plastične mase – imajo hudo pomanjkljivost. Težko se razgradijo. In tako ostajajo plastični predmeti lahko mnogo let tam, kjer smo jih malomarni ljudje odvrgli.

Res je, da so za piknike izredno pripravne plastične posode, krožniki, kozarci. Vendar moramo poskrbeti, da ne ostanejo na prostem. Še posebej ni primerno, da bi plastične predmete metali v vodo.

Mnogo ljudi misli, da papir v naravi zelo hitro sprhni in celo postane kompost. To drži, vendar odvrženi papir kazi okolico. Zelo odporne proti razpadanju so pločevinke, ki jih danes delajo iz aluminija. Pravijo, da se dajo predelati mnogokrat. Le na pravo mesto bi jih morali dati. Tu ponovno lahko zapišemo, da je zbiranje odpadkov pri nas velik problem. Tista podjetja, ki bi to morala opraviti, pravijo, da se ne izplača. Tisti, ki bi morda lahko te odpadne snovi prinesli, pa rečejo, da še za bencin ne dobijo, kaj šele, da bi odpadne snovi oddali.

Pa da ne bom preveč ekološki, še eno ekološko medicinsko. Pogosto pozabimo, da mora človek opravljati veliko in malo potrebo. Nekateri pravijo, da je to najlepše opravljati na prostem. Higiensko pa to ni! Še najmanj pa je, če nič hudega sluteč stopiš v »dišeč« kupček, ki ga je kdo pustil za grmom. Na pikniku je treba poskrbeti tudi za to. Ostanke moramo zakopati. Zmrdujemo se nad psi, ki jih lastniki vozijo na sprehod ali na opravljanje potrebe po mestnih parkih. Kaj pa ljudje, ki svoje odpadke puščajo povsod, kjer je to primerno in kjer ni primerno? Včasih smo prebrali, da kjer se osel valja, tam dlako pusti. To velja še danes.

Dober dan, žalost

Soparen julijski dan, malo ga je oprala kratkotrajna nevihta, se nagiba v večer. Moj 10-urni delovnik je končan. Imela sem uradne ure in ljudje so si dobesedno podajali kljuko.

Izpolnjevala sem obrazce za materialno pomoč, vpraševala za podatke, vmes pa slišala veliko utrinkov iz življenja teh ljudi; videla solze, ki so drgetale v očeh, in take, ki so tekle po licih. Prihajajo, prvič z velikim strahom, tesnobo, nerodno jim je, tisti, ki so že bili pri nas, bolj pričakujoče, z zaupanjem, da bodo deležni pomoči.

V večini primerov gre za družine z dvema ali celo tremi otroki, zakonec dela ali je na čakanju. Veliko je samohranilk z enim ali dvema otrokoma, pa tudi samskih delavcev. Vsem je skupna materialna stiska – denarja ni dovolj za najnujnejše – za položnice, za hrano.

Največ prosilcev dobiva na zavodu za zaposlovanje nadomestila OD za čs brezposelnosti, mnogim je pravica potekla, dobivajo le še denarno pomoč ali pa tudi te ne več. To so ljudje, na katere so vsi pozabili – kdo se danes še spomni delavcev Lileta, Marlesa…

Nekaterim je potekla delovna viza, predvsem so to dnevni migranti s Hrvaške ali ljudje, ki nimajo državljanstva. Vsak človek pride s svojimi problemi, vsak ima svojo zgodbo.

V večini primerov gre za delavce, stare nad 40 let, brez izobrazbe, z delovno dobo nad 20 let, tudi nad 30 let. Vsi ti ljudje praktično nimajo nobene prihodnosti več, nobene zaposlitvene možnosti. Ne morejo se iti podjetništva, ker za to nimajo ne denarja ne znanja. Obremenjeni so z eno samo mislijo – kako preživeti današnji dan.

Janez V. je delo izgubil v stečaju. Ima nezaposleno ženo, tri otroke in dobi na zavodu z vsemi dodatki 30.000. Star je 42 let, ima 24 let delovne dobe. Občasno kje kaj pomaga in zasluži še kak tolar.

Slavica in njen mož Ivan sta oba izgubila delo v stečaju. Oba imata sicer nadomestilo OD (eden 16.000, drugi 19.000). Sta brez otrok, stanujeta v bloku. Mož je sladkorni bolnik. Ko plačata položnice, jima ostane okoli 500 SIT dnevno za hrano in vse druge potrebe.

Marija K. je delo prav tako izgubila v stečaju. Stara je 47 let in ima 29 let delovne dobe. Je invalid III. kategorije. Je vdova z dvema otrokoma. Eden je študent, drugi dijak. Ko je delala, pravi, da je še šlo, zdaj pa ne gre več.

In tako naprej. Še veliko pripovedi, stiske, žalosti. Proti koncu delovnika pride še Ivanka P. s sinom Dušanom. Spremljam ju kaki dve leti. Ivanka je zaposlena, Dušan je star 8 let, moral bi hoditi v šolo s prilagojenim programom, zaradi njega je mati veliko v staležu. Močno je že deževalo, ko sta prišla. Povesta, da sta prespala pri sosedih, ker je Dušanov oče vinjen razgrajal, vlomil v spalnico, kamor sta se zaklenila, tako da sta pobegnila skozi okno. Vse kar sta imela, je bilo tisto, v kar sta bila oblečena. Poslušam in skušam razmisliti, kaj storiti. Oskrbim ju z oblačili, pri nas se teh vedno kaj najde, podarijo nam jih dobri ljudje. Domov pravita, da ne upata, nazaj bosta šla k njeni sodelavki. Vprašam, ali je bila na centru za socialno delo. Odgovori mi pritrdilno, vendar ji tam lahko pomagajo tako, da poskrbijo za otroka. Policija v takih primerih ne posreduje, le če se kaj zgodi.

Na center za socialno delo pokličem še sama. Po posvetu z njimi in treznem premisleku moja osebna zavzetost popusti, saj se takšno tretje vmešavanje v odnose med zakoncema lahko konča neprijetno zame. Hudo mi je, ko poslušam njeno pripoved, ko jo gledam. Stara je 42 let, štiri otroke je rodila. Stari so 21, 20, 18, in 8 let. Vedno je upala, da bo bolje, pravi. Pa ni bilo. Nič ni ostalo. Ne ljubezen, ne spoštovanje, ne sposobnost živeti skupaj in zdi se, da tudi ne sposobnost iti narazen. Otroka, pravi, ne bo dala od sebe. Po eni strani se ga oklepa kot edini smisel svojega življenja, po drugi strani ji otrok predstavlja nekak ščit pred življenjskimi udarci. Brez njega bi bila še bolj izpostavljena pritiskom, nezaščitena bi bila, sama.

Po končanem delu je zunaj še vedno neurje. Ivanka in Dušana odpeljem k njeni sodelavki. Prepustim ju njuni usodi. Zelo sem utrujena in žalostna. Doma stopim pod tuš in skušam sprati vse svoje in tuje probleme in nič misliti.

Do jutri. Jutri je nov delovni dan.

Marija Eraković

BEDA V SLIKI

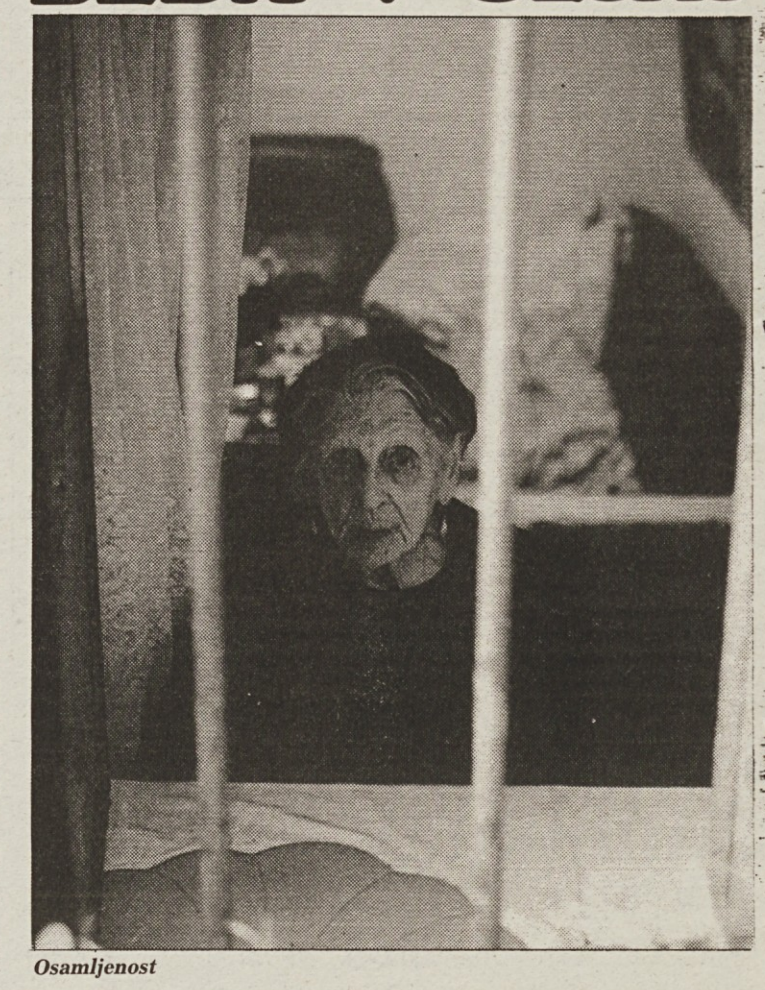

Osamljenost

Humoreska

Sporni nacionalni ep

– Ste brali, tovariš Neposredni, da smo zdaj Slovenci dobili tudi nacionalni ep, smo pobarali tovariša Neposrednega proizvajalca raznih strok, ki je seveda že bil na svojem stalnem položaju za šankom bifeja Bližnja srečanja posebne sorte in pil svoje pivo.

»Kakšen ep?«

– No, ep o zlatorogu…

»In kakšen je ta ep?«

– Kolikor se spomnim iz šole, naj bi grabežljivi lovec hotel priti do bogastva na gori Bogatin. Ključ do tega zaklada pa naj bi bili zlati rogovi zlatoroga. Lovec je streljal žival in jo obstrelil, zlatorog pa se je umikal v skalovje. Vendar je za sabo puščal krvavo sled, ki se je sproti spreminjala v rdeče make, tako da mu je lovec lahko sledil. Ker mu zlatorog torej ni mogel ubežati, ga je zvabil v prepad. Če se ne motim, sta torej oba, lovec in zlatorog žalostno končala v skalovju.

»In kdo se je tega epa spomnil?«

– To je star slovenski ep, ljudski… Zapisal pa ga je v prejšnjem stoletju neki Nemec.

»No, hotel sem vprašati, kdo je ta ep obudil?«

– Marko Pogačnik.

»Ali ni to tisti, ki nam je Slovencem izdelal naš sedanji kozmični grb?«

– Ja, ja. Prav isti.

»In zakaj potem ni v grbu uporabil tega zlatoroga ali pa vsaj rogov namesto tistih rumenih zvezd?«

– Kaj jaz vem!?

»No, priznati morate, da bi to bila v primerjavi s kozmičnim grbom prav originalna rešitev, pa še mnogo lepša…«

– Ne vem, kaj vi zdaj besedičite o grbu, ko gre vendarle za naš nacionalni ep…

»Veste kaj, jaz sem slišal, da imajo Avstrijci podobno ljudsko pravljico.«

– Kaj pa, če so jo povzeli po nas?

»Že mogoče, ampak zato so jo veliko bolje izrabili za svoje deželno obeležje, vsaj kar zadeva deželo Koroško. Njihova deželna zastava je sestavljena iz vseh treh barv, ki nastopajo v tej pravljici, torej iz bele, ki pomeni sneg oziroma skalovje, iz rdeče, ki pomeni kri in iz zlate, ki je barva zlatorogovih rogov.«

– In kaj hočete reči s tem?

»Jaz mislim, da bi torej morali zamenjati tako grb kot tudi slovensko zastavo in kar povzeti koroško, torej belo, rdečo in rumeno. Pa ne samo zaradi pravljice…«

– Zakaj pa, če ne zaradi pravljice?

»Zato, ker te tri barve najbolj izražajo slovenska nacionalna hotenja. Pomenijo namreč tudi: bela belo vino, rdeča rdeče vino, rumena pa pir…«

– Pa si predstavljate, kakšno razburjenje bi takšna zamenjava zastave povzročila pri naših severnih sosedih!? Se spomnite knežjega kamna?

»Jaz se bolj bojim domačih razburjenj. In to že pri tem, če bomo to pravljico prevzeli kot nacinalni ep. Po mojem se bo prijela le na Spodnjem Štajerskem, kjer je doma laški zlatorog, na Kranjskem bodo grdi lovci preganjali union, na Zgornjem Štajerskem pa mariborskega gambrinusa. In prav sreča je, da nimamo še buzetskega piva…«

Bogo Sajovic

SPOMENICE ANTONA ROUSA SLOVENSKIM VELJAKOM

Pred kratkim je Anton Rous, predsednik mariborske vlade »poslal« ob otvoritvi spomenika knezu Koclju tudi naslednje spomenice:

Milanu Kučanu: »Dolžni ste javno izbrisati madež Mariboru, ki ga je neutemeljeno dobil s tako imenovano mariborsko orožarsko afero. Sporočite slovenski javnosti, da to ni mariborska orožarska afera, ne Komarjeva in ne Kocmutova, ampak tipična ljubljanska državna afera, ki je prinesla Mariboru in mariborskemu letališču ekonomsko škodo. Letališče, ki ni nikoli služilo vojaškim namenom, ne v prejšnji Jugoslaviji ne sedaj, zaradi te afere ekonomsko obubožuje.«

Kuha se, kuha, kdo bo pa jedel?

Dr. Janezu Drnovšku: »Če je vlada temeljno določila, da v Mariboru ne more biti sedeža ne avstrijskega, ne madžarskega, ne poljskega, ne češkega veleposlaništva ali ambasade, potem dr. Banič in dr. Tajnikar nista smela tako tehtno birokratsko zavrniti Rousa z ne, ko je prosil ‚bodite en dan dopoldne v tednu skupaj z nami v Mariboru in pomagajte nam'.«

Dr. Tajnikar je očitno bil slabo informiran o tistem, kar je povedal Rous, in je v Delu spustil cel rafal nanj. Pa samo zaradi mile prošnje.

Alojzu Peterletu: »Vaše, s strani Vas in predvsem s strani Mariborčanov, premišljeno dejanje, da položite skupaj z dr. Trstenjakom in dr. Kračunom temeljni kamen za izgradnjo Koroškega mostu, je temeljilo predvsem na potrebi dvajset let trajajočih prometnih zagatah v mestu Maribor… Nerazumljivo je, da administracija okrog vas, pa tudi če sega do prometnega ministra ali samo do državnega sekretarja Dvornika, lahko razvrednoti še tako utemeljeno polaganje temeljnega kamna, posebej še, ko ga je v letu 1993 in 1994 potrdil najvišji organ države, to je Državni zbor.«

Napaka je v tem, da ni bilo pri polaganju temeljnega kamna nadškofa Šuštarja ali škofa Krambergerja.

Jelku Kacinu: »Gospod Minister Kacin, na vas je, da skupaj z nami popravite napake in krivice Mariboru iz preteklosti tudi s tem, da sprejmete predlog programa izgradnje vojašnice izven mestnega jedra, program smo vam predložili, in da eventuelni nakup vojaške opreme v tujini, če se le da, povezujete s plasmanom TAM-ovih avtobusov, investicijske opreme ali drugih izdelkov iz mariborskih firm.«

TAM ne dela helikopterjev.

Dr. Francetu Bučarju: »Kljub temu, da je Kreditna banka Maribor v svoji skrbi za bančno sanacijo poskrbela za napis Kastner und Oller na najmarkantnejši lokaciji v Mariboru, 15 korakov vizavi od spomenika žrtvam nemškega fašističnega nasilja (tudi to napako bomo izbrisali iz našega obličja) nam za božjo voljo verjemite, da bomo Slovenci v Mariboru in na Štajerskem na temelju izročila Slomška in Maistra branili slovenstvo bolj kot vsaka državna administracija in Ustava naše države. Zato Vas prosim, ne branite se spremembe slovenske ustave kot vrag križa, strinjam pa se, da to storimo po preteku naslednjih treh let. Tudi iz razlogov osmišljene lokalne samouprave je sprememba ustave nujna. Prepričljivo je to opredelil letos, na dan Prešernovega dne, slovenski pesnik Andrej Brvar.«

Kva boš tle afne guncou!

Faktor: Marko

					DELAVSKA ENOTNOST	PRIPRAVA PODOBNA SEKSTANTU	ČLAN PIONIRSKE ORGANIZ.	ZADNJE PREDIVO, TULJE	IT. PESNIK, PISATELJ IN TRAGED. (ALEKSANDRO	PRIPADNIK NAJVIŠJE KASTE V INDIJI	ANTON AŽBE	NAGRADNA KRIŽANKA	VISOKI HRIBI	DESNI PRITOK DRINE	REKA V JUŽNI BOLGARIJI	SLOV. IGRALEC (VOLODJA)	PLESALKA PAVLOVA
					DODATNO POJASNILO							STRMA OZKA DOLINA					
					BRENKALO							GORA SV. OD DOBOJA V BOSNI / ATEK					
					MESTO PRI LEIPZIGU / JANEZ ERŽEN						ROMUNSKO MESTO / GL. MEŠTO NORVEŠKE						
																	PRIPRAVIL: SALAMONOV UGANKAR
AVTOR BOJAN ARKO	IZOBRAŽ. TRADICIJA SREDNJEVEŠKIH ŠOL	SLOV. PRIPOVEDNIK »GROGA IN DRUGI«	IT. SLIKAR (GUIDO) / GL. MEŠTO SLOVAŠKE					KULTURNI CENTER SIBIRIJE					BIVŠA PORTUG. POSEST V INDIJI	MESTO V EPIRU V GRČIJI	OBDELOVALNA POVRŠINA	SL. PESNIK MISIJONAR V AFRIKI (LUKA)	FINSKO JEZERO
NAROD NA BALKANU					TURČIJA / GOROVJE V SAHARI (ASBEN)			NATO-VARJANJE									
GLASBILO NA STRUNE						DVA ZALIVA V SEVERNI AFRIKI	RUSKI SKLADATELJ (CEZAR ANTONOVIČ CUI)	INOSLAV (OKRAJŠ.) / PRITOK RENA V ŠVICI				GORA V ČRNI GORI / JAPONSKI SLIKAR (1420–1506)					
BELA SUŽNJA V HAREMU									NAGRADNA KRIŽANKA	ZVIŠAN DARITVENI PROSTOR	SMEŠNICA / JAPONSKO MESTO NA HONŠUJU						
IGRA NA SREČO									NEIMENOVALEC / MESTO PRI KREFELDU V NEMČIJI				OBER / TONE TOMŠIČ				
NEKDANJI CITROENOV AVTO				STARO AZIJSKO LJUDSTVO	PRIVRŽENEC RURALIZMA									DALMAT. Ž. IME / RIMSKA LJUBLJANA			
NEKOČ GLAVNO MESTO ELAMA					IZ NOB ZNAN KRAJ NA SUTJESKI / KALCIJ										GERM. BOG WODAN	GROFIJA NA JV. ANGLIJE	VODNA RASTLINA
SUHICA							HIŠNI BOG PRI RIMLJANIH	ZAČINJENA MESNA JUHA / ORANŽADA					SUROVINA ZA KRUH / MELIŠČE				
SUMERSKA BOGINJA PLODNOSTI						NAJDALJŠA REKA FRANCIJE / MAGNEZIJ						VZOREC, PREDLOGA / RTIČ					
JEZERO V V. AFRIKI (2650 m²)					SLOV. PESNIK OGEN					NAČRTNA PRIPRAVA ZA TEKMOVANJE							
LUKA V IZRAELU				DELAVSKA ENOTNOST	VRSTA STROČNIC					GL. MESTO GEORGIE (ZDA) OI 1996							

Nagradna križanka št. 33

Rešeno križanko nam pošljite do 8. avgusta 1994 na naslov: ČZP Enotnost, Dalmatinova 4, Ljubljana p.p. 479 na dopisnici ali v pismu s pripisom Nagradna križanka št. 33.

Nagrade so: 1.000, 700 in 500 tolarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 31

SPROGA, ABEL, TREMOR, NOMEN, RAMON, STRINA, RUDI, ISTIKLAL, ŠEPETALKA, AERO, SALEM DESKAR, TM, ARALSK, NEAL, RAA, MATI, AIDA, ASIENTO, OV, GORDANA, MARTIN, KROKAR, KVESTURA, RAE, ITINERAR, NO, ARAKS, SOPOT, EU, LŠ, MILL, RIMA, BREST, AJKA, PIKA, BRANKO, NAAS, SKAT, MORNAR

Izžrebani reševalci nagradne križanke št. 31

1. Taja Grošelj, Cankarjeva 2/a, 63320 Velenje,
2. Karlo Perhavec ml., Kajuhova ul. št. 3, 66230 Postojna,
3. Jasmina Jerkovič, Robičeva 66, 62341 Limbuš

Nagrade bomo poslali po pošti.

Križanko pripravil

SALOMONOV UGANKAR

Horoskop

PAMETEN PREDLOG

Kljub združitvi Italije v drugi polovici 19. stoletja in zadovoljstvu, ki je temu združevanju sledilo, je bilo veliko Italijanov nezadovoljnih zaradi gospodarskega stanja v državi. Takšno stanje je pripeljalo do ustanovitve raznih strank, ki so predvsem revnim slojem prebivalstva obljubljale boljši jutri. V vodstvu ene teh strank, socialistične, se je zelo angažiral mlad učitelj z imenom Benito Mussolini (rojen 29. julija 1883), ki je bil malo pred prvo svetovno vojno celo urednik partijskega glasila »Avanti« in oster nasprotnik italijanskih imperialističnih ekspanzij v Afriko. Ko pa je prišla prva svetovna vojna, je moral na fronto, kjer je prilezel do desetarja in bil leta 1916 tudi hudo ranjen. Spremenil je svoje politično prepričanje in se spremenil v nacionalista in imperialista. Takoj po vojni je ustanovil kot obrambo pred revolucijo, ki se je širila iz Sovjetske zveze, polvojaške oddelke črnosrajčnikov, ki so se imenovali po starih rimskih oznakah fašisti. S pohodom svojih legij na Rim leta 1922 je izsilil, da mu je kralj ponudil mesto prvega ministra Italije. Postal je popoln vodja Italije (duce), razpustil je nasprotne stranke in sindikate, poizkusil je modernizirati državo, zlasti težko in vojaško industrijo. Preganjati so začeli manjšine, krepiti moč in vpliv vojske. Mussolini je začel sanjariti o ustanovitvi novega rimskega imperija, ki bi obsegal vse sredozemsko območje. Sredi tridesetih let je sklenil zvezo z Nemčijo, kjer je na oblast prišel Hitler. Angažiral se je v španski državljanski vojni, okupiral je Etiopijo in Albanijo in sodeloval v münchenskem sporazumu. Sanje o novem velikem imperiju so ga zanesle, da se je udeležil druge svetovne vojne na nemški strani, zlasti v bojih za Sredozemlje, severno Afriko in Balkan. Vendar pa je precenil moč svoje vojske. Njegov imperij se je vse bolj topil in iz partnerja se je vedno bolj spreminjal v služabnika Hitlerja. Ogromne izgube ljudi, ozemlja, materiala in končno še zavezniška invazija na Sicilijo sta mu spodnesla tla pod nogami in veliki fašistični svet, ki ga je vsa leta zvesto podpiral, ga je odstavil. Kralj, ki je Mussolinija prenašal le zato, ker ga je moral, je to odstavitev navdušeno podprl in ga ukazal zapreti. Nemci so z drzno akcijo Mussolinija sicer rešili iz zapora in mu omogočili, da je ustanovil Italijansko socialno republiko v severni italiji in da se je lahko maščeval nekaj članom sveta, ki ga je odstavil. Nemci so jih uspeli ujeti (Mussolini jih je dal postreliti, med njimi tudi svojega zeta), vendar razen Nemčije nove države ni priznal nihče drug. Pa tudi predsednik Mussolini je bil bolj guverner pod nemškim pokroviteljstvom kot pa samostojen voditelj. Ko se je aprila 1945 Nemčija že skoraj razsula, je hotel Mussolini pobegniti, vendar so ga skupaj z ljubico in nekaj privrženci ujeli gverilci in jih usmrtili, trupla pa javno razstavili.

Ko je bil Mussolini še na oblasti, je menda rad inkognito pohajal po mestih. Tako je nekoč obiskal neki kino in se v temi usedel med gledalce. Pred filmom je bil tednik, in ko se je na platnu pokazal duce, so vsi vstali in pozdravljali svojega vodjo. Med tem navdušenjem je le Mussolini sedel. Njegov sosed ga je potrepljal po rami in zašepetal:

»Bolje bo, če vstanete. Saj vsi mislimo tako kot vi, a nevarno je to pokazati.«

Deni

VREME

Piše: Andrej Velkavrh

Če je Jakob lep…

Sredi poletja smo, pravzaprav sta dve tretjini že za nami. Letos smo šele julija deležni vročine, ki se te dni kar ne da odgnati. Izjemno visokih temperatur letos še ni bilo. V povprečju je julija v Ljubljani pet dni s temperaturo vsaj 30 stopinj. Največ jih je bilo leta 1975, in to kar 15! Letos jih bo več, kot kaže dolgoletno povprečje, toda 15 jih zagotovo ne bomo dosegli. Zanimivo je morda, da sta le dva kraja (od dnevno javljajočih se vremenskih postaj) zabeležila več vročih dni (s temperaturo vsaj 30 stopinj C) kot Ljubljana. V Črnomlju jih je bilo leta 1958 kar 18, v Novi Gorici pa celo 22 leta 1983. V Portorožu jih je bilo, na primer, le 12, v Celju 14, na letališču Brnik pa tudi 15. Ob morju blaži poletno vročino veter, ki piha z morja. Drugod so vzroki različni. Vpliv mesta, obširne pozidane površine, je v Ljubljani večji kot v drugih krajih Slovenije. Temperature so nasploh odvisne tudi od kraja, kjer jo merimo. Če leži merilno mesto na hribčku, ne bomo izmerili tako nizkih temperatur, kot če bi merili ob vznožju istega hribčka… To se imenuje mikroklima, ki so jo poznali že pred sto leti kmetje, ko so obdelovali svoja polja.

In ko že govorimo o ljudski vremenski modrosti, dodajmo še eno. V ponedeljek je bil Jakob, ki se ga drži kar nekaj vremenskih pregovorov: »Jakoba jasno če je nebo, tudi za Božič bo jasno ko ribje oko; oblačno ti priča odjuga Božiča.« »Če Jakob žejo trpi, zima nič prida ni.« »Če je Jakob lep, bo Božič mrzel, a obilna jesen.«

Naviht vam za naslednje dni ne obljubljamo. Upajmo, da bo jeseni kaj klatiti z dreves.

Andrej Velkavrh